

Boy's Own Paper poikamaisuutta rakentamassa

Imperialistiset seikkailulehdet poikien kasvattajana 1890-luvun Britanniassa

Charlotta Bergström

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Toukokuu 2020

Tiivistelmä

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		
Tekijä – Författare – Author Charlotta Bergström		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Boy's Own Paper poikamaisuutta rakentamassa – imperialistiset seikkailulehdet poikien kasvattajana 1890-luvun Britanniassa		
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen historia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 69
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
Tutkielma tarkastelee imperialismiin ja kasvatuksellisen vapaa-ajanlukemisen yhteyttä 1800-luvun lopun pojille suunnatuissa brittiläisissä seikkailulehdissä lontoolaisen Boy's Own Paperin (1879-1967) kautta. Tavoitteena on analysoida, millä tavalla ja miksi imperialistiset painotukset kytkeytyivät osaksi kasvatuksellisen lehden sisältöjä, ja miksi poikien vapaa-aikaiseen ja huvitukselliseen luettavaan liitettiin voimakkaita kasvatuksellisia intentioita. Pääaineistona toimii lehden vuosien 1890-1891 vuosikerta ja sen monipuoliset ja -ääniset, faktaa ja fiktiota yhdistelevät tekstilajit: seikkailukertomukset, harrastusartikkelit, runot ja kuvitukset. Analyysitapa on kulttuuri- ja tekstilähtöinen, ja se ammentaa myös sukupuolihistorian painotuksista. Huomio on erityisesti lehden sisältöjen kulttuurisissa ja diskursiivisissa merkityksenannon prosesseissa, joita erittelemällä ja purkamalla jäljitetään tutkielmalle keskeisiä merkityssuhteita. Lehden poikamaisia ihanteita tarkastelemalla selviää, että kasvatukselliset ihanteet ammensivat siirtomaavallasta ja osallistuiivat sen rakentamiseen. Lehden tarjoamat sankari-ihanteet uhkuivat voimantuntoa, joka sisällössä yhdistyi poikamaisuuden määrittelyihin sekä kansallisiin ja sosiaalisiin hierarkioihin. Samalla sankarilliset, kodin ja perheen arvot kytkeytyivät myös imperialistisiin merkityksiin. Julkaisun esitystapa muovautui niin nuorten miesten moraalista rappiota kauhistelevien tahojen vaikutuksesta kuin poikalehtien keskinäisen kilpailun tuloksena. Toisaalta lehti painotti seikkailullisuutta ja toisaalta tervehenkisyttä: sen yhtenäistävässä esitystavassa jännittävät seikkailut toimivat kasvatuksellisen aineksen mausteena, ja kasvatukselliset painotukset asettuivat puolestaan ohjaamaan fiktiolukemiseen liittyvää mielikuvitusta ja tulkinnallisuutta. Imperialismiin ja kasvatuksellisen luettavan suhde asettuu monisyiseksi. Kasvattajien näkökulmasta imperialistisesti sävytynyt siirtomaafiktio toimi kansallisesti soveliaana kanavana mielikuvitukselle. Imperialististen painotusten asettuminen vapaa-ajankasvatukseen yhteyteen rakensi siirtomaavallasta tuomalla sen kotimaan ja kansakunnan keskiöön. Samalla poikamainen voimantunto alleviivasi niin kuvitelmia brittiläisestä ylivallasta kuin uhkakuvia teollistuneiden kaupunkien nousevista massoista: kasvatuksellinen vapaa-ajanluettava asettui ohjaamaan noiden voimantuntoisten poikien kuvitelmia soveliaisiin, tervehenkisiin uomiin.		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Boy's Own Paper, imperialismi, kasvatus, lukeminen, kulttuuri, Britannia, 1800-luku, seikkailukirjallisuus		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto (Kaisa-kirjasto)		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällysluettelo

1 Johdanto: imperialistinen ja kasvattava seikkailukirjallisuus	1
1.1 Sukellus poikamaisiin seikkailuihin.....	1
1.2 Tarkastelussa pojan oma lehti: lähteet ja tutkimuskirjallisuus.....	3
1.3 Metodologisia ja käsitteellisiä johtolankoja.....	5
2 Sankareita ja lukijoita: <i>Boy's Own Paperin</i> poikamaiset ihanteet	10
2.1 Mieheyden esikuvat: seikkailukertomusten voimantuntoiset sankaripojat.....	10
2.2 Pojille ja pojanmielisille: lukijakonstruktio poikamaisuuden normeja tuottamassa.....	18
2.3 Seikkailu ja siirtomaavalta: poikamaisuus kansallisen identiteetin rakentajana.....	25
3 Poika, kasvatus ja kulttuuri: vapaa-ajanlukeminen poikien kasvattajana	34
3.1 Tervehenkistä mutta jännittävää: kasvatukselliset ja kilpailulliset intentiot.....	34
3.2 Seikkailulla maustettuna, kasvatuksellisin rajoin: lehden yhtenäistävä esitystapa.....	41
3.3 ”Mahtavan rodun tuleville johtajille”: voimantunto, kasvatus ja kansallisuus	49
4 Lopuksi: kasvatuksellinen imperialismi, imperialistinen kasvatus.....	57
Lähteet ja kirjallisuus	63

1 Johdanto: imperialistinen ja kasvattava seikkailukirjallisuus

1.1 Sukellus poikamaisiin seikkailuihin

1800-luvun jälkipuoliskolla Britannian¹ lehtimarkkinoille ilmestyi erityisesti pojille ja nuorille miehille suunnattuja seikkailulehtiä, jotka sisällössään yhdistelivät huvia ja jännitystä sekä kasvatuksellisia ja kansallisia aineksia. Näille lehdille oli ominaista kaiken ympärillä leijuva, sisältöä määrittävä poikamaisuus: ne sisälsivät niin kaukomaihin kuin koulumaailmaan tai englantilaiselle maaseudulle sijoitettavia, toimintaa pursuavia kertomuksia, joiden pääosissa seikkailivat sankarilliset pojat. Niissä julkaistiin artikkeleita poikia kiinnostaviksi luonnehdituista aiheista, pojille räätälöityjä rakennusohjeita, sekä niin ikään poikamaisia pelejä, vitsejä, runoja, arvoituksia ja kuvituksia. Niiden lukijapalstoilla vastattiin poikalukijoita askarruttaviin kysymyksiin, ja myös kasvattavia neuvoja antaneet kirjoittajat identifioituivat ”vanhoiksi pojiksi”, poikamaisuuden ja mieheksi kasvamisen asiantuntijoiksi.

Näiden lehtien seikkailukertomukset sekä niissä rakentuvat poikamaisuuden representaatiot² saavat nykytarkastelussa varsin vahvoja kytköksiä brittiläiseen imperiumiin ja siirtomaavaltaan. Niissä brittiläiset, sivistystä, voimaa ja länsimaista ylivertaisuutta edustavat sankarit seikkailevat vaaralliseksi ja arvaamattomaksi kuvattujen siirtomaiden tarjoamassa miljöössä, joka on militarismin, patriotismin ja rasismin sävyttämä. Näissä voimakkaan värittyneissä kertomuksissa he toimivat toisaalta niin luonnon, eläimistön kuin asukkaiden valloittajina, ja toisaalta tuoden länsimaisuuttaan ja sivistystään noille näennäisen villeille ja sivistymättömille rajaseuduille. Aikalainen seikkailukirjallisuus näyttäytyykin 1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä vahvan imperialistisena: brittiläisen yhteiskunnan ja popularisoituvan kulttuurin keskiöön nousseen siirtomaaimperiumin lujittajana, joka heijasti ja rakensi kansakunnan voimantuntoa ja kuvitelmia rodullisesta ylemmydestä.³

Huvitukseen ja vapaa-aikaisuuteen pohjautuva, fiktiota ja harrastusaiheita painottava lukeminen avautui vuosisadan kuluessa yhä laajempien lukijakuntien harrastukseksi. Samaan aikaan poikien

---

¹ Käytän tutkielmassa Ison-Britannian ja Irlannin yhdistyneestä kuningaskunnasta (1801-1922) pääasiallisesti nimitystä Britannia. Brittiläisen imperiumin kolonoihin verratessa Britannia myös viittaa erityisesti Englannin, Walesin ja Skotlannin muodostamaan hallinnolliseen emämaahan, johon Irlanti myös tietyissä merkityksissä kuului ja tietyissä ei.

² Representaatio on todellisuutta paljastava ja rakentava kieleen perustuva ymmärtämisen muoto, joka koostuu niistä merkityksistä, joiden kautta todellisuus on mahdollista hahmottaa. Se ei siis ainoastaan heijasta, vaan myös rakentaa kuvaamaansa todellisuutta. Kaartinen & Korhonen 2005, 131.

³ Tämä tutkielmaa ohjaava näkemys perustuu imperialistitutkija John MacKenzen populaarin imperialismin teoretisointiin; MacKenzie 1984.

seikkailulehtiin kuitenkin kohdistui voimakkaita kasvatuksellisia intentioita. Kansan moraalista huolestuneita aikalaistahoja, kuten opettajia, journalisteja, kirkonmiehiä, poliitikkoja ja yhteiskuntakriitikoita, puhutti fiktion lukemisen vaikutus Britannian nuoreen miesväestöön. Lehdistön maalaamissa kauhukuvissa nuoret, erityisesti työväenluokkaiset pojat ryhtyivät rikoksiin lukemiensa väkivaltaa ja sensaatiomaisuutta korostaneiden kertomusten yllyttäminä.

Käsillä oleva tutkielma sukeltaa poikamaisten seikkailujen ja poikien kasvattavan vapaa-ajanlukemisen maailmaan, ankkuroiden tarkastelunsa lontoolaiseen *Boy's Own Paper* -lehteen (1879-1967) 1890-luvun alussa. Lehden sisällön kautta kurkistan imperialismin, kasvatuksen ja vapaa-ajanlukemisen suhteeseen, joka vuosisadan lopulla erityisellä tavalla asettui määrittelyiden kohteena olevan poikamaisuuden keskiöön. Tarkastelussa nousee esiin kaksi kysymystä. Ensinnäkin missä merkityksessä julkaisu oli imperialistinen: mistä syystä lehti ammensi niin vahvasti juuri siirtomaaimperiumista, ja millä tavalla se osallistui brittiläisen siirtomaavallan rakentamiseen? Toiseksi mikä sai huvitukseen ja mielikuvitukseen painottuvat seikkailut näyttäytymään pojille ja nuorille miehille niin potentiaalisen vaarallisina, että poikien vapaa-ajanlukemiseen piti kohdistaa kasvatuksellisia intentioita? Näiden kahden kysymyksen turvin käymme matkaan, joka etenee jotakuinkin seuraavasti:

Ensimmäisessä käsittelyluvussa jäljitän lehden sisällöstä imperialistisia ja kasvatuksellisia merkityssuhteita, purkamalla poikamaisuuden konstruktioihin⁴ kätkeytyviä ihanteita ja esikuvia. Lähdän liikkeelle lehden sankarirepresentaatioista: analysoin, millaisia arvoja ja ihanteita sankarillisina näyttäytyivistä hahmoista sekä seikkailukertomuksista nousee esiin. Seuraavaksi tarkastelun kohteeksi napataan poikalukija; erittelen, millaisille yleisöille lehti oli sisällön perusteella suunnattu, ja miten myös lukijapojan representaatiot alleviivasivat lehden ihanteita. Kolmannessa alaluvussa imperialistisia säikeitä avatakseni tarkastelen, miten lehden sisältö sekä tekemäni havainnot linkittyvät siirtomaavaltaan.

Toisessa käsittelyluvussa otetaan kurssi kohti lehden kasvatuksellisten painotusten syitä. Aluksi laajennan näkökulmaani lehden tekijätahoihin sekä sen perustamiseen ja toimintaan liittyneihin intentioihin. Tämän jälkeen seuraan noita intentioita lehden esitystavassa: tulkinnassani keskeisiksi nousevat kilpailullisuuden mukanaan tuomat jännityksen ja seikkailullisuuden sekä sivistyspyrkimysten asettamat tervehenkisyyden painotukset. Lopuksi suhteutan havaintojani 1800-luvun lopun poikien lukemisen ja kasvatuksen popularisoituviiin ja kansallistuviiin kehityskulkuihin.

---

⁴ Konstruktion käsitteellä painotan tarkastelun kohteena olevien tulkinnallisten yksiköiden kulttuurista muodostumista useista erilaisista merkityksistä, joiden erittely asettuu tutkielman keskiöön.

1.2 Tarkastelussa pojan oma lehti: lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Tutkielman pääasiallisena lähdemateriaalina toimii *Boy's Own Paperin* vuosina 1890-1891 julkaistu vuosikerta. Kyseinen lehti oli kristillisen *Religious Tract Societyn* (RTS) kustantama, ja tarkasteluajankohtana sen päätoimittajana vaikutti George A. Hutchison (1842-1913). Lajityyppinsä mittapuulla lehteä voidaan pitää menestyneenä; sen elinkaari oli varsin pitkä, ja se jätti myös jälkensä seikkailulehtien genreen. 1800-luvun lopulla lehden tunnettuihin kirjoittajiin kuuluivat muun muassa Jules Verne (1828-1905), koulukertomusten lajityyppiä määrittänyt Talbot Baines Reed (1852-1893) sekä tuottelias poikakirjailija G. A. Henty (1832-1902). Myöhemmin lehden sivuilla julkaistiin myös esimerkiksi poikien partioliikkeen perustajan, Robert Baden-Powellin (1857-1941) artikkeleita.

Lehden pitkäikäisyyden valossa sen aikalainen kulttuurinen merkitys saattaa kuitenkin varomatta ylikorostua tai näyttäytyä itsestäänselvytenä. 1800-luvun lopussa *Boy's Own Paper* oli yksi lukuisista keskenään kilpailevista samantyyppisistä seikkailulehdistä, eikä sillä tässä mielessä ollut varsinaista erityisasemaa lehtien joukossa. 1890-luvulle tultaessa julkaisu oli kuitenkin ollut toiminnassa jo vuosikymmenen ajan, mikä oli muiden vastaavien lehtien mittapuulla jokseenkin harvinaista. Nähdäkseni varakkaan RTS:n rahoitus ja *Boy's Own Paperin* julkaiseman sisällön asettuminen lehtien skaalan kasvatukselliseen päätyyn vaikutti sen pitkäikäisyyteen sekä säilymiseen jälkipolville. Muita lehtiä myös harvemmin säilytettiin tai on kuratoitu esimerkiksi kirjastoihin, toisin kuin varta vasten keräiltäväksi suunniteltu ja vanhempien sekä opettajien suosima *Boy's Own Paper*.⁵

Nostan analyysini tueksi lähdemateriaalista valikoituja esimerkkejä, jotka katson julkaisulle tyypillisiksi aiheiltaan, teemoiltaan sekä kielellisiltä ja rakenteellisilta ominaisuuksiltaan. Paikoitellen nostan esiin muuhun aineistoon ristiriitaisina näyttäytyviä kiinnostavia esimerkkejä; nähdäkseni kuitenkin julkaisu on painotuksiltaan ja esitystavaltaan varsin konsistentti, ja useimmiten myös nämä poikkeukset asettuvat luennassani osaksi lehden muodostamaa kokonaisuutta. Kaikkiaan *Boy's Own Paper* avaa tutkijalle varsin monisyisen, useaäänisen ja kiinnostavan tulkinnallisen pinnan. Lehti kokoaa yhteen vihjeitä niin lukijoista, kirjoittajista ja muista sisällöntuottajista kuin julkaisun toiminnasta. Sen faktan ja fiktion rajapinnoilla liikkuvat monenlaiset tekstilajit vaihtelevat esimerkiksi biografistyyllisistä, historiallisia yksityiskohtia viljelevistä kertomuksista lennokassävyisiin ja anekdootteja pursuaviin luonnontieteellisiin artikkeleihin. Toisaalta yhteneviin sävyihin ja teemoihin voi helposti törmätä niin lukijapalstan sähkösanomamaisessa toimituksen vastauksessa, satunnaisessa kuvituksessa kuin monikymmenlukuisessa jatkokertomuksessakin.

---

⁵ Penner 2016, 4 & 38-39.

Painotusteni valossa yhteen volyyymiin keskittyminen antaakin nähdäkseni mahdollisuuden hahmottaa julkaisun luonnetta ja sisältöä syvällisemmin kuin valikoivampi ja satunnaisempi otos.

Käytän tutkielmassani vuosipainoksen digitoitua versiota.⁶ Lehti ilmestyi viikoittaisina irtonumeroina sekä kootuissa kuukausi- ja neljännesvuosipainoksissa, jotka edelleen koottiin vuosipainoksiksi (myytiin nimikkeellä *Boy's Own Annual*). Sisältö ja ulkoasu etusivua myöten on eri julkaisumuotojen välillä pääasiallisesti sama, vaikkakin kokoomapainoksissa on saatettu esimerkiksi karsia mainossivuja ja lisätä alkuun ja loppuun kuvituksia.⁷ Kysymysteni kannalta katson volyyymimuotoisen painoksen tarkastelun riittäväksi, mutta lehden julkaisuhistoriaa tarkastellessa on hyvä pitää mielessä julkaisujen mahdolliset sisällölliset erot. Kyseistä digitoitua painosta hyödynnän paitsi johtuen omista tutkimuksellisista preferensseistäni, myös aineiston vapaan saatavuuden vuoksi: nähdäkseni maksumuurien ja lukurajoitusten sijaan erityisesti avoimet, maksuttomat ja kenen tahansa luettavissa olevat materiaalit lähtökohtaisesti ovat akateemiselle tutkimukselle ja sen avoimuudelle tärkeitä.

Julkaisun tarjoamia vihjeitä seuratakseni hyödynnän myös muun muassa Samuel Greenin (1822-1905) RTS:n toiminnasta vuonna 1899 laatimaa historiikkia, sekä journalisti Edward Salmonin (1865-1955) tutkimusta, jossa hän käsittelee aikalaisten tyttöjen ja poikien lukemista sekä esittelee oman kantansa nuortenkirjallisuuden valvomisen tarpeesta.⁸ Poikamaisille ihanteille kontekstia tarjoaa myös aikaisemmin vuosisadalla julkaistu poikalehtikustantaja Samuel O. Beetonin (1831-1877) sotasankaruutta käsittelevän kirjan esipuhe, sekä Matthew Arnoldin (1822-1888) kulttuurin teoretisointi, jonka ajankohtaisuudesta lähdemateriaalille osaltaan kertoo uusintapainoksen julkaisuajankohta: alun perin teos julkaistiin 1864, tutkielmassa käytetty uusintapainos 1889.⁹ *Boy's Own Paperin* julkaisutoiminnan yhteydessä kurkistan muissa sanomalehdissä esiintyneisiin julkaisun mainoksiin ja arvioihin.¹⁰ Lähestyn myös näitä täydentäviä puheenvuoroja positionaalisina lähteinä, niiden omat lähdekriittiset elementtinsä huomioiden. Tiedostan myös niiden fragmentaarisuuden: tarkoitukseni ei ole tukeutua niihin ehdottomina ja tyhjentyvinä todisteina lehdestä tekemilleni havainnoille, vaan pikemminkin niiden kautta tuoda esiin ja avata tutkielman kannalta olennaisia sekä kiinnostavia merkityssuhteita.

---

⁶ *University of Illinois*'n digitoima versio on kokonaisuudessaan vapaasti tarkasteltavissa Archive.org-sivustolla; BOP 1891.

⁷ Penner 2016, 3-4.

⁸ Green 1899; Salmon 1888.

⁹ Beeton 1867; Arnold 1889.

¹⁰ Perustan havaintoni *British Library Newspapers* -arkiston hakusanalla ”Boy's Own Paper” antamiin tuloksiin tarkastelussa olevan vuosipainoksen numeroiden ilmestymisajankohdalta 4.10.1890-26.9.1891. Sanahaun mahdollisista puutteista huolimatta nähdäkseni otanta on tutkielmaa varten riittävä antamaan yleiskuvan vastaavista lehden arvioista.

Tukeudun myös joukkoon tutkijoita, jotka ovat tulkinneet ja teoretisoineet niin seikkailukirjallisuutta ja -lehtiä, sankari-ihanteita, imperialismia, kulttuuria ja kasvatusta kuin näiden kaikkien monisyistä suhdetta. Jacqueline Bratton tarjoaa varsin avaavia huomioita poikien seikkailukertomuksista osana viktoriaanista lastenkirjallisuutta. Joseph Bristow puolestaan keskittyy seikkailukirjallisuuden imperialistisiin painotuksiin. Elizabeth Pennerin vuonna 2016 julkaistu väitöskirja tarjoaa varsin laaja-alaisen katsannon *Boy's Own Paperin* sisältöön ja moraalisuuden, maskuliinisuuden ja kansallisuuden teemoihin Hutchisonin päätoimittajakaudella.¹¹ Muista seikkailukirjallisuuden tutkijoista hyödynnän esimerkiksi John Springhallin, Richard Noakesin ja Richard Fultonin havaintoja.¹²

Imperialististen painotusten ymmärtämisessä auttavat erityisesti Edward Saidin näkemykset kulttuurisesta imperialismista ja sen vaikutuksesta kirjallisuuteen, sekä John MacKenzien esittämät ajatukset populaarista imperialismista, joka erityisesti manifestoitui 1800-luvun lopulla.¹³ Myös sukupuolen ja mieheyden tematiikka nousee kysymysteni kannalta merkittäväksi; erityisesti Graham Dawsonin sotilassankarin teoretisointi, sekä Nancy Armstrongin huomiot sukupuolittuneesta romaanilukemisesta ovat tutkielman kannalta avaavia.¹⁴ Lukemisen ja kasvatuksen merkityksiä ovat auttaneet valottamaan esimerkiksi Martyn Lyons, Teresa Michals, W. B. Stephens sekä John Roach.¹⁵

Metodologisilta painotuksiltaan, joihin katseemme suuntautuu seuraavaksi, tämä tutkielma on myös velkaa Marjo Kaartisen ja Anu Korhosen teokselle *Historian kirjottamisesta* (Kirja-Aurora, Turku 2005)¹⁶.

1.3 Metodologisia ja käsitteellisiä johtolankoja

Kuten kenties enemmän tai vähemmän kaikki kulttuurisesti suuntautuneet tutkimukset, käsillä oleva tutkielma pyrkii omalta osaltaan ymmärtämään kulttuuria sekä siihen liittyviä rakenteita ja prosesseja. Tutkielmassa kulttuuri ymmärretään lähtökohtaisesti tiettyä aikakautta, paikkaa, ihmisryhmää tai ilmiötä yhdistäväksi tai määrittäväksi merkitysjärjestelmäksi, jolle ominaisia piirteitä ovat esimerkiksi jaettu kieli tai yhteiset tavat, arvot ja uskomukset. Se rakentuu kommunikaatiossa ja

---

¹¹ Bratton 1986; Bristow 1991; Penner 2016.

¹² Springhall 1987 & 1994; Noakes 2004; Fulton 2010.

¹³ Said 1994; MacKenzie 1984 & 1986.

¹⁴ Dawson 1994; Armstrong 1987.

¹⁵ Lyons 1999; Michals 2014; Stephens 1998; Roach 1991.

¹⁶ Kaartinen & Korhonen 2005.

vuorovaikutuksessa, merkityksenannossa ja merkityssuhteiden jatkuvassa uudelleenarvioinnissa.¹⁷ Kuten kulttuurintutkija Johan Fornäs toteaa, ”[m]e emme passiivisesti mukaudu ennalta olemassa oleviin kehyksiin, sääntöihin ja koodeihin, vaan muovaamme ja luomme uudelleen itseämme, toinen toisiamme, maailmojamme ja symbolisia muotojamme prosessissa, joka ainakin periaatteessa on avoin, aktiivinen ja luova.”¹⁸ Kulttuurin voidaankin ajatella olevan dynaaminen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutteisesti yksilön ja ympäröivän todellisuuden välillä. Täten kulttuuri toisaalta luo yksilöä ohjaavia rakenteita ja käytäntöjä, mutta toisaalta myös yksilö omalta osaltaan muokkaa ja rakentaa kulttuuriaan. Nähdäkseni tämä ajatus kulttuurin kaksisuuntaisuudesta soveltuu niin ihmisyksilöihin, muihin kulttuurisiin entiteetteihin, kuin myös keskenään vuorovaikutuksessa oleviin kulttuureihinkin.

Eräs keskeinen kulttuurinen säie, jota työssä seurataan, on lähdemateriaalin imperialistiset painotukset. Hahmotan imperialismin valta- ja vuorovaikutussuhteeksi emämaan (tässä tapauksessa Britannian) ja sen alusmaiden välillä; tuo monisyinen suhde saattoi näyttäytyä niin poliittisena, taloudellisena, sosiaalisena kuin kulttuurisenaakin.¹⁹ Tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti imperialismin kulttuurisiin kehityskulkuihin. Imperialismi ei ole käsitteenä yhdenmukainen eikä ongelmaton: siirtomaavallan monialaisuuden vuoksi termistä on olemassa lukuisia eri tavoin painottuvia tulkintoja, ja enemmän tai vähemmän jokainen tutkija ”tekee siitä oman määritelmänsä”²⁰. Tutkielman tarkoituksiin termi soveltuu havainnoimaan brittiläisen siirtomaavallan kulttuurista läsnäoloa, rakentumista ja vaikutusta lähdemateriaalissa. Edward Saidin mukaan siirtomaavalta erityisesti rakentui ja lujittui sen kulttuurisissa representaatioissa: imperialismin ytimessä olivat todellisuutta arvottavat ja rakentavat narratiivit, joita käytettiin maailman kuvaamiseen, identiteettien rakentamiseen ja vallan oikeuttamiseen.²¹

Vaikka sivuankin kolonisoituihin väestöihin kohdistuvaa siirtomaavaltaa, tutkielman keskiössä on imperialismin ja emämaan välinen suhde. Kolonialismi kääntyy tarkoittamaan erityisesti siirtomaavallan havainnollistumista alusmaissa ja sen väestöissä, kun taas imperialismi asettuu keskusjohteisemmaksi: huomion keskiössä ovat siirtomaajärjestelmän rakenteet ja toisaalta myös emämaahan ja sen väestöön kohdistuvat siirtomaavallan vaikutukset. Brittiläisen imperiumin historia ja emämaan historia on Britanniaa koskevassa tutkimuksessa varsin pitkään nähty erillään toisistaan, ja noiden historioiden yhteneväisyyksiä on problematisoitu ja trivialisoitu; erityisesti kritiikin

---

¹⁷ Kulttuurin määritelmistä historiantutkimuksessa Kaartinen & Korhonen 2006, 73-121,

¹⁸ Fornäs 1998, 11.

¹⁹ Doyle 1986.

²⁰ Hyam 2010, 137.

²¹ Said 1994, xii.

kohteena ovat olleet imperialismin kulttuuriset tutkimuspainotukset.²² Tämä tutkielma asettuikin myös osaltaan valottamaan sellaisia yhtymäkohtia, joissa nämä kaksi tutkimuksen perinnettä voivat lomittua, ja asettaa imperialismia myös kotimaansa kontekstiin.

Koska pojat ja poikamaisuus ovat tutkielmani keskiössä, nousevat olennaisiksi myös sukupuolen ja mieheyden käsitteet. Tutkielmassa sukupuolta tarkastellaan historiallisesti ja kulttuurisesti muovautuvana analyyttisenä kategoriana.²³ Täten mielenkiinnon kohteena on lähdeaineistoni poikarepresentaatioista erottuva, neuvottelun ja arvioinnin kohteena ollut aika- ja kulttuurisidonnainen konstruktio mieheydestä: niistä merkityksistä, piirteistä, ihanteista, tavoista, ominaisuuksista ja käytänteistä, jotka lähdemateriaalissa linkitetään miessukupuoleen. Tutkimuskohdettani valottaa myös näkemys sukupuolen performatiivisuudesta: sukupuoli ei ole pelkästään deskriptiivinen, muuttumaton ja päälle leimattu ominaisuus, vaan se myös aktiivisesti tuotetaan toistojen ja imitaation avulla.²⁴ Tutkielmassa myös havaitaan, että asetetut sukupuoleen liittyvät ihanteet, käytänteet ja ilmenemismuodot eivät ole kaikille yhteneviä, vaan ne vaihtelevat intersektionaalisesti esimerkiksi luokasta, iästä ja etnisyydestä riippuen.²⁵

Vaikka 1800-luvun brittiläinen yhteiskunta näyttäytyy lähdeaineistossa herkästi jyrkän sukupuolittuneena, on tärkeää muistaa, että kirjalliset representaatiot osaltaan yksioikoistivat merkitemäänsä todellisuutta. Materiaalissa vahvasti nähtävissä olevaa jaottelua sukupuolittuneisiin mieheyden ja naiseuden rooleihin ja ihanteisiin hahmotan esimerkiksi domestisuuden käsitteen kautta. Termi tuo yhteen kotimaan, perheen, naiseuden ja kodin piirin, jotka näyttäytyivät ajan seikkailufiktiossa (kuin myös yhteiskunnassa laajemmin) jokseenkin vastakohtaisina näennäisen julkisen ja ulospäin suuntautuvan mieheyden kanssa. Kuten huomataan, ne myös asettuivat mieheyden ihanteiden keskeiseksi rakenneosaseksi.²⁶ Julkaisussa nähdyn sukupuolijaon välinen vuorovaikutus- ja valtasuhde vaikuttaa sekä varsin kyseenalaistamattomalta että neuvottelun alaiselta, sekä näkymättömältä että kaikkiin elämänaloihin tiukasti kietoutuneelta ja niitä määrittävältä.

Havainnollistan tutkimusaineistossa näyttäytyviä elintason, varallisuuden ja sosiaaliseen asemaan perustuvia jaotteluita yhteiskuntaluokan kautta. Esimerkiksi alaspäin suuntautuvat sivistyspyrkimykset identifioituivat erityisesti keskiluokkaisiksi, ja niiden kohteena ollut väestö

---

²² Tämän ovat huomioineet esim. Said 1994, 13; Armitage 2000, 3; MacKenzie 1986, 2. Kriittistä näkökantaa edustavat esim. Porter 2004, viii-ix; Hyam 2010, 14.

²³ Scott 1986.

²⁴ Butler 2006, 218-236.

²⁵ Intersektionaalisuudesta esim. Hancock 2016.

²⁶ Termiä käyttävät samansuuntaisesti myös muun muassa 1800-luvun Britanniaa tarkastelleet Armstrong sekä Dawson. Sukupuolten välisistä jaotteluista Armstrong 1987, esim. 26-27; domestisuudesta ja aikalaisten kulttuuristen representaatioiden sukupuolittuneisuudesta miehisten sankari-ihanteiden rakennusosana Dawson 1994, 63-65 & 74-75.

puolestaan henkilöityi työväenluokkaan.²⁷ Kuitenkin poikien seikkailulehtien kohdalla jaottelu on osin ongelmallisen yksinkertaistava, sillä lukijoista on saatavilla vähän tietoa; esimerkiksi koulutus näyttäytyy herkästi väylänä ylöspäin sosiaalisessa hierarkiassa, ja ”sivistynyt” työväenluokkainen lukija saattaakin näyttäytyä elintavoiltaan ja arvoiltaan olevan lähempänä keskiluokkaa. Lisäksi on muistettava, että tutkielmassa käsitellään suurimmaksi osaksi lukutaitoista väestöä, mikä myös osaltaan vinouttaa havainnoitua yhteiskuntarakennetta. Kuten Brad Beaven toteaa, työväenluokkaa (kuten keskiluokkaakaan) ei voida havainnoida pelkästään homogeenisena ja standardisoituneena ryhmänä, sillä siihen kuuluvien elämä ja vapaa-aika vaihteli esimerkiksi sukupuolen, varallisuuden ja sukupolvien välillä. Näin myöskään työväen kulttuuri ei ollut konsistentti entiteetti, ja myös keskiluokkaiset vaikutuspyrkimykset niin hyväksyttiin, niitä muokattiin kuin myös niitä haastettiin.²⁸

Lähestymistapani aineistoon on tekstilähtöinen. *Boy's Own Paperissa* erilaiset tekstityypit, julkaisun ulkoasu kuvituksineen sekä tekstien rakenteelliset ja kielelliset ominaisuudet rakensivat yhdessä lehden välittämää representaatiota poikamaisuudesta. Koenkin, että lehden rakentaman poikamaisuuden ymmärtämiseksi on tärkeää tarkastella julkaisua narratiivisuuden²⁹ näkökulmasta: asettaen keskiöön kerronnalliset, kielelliset ja juonellistavat valinnat, jotka tuovat näkyviksi tekstiainekseen kätkeytyviä arvoja ja arvostelmia. Lähestynkin tekstejä sekä tiedostettuja että tiedostamattomia narratiivisia valintoja sisältävinä ja tekijästään, historiasta sekä kulttuuristaan riippuvaisina entiteetteinä. Myös diskurssin (ja diskurssien) käsite asettuu tutkielmassa keskeiseksi. Tässä sillä hahmotetaan tietyn kulttuurisen merkitysjärjestelmän sisäisessä kielenkäytössä ilmenevää näkemystä todellisuudesta; diskursiivisella puolestaan tarkoitan niitä tekstuaalisia, kielellisiä ja sosiaalisia merkityksenannon prosesseja, jotka yhdistävät, määrittävät ja rakentavat diskursseja ja niiden kielenkäyttöä, osallistujia, ihanteita, arvoja ja maailmankuvaa.³⁰

Lähdemateriaalin tekstit sisältävät erilaisia referenssejä, viittauksia todellisiin henkilöihin ja paikkoihin, vuosilukuja, alaviitteitä, sekä auktoriteetteja, jotka toteavat kirjoittavansa puhtaasti omista kokemuksistaan. Lähden hahmottamaan fiktion ja referentiaalisen suhdetta kirjallisuudentutkija Dorrit Cohnin mukaisesti: ”puhuttaessa fiktion ei-referentiaalisuudesta ei tarkoiteta sitä, että fiktio ei voi viitata tekstin ulkopuoliseen maailmaan, vaan sitä, että sen ei tarvitse

---

²⁷ Esim. Penner 2016, erityisesti 104-146; Beaven 2005.

²⁸ Beaven 2005, 5-6.

²⁹ Kerronnallisilla valinnoilla ja juonellistamalla, siis kääntämällä narratiivin muotoon, ihminen luo merkityksiä ympäröivään todellisuuteensa. Se on siis ”muoto, jonka avulla merkitysten sarjat tulevat ihmisille tiettäviksi ja joiden kautta näitä ymmärryksien sarjoja voi välittää kanssaihmisille”. Kaartinen & Korhonen 2005, 53; kts. myös Eskola & Suoranta 2001, 22-23.

³⁰ Pietikäinen & Mäntynen 2009, 25-28.

viitata siihen.”³¹ Tekstien todenperäisyyden jäljittäminen ei ole tässä tutkimuksessa relevanttia, vaan tarkastelun kohteena on pikemminkin se, miksi juuri kyseiset auktoriteetit ja argumentaation välineet ovat valikoituneet tämän lähdemateriaalin sivuille, ja millaisessa merkityksessä. Fakta ja fiktio, tai referentiaalinen ja fiktiivinen, toimivat tutkielmassa kuitenkin käyttökelpoisina analyysin välineinä, sillä referentiaalisuudelle ja fiktiivisyydelle asetetaan siinä jokseenkin vahvoja latauksia. Fiktiivinen asettuu julkaisussa monimerkityksiseksi: toisaalta sillä viitataan vapaa-aikaiseen ja huvitukselliseen, toisaalta puolestaan liika fiktiivisyys, mielikuvituksellisuus, asettuu vältettäväksi.

Nähdäkseni faktan ja fiktion rajapintojen tarkastelu sekä kulttuurinen ja tekstilähtöinen tutkimusote avaa historiantutkimukselle väylän uusiin, yllättäviinkin tulkintoihin ja notkistuvaan päättelyyn. Kulttuurisesti ja feministisesti suuntautuneet tutkijat ovat osoittaneet, ettei esimerkiksi kaunokirjallisuutta tulisi nähdä erillään poliittisista intentioista, ja toisaalta on osoitettu, ettei myöskään historiankirjoitus itsessään ole vapaa historiallisesta ja kulttuurisesta ympäristöstään, vaan myös se sisältää yhtäläisesti tulkinnallisia elementtejä.³² Usein varsin monimerkityksistä ja näennäisen epäpositionaalista kaunokirjallista materiaalia tarkasteltaessa historioitsija joutuu kiinnittämään erityistä huomiota tulkintojensa kontekstualisoimiseen³³; tämä selittää osaltaan pyrkimystäni tarkastella lähdemateriaaliani jokseenkin laaja-alaisena näyttäytyvästä perspektiivistä. Toisaalta nähdäkseni tekstilähtöiset ja kulttuurintutkimukselliset lähestymistavat ja juuri rohkeat tulkinnat voivat tarjota mielenkiintoisia uusia tulokulmia.

---

³¹ Cohn 2006, 25.

³² Kaunokirjallisuuden poliittisuudesta esim. Armstrong 1987; Said 1994. Historiankirjoituksen tulkinnallisuudesta White 1987.

³³ Historiantutkija rakentaa sen merkitysverkoston, jota vasten hän aineistoaan tarkastelee, ja johon hän nojaa päättelynsä; Kaartinen & Korhonen 2005, 199.

2 Sankareita ja lukijoita: *Boy's Own Paperin* poikamaiset ihanteet

2.1 Mieheyden esikuvat: seikkailukertomusten voimantuntoiset sankaripojat

”Nykyajan pojalle ei ole mitään jäljittää villiä intiaania preerian halki, tai veljeillä Tiibetin suuren Laman kanssa. Hänen voimansa, kuten hänen rohkeutensa, on mittaamaton. Jos vihollinen hyökkää hänen laivaansa, hän nappaa kahdeksantoista gallonan vesitynnyrin, jota neljä vahvaa miestä tuskin pystyisi nostamaan, ja, kohottaen sen päänsä yli, heittää sen kuin keilan piraattien veneeseen. Kiiveten raunioituneen moskeijan katolle, vain tikari aseenaan, hän pidättelee kokonaista rykmenttiä hyökkääviä *sepoy*-sotilaita. Toisella kertaa hän sulkee hätäntyneen neitosen kainaloonsa, ja onnistuu paossaan neljältääkymmeneltäyhdeksältä raivopäiseltä italialaismunkilta ja apotilta siihen päälle.”³⁴

Näin summaa nimettömäksi jäävä kirjoittaja *Boy's Own Paperissa* aikansa seikkailukertomusten päähenkilöinä toimivia poikasankareita, joille mikään ei tunnu olevan mahdotonta. Voimantuntoa ja rohkeutta uhkuvat nuoret ja miehiset sankarit tekevät ja toimivat, eivät epäröi edes vaaran uhatessa, ja ovat aina valmiina myös pelastamaan apua tarvitsevia. Vaikka luonnehdinta vaikuttaakin jokseenkin äärimmäiseltä, julkaisun sankaripoikien maailmaan sukellettaessa tuo stereotypia ehtymättömän urheista ja voimakkaista sankareista näyttäytyy varsin käsinkosketeltavana. Sen voi tavoittaa esimerkiksi kuvauksessa nuorista luutnanteista, jotka puolustavat tukikohtaansa mittavasta ylivoimasta ja todennäköisestä kuolemasta huolimatta.³⁵ Sen voi nähdä erään kertomuksen pojassa, joka kiväärin kanssa ryntää koiransa napanneen pantterin perään, pilkkopimeässäkin onnistuen ampumaan kuolettavan laukauksen liikkuvaan maaliinsa.³⁶ Se on toden totta havaittavissa muuan nuoressa sankarikaksikossa, jotka eräässä luvussa painivat valtavan kuristajakäärmeen kanssa, toisessa epäröimättä hyppäävät veteen pelastamaan pienokaista krokotiililta, ja vielä kolmannessa tekevät tyhjäksi kokonaisen kapinallishallituksen valloitusaiheet.³⁷

Nähdäkseni sankaruuden käsite asettuu erityisellä tavalla fiktion ja todellisuuden, toiminnan ja ihanteiden, kasvatuksen, sukupuolen ja kansallisuuden väliseen risteyskohtaan. Sankarillisena pidetty

---

³⁴ ”It is nothing for the boy of the present day to track the wild Indian across the prairie, or hobnob with the Grand Lama of Thibet. His strength, like his courage, is beyond all measure. Does an enemy attack his ship? he snatches up an eighteen-gallon watercask, which four strong draymen could hardly lift, and, raising it over his head, dashes it like a ninepin into the pirates' bark. Climbing to the top of a ruined mosque, and armed only with a pigsticker, he keeps at bay a whole regiment of truculent Sepoys. At another time he tucks a distressed damsel under his arm, and makes good his escape from forty-nine ferocious Italian monks and an abbot to boot.”; ”A nervous man's adventure”, BOP 1891, 87.

³⁵ ”The last survivors”, BOP 1891, 165-166.

³⁶ ”The two Jacks”, BOP 1891, 151.

³⁷ ”The Tiger Chief of Burmah”, BOP 1891 (nrot 648-663), 584. Viittauskäytännöstä: kun viitataan lehdessä julkaistuun pitkään kertomukseen tai muunlaiseen sarjassa julkaistuun tekstilajiin kokonaisuudessaan, ilmoitan ne viikkonumerot, joissa kertomus ilmestyi, sekä aloitusluvun ensimmäisen sivun.

toiminta tai teko käsitetään jollakin tapaa epätavalliseksi, normaalit käyttäytymismallit ylittäväksi ja usein vaaralliseksi. Lisäksi sankarin voidaan ymmärtää tarkoittavan objektia, jonkun sankaria. Täten sankaruus on toiminnan lisäksi yhteydessä esikuvallisuuteen ja roolimallina olemiseen: ihailun ja kenties myös jäljittelyn kohteena oleva sankari erityisesti kuvastaa tavoitteellisina näyttäytyviä piirteitä, ominaisuuksia ja toimintamalleja.³⁸ Tämä esikuvallisuus on keskeinen julkaisun sankarirepresentaatioissa, joissa olennaiseksi nousee mieheksi kasvamisen ja iän kautta saavutettava kokemus sekä kristillismoraalinen opettavaisuus.

Sankaruus rakentuu erityisesti esitystavan, narratiivin, kautta. Narratiivit ovat ihmiselle ominainen todellisuuden jäsentämisen tapa: järjestämällä ympäröivää todellisuutta kertomuksen muotoon samalla muokkaamme tuota todellisuutta luomalla siihen merkityksiä.³⁹ Ajan seikkailukertomusten sankarinarratiiveissa maailma on useimmiten kuvattu varsin suoraviivaisena: se on polaaraisesti jakautunut hyvään ja pahaan, ja kertomukset useimmiten päättyvät päähenkilön kannalta onnelliseen loppuun. Keskeisiksi toimijoiksi asettuvat sankarit ovat niin piirteiltään, käyttäytymiseltään, ulkonäöltään, kuin puheenparreltaankin ympäristöönsä nähden ylivertaisia.⁴⁰ Fiktioin sankarinarratiivien varsin värityneet representaatiot löysivät tiensä myös esimerkiksi siirtomaasotia käsittelevään uutisointiin, joka myös lainasi sankarinarratiivien kerronnallisia käytänteitä.⁴¹

Boy's Own Paperissa sankaruus on keskeisenä huomion ja määrittelyn kohteena. Esikuvallisia ja keskeisiä hahmoja nimetään sankareiksi itse julkaisun kertomuksissa.⁴² Samoin sankareiksi julistetaan tosielämän yksilöitä lehden toisinaan julkaisemissa rohkeista teoista kertovissa uutisissa.⁴³ Muuan kahdeksanvuotiaan pojan toiminta tuleen syttyneen pikkusiskonsa pelastamiseksi esimerkiksi sovitettiin runoksi, jossa teon sankaruutta varsin vahvasti julistetaan: ”Silti *Sankari* on hänen nimensä.”⁴⁴ Lehdessä myös hahmotetaan sankaruuden rakentumista ja olemusta; lukijakilpailujen tuotosten julkaisun yhteydessä toimitus saattoi vaikkapa todeta, että kertomuksilta voi odottaa sankarille onnellista loppuratkaisua vaikeuksien jälkeen.⁴⁵

Sankaruus on julkaisussa myös varsin vahvasti sukupuolittunutta. ”Todellista miehuutta” käsittelevän runokilpailun voittajarunojen kirjoittajat yhdistävät aiheensa sankaruuteen, urheuteen ja

---

³⁸ Miller 2000, 1-2.

³⁹ Kaartinen & Korhonen 2005, 53.

⁴⁰ Dawson 2014, 54-55.

⁴¹ Lieven 1998, 423.

⁴² Esim. ”Pat's adventure with the christmas goose”, ”George Burrett; a plucky printer's boy”, ”The Tiger Chief of Burmah”, BOP 1891, 186 & 554 & 643.

⁴³ Esim. ”Bravely done”, ”Landslip in Kent – Heroism of a boy”, BOP 1891, 95-96 & 366.

⁴⁴ ”Yet Hero is his name.”; runo ”Henry James Bristow”, BOP 1891, 366.

⁴⁵ ”Our prize competitions”, BOP 1891, 286.

ihailtavuuteen.⁴⁶ Runot käsittelevät esimerkiksi kansallisten sotasankareiden, kuten amiraali Nelsonin (1758-1805) ja kenraalimajuri Gordonin (1833-1885) urotekoja ja miehisyyttä, sekä taistelukentillä saavutettavaa sankaruutta. Myös kertomusten maailma on korostuneen miehinen ja miesvaltainen; nais- ja tyttöhahmot ovat järjestään harvalukuisia ja useimmiten toiminnallisiin mieshahmoihin verrattuna passiivisessa roolissa. Tällaisissa sukupuolittuneissa jaoissa julkaisussa mieheyteen yhdistetty aktiivisuus, toiminnallisuus ja voimakkuus kontrastinomaisesti korostuvat.

Julkaisun tekstit kuitenkin painottavat elinolosuhteista riippumatonta ja moraalista sankarillisuutta ylitse päämäärättömien voimannäytteiden: esimerkiksi runokilpailussa hahmoteltu todellinen miehuus ”on tehdä velvollisuute[nsa] kuten Jumalalle, missä tahansa tilanteessa”, vaikka mahdollisuutta taistelukentällä saavutettavaan sankaruuteen ei eteen astuisi.⁴⁷ Kristilliset hyveet, kuten huolenpito, armo, myötätunto, säädyllisyys ja nöyryys asettuivat ennen 1800-luvun jälkipuoliskoa ennemmin yksityiseen domestiseen kodin, perheen ja naiseuden piiriin kuin ulospäin suuntautuvana ja julkisena näyttäytyvään mieheyteen kuuluvina: esimerkiksi uskonnollisesta kasvatuksesta vastasi kodin piirissä perheen äiti. Nyt myös kristillisen moraalin vahva painotus sekä domestinen sfääri asettuivat keskeisiksi miehisen sankaruuden rakenneosasiksi.⁴⁸

Lehden sankareissa on huomionarvoista myös syntyperä ja sosiaalinen asema. 1800-luvun kuluessa ylhäiset ja aateliset sankaritarinoiden päähenkilöt olivat osin väistyneet populaarimpien, elämältään lähempänä keskiluokkaista lukijaa olevien sankarien tieltä: kun 1700- ja 1800-lukujen taitteessa sota-aiheiset sankaritarinat olivat kertoneet erityisesti armeijan ja merivoimien päällystöstä ja ylhäisistä pojista, 1800-luvun lopun seikkailujen sankarit olivat vaihtuneet rivisotilaihin ja merimiehiin sekä keskiluokkaisiin poikiin.⁴⁹ Lehden nuoret sankarit ovat usein joko matkoillaan seikkailuun joutuvia koulupoikia, tai armeijan ja merivoimien sotilaita. Kertomuksissa sankaruuden esitetään tarjoavan myös mahdollisuuksia sosiaalisen ja yhteiskunnallisen aseman kohottamiselle. Esimerkiksi *The story of Admiral "Snip"* kertoo Thomas Hopsonista, orvosta räätälin oppipojasta, joka laivastossa osoittamalla urheudellaan nousee amiraaliksi, aateloidaan ja valitaan parlamenttiin.⁵⁰ Yhteiskunnallisen nousun mahdollisuudelle asetetaan kuitenkin tiettyjä varauksia: Hopsonin tarinakin on sijoitettu kauas aikalaislukijasta, 1600-1700-lukujen taitteeseen, ja sen kuvaillaan olevan erityisen poikkeuksellinen, miltei ”liian kummallinen ollakseen tosi”.⁵¹

---

⁴⁶ ”True manhood”, BOP 1891, 783.

⁴⁷ ”To do our duty as unto God, whatever it chance to be.”; ”True manhood”, BOP 1891, 783.

⁴⁸ Springhall 1987, 54. Dawson 1994, 63-65.

⁴⁹ Bratton 1986, 83-84.

⁵⁰ ”The story of Admiral 'Snip'”, BOP 1891, 10-11.

⁵¹ Ibid., 10.

Julkaisussa esiintyy myös sankareita, joiden elinolosuhteet kuvataan erityisen köyhinä tai kurjina. Esimerkiksi *George Burrettin* 13-vuotias päähenkilö on köyhän perheen ainoa työssäkävijä, jonka palkka hädin tuskin riittää viisihenkisen perheen asumiseen, ruokaan ja lämmitykseen poikkeuksellisen kylmänä talvena.⁵² Kurjuudesta ponnistavat sankarihahmot ovat kuitenkin lehdessä pikemminkin poikkeus kuin sääntö. Kirjallisuudentutkija Jacqueline Bratton toteaa, että myös tällaiset sankarihahmot edustavat usein uudelleensijoitettua keskiluokkaista poikaa, jonka elinolosuhteet koettelevat ja koulivat hänen sankarillisuuttaan, ja joka toisaalta olemuksellaan, teoillaan ja puheenparrellaan osoittaa sosiaalisen ylemmyytensä.⁵³ Koulua käynyt Burrettkin sisaruksineen eroaa ”siitä katulasten tyypistä, joita [oli odotettavissa löytyvän] Itä-Lontoon köyhimmistä slummeista”⁵⁴. Myös Burrettille tarjotaan tarinassa mahdollisuus sosiaaliseen nousuun; orvoksi jäävän päähenkilön urheus nousee koko kansakunnan tietoisuuteen, ja eräs lady tarjoutuu adoptoimaan hänet. Burrett kuitenkin jää vapaaehtoisesti alkuperäiseen sosiaaliseen asemaansa: hän kieltäytyy adoptiosta, jääden mieluummin huolehtimaan sisaruksistaan.

Eräiltä osin paralleeliseksi yhteiskunnallisen nousun mahdollisuutta kohden asettuu sankareiden kasvu pojista miehiksi. Narratiiveissa seikkailut ja niiden mukanaan tuomat koetukset vahvistavat ja koulivat päähenkilöitä. Toistuvana miehistäjänä julkaisussa toimii sota ja taistelu: mieheksi kasvamisen näkökulmasta sotaa voidaan tarkastella siirtymäriittinä, arkitodellisuuden normeista ja hierarkioista poikkeavana välivaiheena, jonka onnistunut suorittaminen vahvistaa yhteisön järjestyksen ja sosiaalisen rakenteen.⁵⁵ Sodan lisäksi toisena keskeisenä siirtymäriitinä toimii julkaisussa koulumaailma; erityisesti sisäoppilaitokset asettuivat tarinoissa mieheksi kasvamisen paikoiksi, joissa esimerkiksi urheiluaktiviteetit ja hierarkkinen kuri rinnastuivat armeijan ja taistelun tuomaan kokemukseen.⁵⁶ Useimmiten julkaisun kertomuksissa sankarit kohtaavat onnellisen lopun; he palaavat esimerkiksi sodasta tai muusta seikkailusta kotiin vaurastuneina voittajina ja valloittajina. Brattonin mukaan koti asettuu ajan seikkailukertomuksissa keskeiseksi sankarihahmojen palkinnoksi ja motivaattoriksi: ajatus idyllisestä ja glorifioidusta kodista ajaa hahmoja sankaritekoihin, ja merentakaisilla kaukomailla tapahtuvien seikkailujen lopullinen palkinto ja määränpää sijaitsee kodin, perheen ja romantisoidun kotimaisen luonnon piirissä.⁵⁷

---

⁵² ”George Burrett, a plucky printer’s boy”, BOP 1891, 552-554.

⁵³ Bratton 1986, 85.

⁵⁴ “[...] *the class of gutter children such as we expect to find in the slums of the poorer districts of East London*”; BOP 1891, 554.

⁵⁵ Kivimäki 2014, 249-251.

⁵⁶ Penner 2016, 73-74.

⁵⁷ Bratton 1986, 85-89.

Kasvukertomuksia ja niiden sankaruuden narratiivista rakentumista valottaakseni esitän luennan⁵⁸ lehdessä julkaistusta pitkästä seikkailukertomuksesta, volyymin avaavasta pastori A. Bakerin *George Freebornista*⁵⁹. Kertomus jakautuu karkeasti kolmeen osaan: alkukolmannes käsittelee päähenkilön nuoruutta Keski-Englannin maaseudulla ja liittymistä Britannian merivoimiin, keskiosassa kerrotaan päähenkilön vuosista ulkomaisessa palkkalaivastossa, ja kertomuksen loppuosa käsittelee hänen päätymistään Eteläisen Tyynenmeren saaren pienen siirtokunnan pastoriksi ja hallinnoijaksi. Nimihenkilönä toimivan George Freebornin tielle osuu seikkailugenrelle⁶⁰ ominaisesti jännityksellisiä koetuksia: niin meritaisteluita, väijytyksiä, vankeusjaksoja vihollisleireissä kuin epärehellisiä huijareita ja julmia vihollisia. Koetuksista päähenkilö selviää urheutensa ja hyveellisyytensä avulla.

Kotitila, jolla Freeborn varttuu, kuvataan romantisoidusti rauhaisana, vehreänä ja ruusujen täyttämänä. Päähenkilön lapsuutta myös määrittää koulunkäynti ja ankara mutta pohjimmiltaan välittävä opettaja. Jo nuoruudessaan päähenkilö on aktiivinen ja neuvokas: matkalla merivoimien koulutukseen Freebornia kyyditsevien miesten havaitessa rannikolla salakuljettajia nuori päähenkilö ei tyydy seuraamaan tapahtumia sivusta, vaan vaatii päästä mukaan toimintaan. Myöhemmin miehistönsä kanssa sademetsässä eksyksiin joutuessaan hän pyrkii jälleen aktiivisesti omalla toiminnallaan saattamaan muut turvaan: hän kiipeää nokkelasti puuhun etsimään maamerkkejä, mikä johtaa joukon pelastumiseen. Freeborn myös vertautuu äkkipikaiseen ja ylpeilevään messitoveriinsa, jonka rinnalla päähenkilön toiminta näyttyy erityisen maltillisena ja vaatimattomana. Toimeliaisuus, neuvokkuus ja vaatimattomuus palkitaan, ja Freeborn saa merivoimissa kiitosta osakseen.⁶¹

Eräänlaisena käännekohtana toimii pitkää merikomennusta seuraava kotiinpaluu ja päähenkilön kotitilalla vierailulla olevan Isabelin kohtaaminen. Freeborn rakastuu naiseen, mutta molempien vanhemmat ovat avioliittoaikeita vastaan, osin parin nuoren iän vuoksi. Tulistuneena Freeborn jättää kotinsa ja hylkää lupaavan uransa Britannian merivoimissa liittyäkseen ulkomaiseen palkkalaivastoon brittiläisen amiraali Cochranen⁶² alaisuuteen. Vaikka kertomuksen alkuosasta välittyvät etupäässä päähenkilön onnistumiset sekä esimerkilliset piirteet, tässä vaiheessa kerrontaan

---

⁵⁸ Luenta on eräänlainen ehdotelma tulkinnalle; Kaartinen & Korhonen 2005, 169-170. Korostan, että luennassani painottuvat tutkielman kysymyksenasetteluille olennaiset ja edellä sankaruuden kannalta esiin nostamani seikat – eriävistä näkökulmista käsin siitä voisi johtaa myös vaihtoehtoisia tulkintoja.

⁵⁹ ”George Freeborn”; BOP 1891 (nrot 612-633), 1.

⁶⁰ Seikkailugenren ominaisuuksista Dawson 1994, 54-55.

⁶¹ ”George Freeborn”, BOP 1891, 2-4 & 19 & 50-51 & 82.

⁶² Thomas Cochrane (1775-1860) oli entinen Britannian merivoimien amiraali, joka 1820-luvulla siirtyi Latinalaiseen Amerikkaan taistelemaan muun muassa Chilen ja Brasilian merisodissa.

alkaa tulla mukaan mainintoja Freebornin holtittomasta elämäntavasta; äiti maksaa nuorukaisen velat, ja myös merivoimien komentaja varoittelee tuhlailevan rahankäytön vaaroista.⁶³

Romanttisten tunteiden herääminen tietyssä mielessä käynnistää päähenkilön siirtymän pojasta mieheksi, mutta Freebornin varsinainen siirtymäriitti mieheyteen tapahtuu sodan ja konfliktin kautta. Seuraavien lukujen aikana Freeborn muun muassa kunnostautuu taistelussa, selviytyy vankeudesta ja pakkotyöstä, sekä saa sotalaivan komentoonsa. Kuten kertomuksen alkuosassa, hän ottaa itse aktiivisesti osaa tapahtumiin, mutta nyt kuvaus keskittyy nokkeluuden ja neuvokkuuden sijaan fyysisiin ponnistuksiin ja sotilaalliseen toimintaan. Esimerkiksi joutuessaan espanjalaisten vankilaan Freeborn selviää ruumiillisesta työstä sairaana ja aliravittunakin kestävyytensä ja rotevan kehonsa ansiosta.⁶⁴

Alkukolmanneksen luvuissa sota on läsnä lähinnä taustalla. Kertoja mainitsee ohimennen Freebornin ensimmäisen kohtaamisen vihollislaivan kanssa, ja Napoleonin antautuminen toimii miehistön juhlan aiheena.⁶⁵ Nyt sodan ja taistelun kuvaus puolestaan siirtyy keskiöön, ja sotilasoperaatioista kerrotaan yksityiskohtaisemmin. Freebornin toiminta kytkeytyy syvemmin osaksi sotajoukkoa. Tapahtumien kuvauksessa turvaudutaan me-muotoon tai passiiviin: ”Käskyjä annettiin kuiskauksin, kuten myös viimeiset ohjeet sen varalta, että jotakin sattuisi, ja hiljennetyin airoin me vaivihkaa katosimme pikimustaan yöhön”⁶⁶. Myös minämuotoinen kertoja itse huomioi tuon kollektiivisuuden sotatilanteessa: ”Täytyn ihmytyksellä siitä tavasta, jolla pystyimme täysin hukuttamaan itsemme, ajattelemaan vain yhtä asiaa, jatkamista eteenpäin ja voittamista, tai häviämistä kunniakkaasti.”⁶⁷

Siirtymäriittinä sota ja palkkalaivasto tarjoavat Freebornille tilan miehistymiselle, mutta sotilastoiminnan lisäksi lopulliseen mieheyden saavuttamiseen liittyy myös moraalinen ulottuvuus. Eräänlaisena uskon symbolina toimii kertomuksessa Freebornin äiti, joka toistuvasti muistuttaa tätä kristillisten hyveiden tärkeydestä. Moraalinen opastus ei kuitenkaan jää pelkästään äidin tehtäväksi, vaan sitä osoittavat myös kertomuksen miehiset esikuvat ja auktoriteettihahmot. Pappien ja pastorien lisäksi opettajat ja komentajatkin muistuttavat kristillisen elämäntavan tärkeydestä, ja myös esikuvallisten hahmojen toiminnassa korostuvat kristilliset hyveet: esimerkiksi Freebornin

---

⁶³ ”George Freeborn”, BOP 1891, 115-117.

⁶⁴ Ibid., 145-148.

⁶⁵ Ibid., 97-99.

⁶⁶ ”Orders were given in hushed tones, as well as last instructions in case anything should happen, and with muffled oars we stole away into the pitch-dark night [...]”; Ibid., 194.

⁶⁷ ”I am filled with wonder at the way in which we were enabled to completely sink ourselves, to have but one thought, to press onward and win, or perish gloriously. It is ever so with true men ranged on the side of right.”, *ibid.*

vankeudessa kohtaama amerikkalainen lääkäri – josta tulee hänen pitkäaikainen ystävänsä ja auttajansa – päättää avustaa päähenkilön pakoon juuri kristillisen armon osoituksena.⁶⁸

Ennen palkkalaivastoa päähenkilö on eronnut äidistään riitaisissa tunnelmissa, ja palatessaan seuraavan kerran kotiin hän löytää tämän kuolinvuoteelta. Kertomuksen viimeisessä kolmanneksessa jäähyväisten ja äidiltä saaman anteeksiannon jälkeen murtunut Freeborn lähtee syrjäiselle Eos-saarelle, jossa hän juonenkäänteiden kautta lopullisesti asettuu noudattamaan kristillistä elämää: hän päätyy seurakunnan pastoriksi ja perustaa perheen paikallisen naisen kanssa. Myös rakkaus Isabeliin on jäänyt taakse: Freeborn purkaa Isabel-nimisen laivan, jolla on purjehtinut saarelle, ja materiaalit käytetään perheen uuden kodin rakentamiseen.⁶⁹

Ennen kuin Freeborn lopullisesti lunastaa paikkansa perheen ja seurakunnan päänä, siirtokunta joutuu vielä englantilaiseksi aateliseksi tekeytyvän huijarin kohteeksi: tämä väittää olevansa kruunun määräyksen nojalla saaren oikeutettu hallitsija, ja asettuu nauttimaan naiiveiksi ja ihannoiviksi kuvailtujen paikallisten suosionosoituksista. Omien epäilystensä vuoksi huijarin epäsuosioon joutuva Freeborn ei tällä kertaa turvaudu toimintaan; hänellä ei ole todisteita miestä vastaan. Lopulta tilanne ratkeaa kuninkaallisten merivoimien laivan saapuessa ja huijarin paljastuessa.⁷⁰ Se, miksi sankari ei tässä asetu aktiiviseksi toimijaksi, johtuu nähdäkseni moraalisesta kasvusta. Vaikka entisenä sotilaana päähenkilö pystyisi esimerkiksi väkivallalla syrjäyttämään huijarin, sotatilanteesta poiketen hänen toimintansa asettuu nyt yhteiskunnan normien ja lakien puitteisiin: tilanteessa intohimoista toimintaa sankarillisemmaksi osoittautuu koetuksen hiljainen sietäminen. Laki ja yhteiskunta – brittiläisten merivoimien muodossa – saavuttaa lopulta huijarin, ja Freeborn viettää loppuelämänsä saaren siirtokunnan johdossa pastorina.

Kasvukertomuksena *George Freebornissa* päähenkilön kehitys sitoutuu sankarillisina kuvattuihin sotilaalliseen urheuteen ja moraaliseen hyveellisyyteen. Alun poikamainen, aktiivinen ja nokkela toiminnallisuus korvautuu sodan ja taistelun siirtymäriitissä vakavamielisemmällä militaristisella kollektiivisuudella, jossa väkivalta ja kohdatut koetukset kuitenkin asettuvat normaalin arkitodellisuuden ulkopuolelle. Sodasta palattuaan päähenkilö joutuu suhteuttamaan sotilaallisen voimakkuutensa normatiivisen yhteiskunnan puitteisiin; tässä keskeisenä toimii kristillisen moraalin painotus.

---

⁶⁸ ”George Freeborn”, 163-165.

⁶⁹ Ibid., 292.

⁷⁰ Ibid., 292-294 & 308-310.

Päähenkilön kasvu liittyy kiinteästi myös sukupuolen, perheen ja kodin merkitysten lujittamiseen. Freebornin koti kiteytyy muistikuviin äidistä ja vehreästä kotitilasta, kunnes sankari rakentaa oman kotinsa syrjäiselle saarelle: hän jättää lapsuuden domestisen kodin sfäärin ja äitinsä huoman, ja kehittyy seikkailunsa aikana lopulta itse miehiseksi perheen pääksi, joka johtaa paitsi perhettään, myös koko saaren seurakuntaa. Tarinan keskivaiheessa ajatus avioliitosta ja perheen perustamisesta eivät asetu ihanteellisiksi vielä merellä hulttioituneen nuoren päähenkilön holtittomassa elämänvaiheessa. Isabel päätyykin lopulta naimisiin toisen miehen kanssa, ja jää toisaalta etäiseksi intohimoisen ja onnetoman rakkauden kohteeksi, ja toisaalta muistutukseksi päähenkilön epäonnistuneista valinnoista. Sodasta palatessaan Freeborn näkee Isabelin kaukaa oopperan katsomossa vieressään kunniallinen upseerimiehensä; miehen paikalla olisi voinut olla Freeborn itse, jos ei olisi karannut palkkalaivastoon.⁷¹ Isabelin kauneuden kuvailuun verrattuna vaimon niukassa kuvauksessa painottuvat puolestaan perheen ja äitiyden merkitykset, jotka myös kiteytyvät metaforassa Isabel-laivan purkamisesta uuden kodin rakennusmateriaaliksi. Vaimo jätetään myös nimettömäksi: kertoja kutsuu häntä ainoastaan ”sinun äidiksesi”, osoittaen sanansa kehyskertomuksen omaisesti Freebornin lapsille.⁷²

Freebornin kasvutarinassa keskeisiä ovat myös vanhempien esikuvien ja sankaritarinoiden tarjoama opastus ja esimerkki. Päähenkilöllä on tarinan aikana useita vanhempia miespuolisia esikuvia ja mentoreita, joihin hän suhtautuu pääosin kunnioittavasti ja kuuliaisesti. Näihin lukeutuu muun muassa niin lapsuusajan opettaja, amiraali Cochrane kuin amerikkalainen lääkärikin. Nuori Freeborn kuuntelee mielellään myös tarinoita menneistä meritaisteluista ja tuntee Britannian merivoimiin liittymisen kunniakkaaksi päästessään seuraamaan näiden sankareiden jalanjäljissä: ”[...] en voi olla toivomatta, että olisin syntynyt vain joitakin vuosia aikaisemmin, jotta olisin voinut purjehtia Nelsonin ja Collingwoodin seurassa”, ja: ”Tunsin, toden totta, itseni ylpeäksi liittyessäni tuohon uljaaseen palvelukseen, ja oikein ylväästi päätin seurata niin monien sankarien esimerkkiä”.⁷³ Vanhempien roolimallien tarjoamille esikuville annetaan kertomuksessa varsin suuri painoarvo; ne ohjaavat päähenkilön toimintaa ja vaikuttavat hänen kehitykseensä.

Julkaisun sankaripojat rohkeudessaan ja toiminnallisuudessaan näyttäytyvät varsin kaikkivoipaisina, mutta samaan aikaan poikarepresentaatioista uhkuvalle voimantunnolle asetetaan lehdessä aktiivisesti rajoja. Kuten luennassani käy ilmi, fyysinen, myös militaristisia konnotaatioita saava

---

⁷¹ ”George Freeborn”, BOP 1891, 228-229.

⁷² Ibid., 292.

⁷³ ”Proud, indeed, did I feel to be entering that noble service, and right bravely did I determine to follow resolutely the example of so many heroes.”; ”[...] I can't help wishing I had been born just a few years earlier, so that I could have gone to sea with Nelson and Collingwood.” Ibid., 35 & 67. Myös Collingwood (1748-1810) oli brittiläinen amiraali, joka taisteli esimerkiksi Napoleonin sodissa.

toiminta asetetaan nähdäkseen erityisesti osaksi poikamaista nuoruutta, jonka varttuessa tulee asettua yhteiskunnan lakien ja normien puitteisiin. Se myös ankkuroidaan henkiseen ja moraaliseen kehitykseen, sekä perhearvoihin. Kuten *George Burrettin* ja *Admiral "Snipin"* tapauksessa, hahmojen kehitys tapahtuu myös yhteiskunnan sosiaalisten hierarkioiden rajoissa, joiden ylittäminen näyttäytyy korostetun poikkeuksellisenä. Tämä myös havainnollistaa, etteivät ajan sankarirepresentaatiot ole kaikilta osin homogeenisiä; Dawsonin mukaan sankaruuden moninaiset ja lomittaiset historialliset kehityskulut ilmentyivät eri tavoin ajan seikkailukirjallisuudessa.⁷⁴

Ajan sankarirepresentaatiot ammensivat moninaisista historiallisista seikkailukertomuksiin kytkeytyneistä kehityskuluista. Keski-ikäisten ritarikertomusten aiheita on nähtävillä jo julkaisun historiallisissa kertomuksissakin, ja omanlaisensa versio ritarillisesta herrasmiesmäisyydestä ja uljaudesta sekoittui myös ajan sotilaallisuutta korostaviin sankaruuden ihanteisiin. 1600-luvulta lähtien sankari oli myös usein seikkailija tai kauppias, joka selvisi koetuksista nokkeluutensa ja älynsä ansiosta voimistuvan maailmankaupan ja kolonialismin laajentamassa maailmassa. 1700-luvulla ritarillisten koodistojen, uskonnon ja ylikuulauksen ohella sankareiden toimintaa alkoivat myös määrittää enenevässä määrin rationaalisuus ja yksilöllisyys. Eräs keskeinen kehityskulku oli myös 1790-luvulta lähtöisin oleva evankeliskristillinen lähetysliike ja sen kiinnostus siirtomaihin kohdistuvaan käännyttämistyöhön sekä moraalisen puhtauden valvomiseen; kristinuskaisia ja hyveellisiä sankareita sisältäneet seikkailukertomukset toimivat osaltaan myös kristillisen propagandan muotona.⁷⁵

2.2 Pojille ja pojanmielisille: lukijakonstruktio poikamaisuuden normeja tuottamassa

”Kirjanen kaikesta sellaisesta, mikä kiinnostaa meidän poikiamme”, vastasi lehden toimitus lukijoidensa lähettämiin kirjeisiin, jotka kaikesta päätellen tiedustelivat julkaisun latinankielisen moton merkitystä.⁷⁶ Kyseisiä kirjeitä meille ei ole säästynyt, kuten ei muitakaan lukijoiden lehden toimitukseen lähettämiä lukuisia kysymyksiä, sillä toimitus tapasi julkaista lukijapalstallaan pelkät vastaukset. Kuitenkin lehden jokaisen irtonumeron kansisivulle painettu motto pyrkii vakuuttamaan,

---

⁷⁴ Dawson 1994, 57.

⁷⁵ Ibid., 58-61.

⁷⁶ ”A little book about whatever is of interest to our boys”; ”Correspondence”, BOP 1891, 16. Lehden latinankielinen motto oli: ”*Quicquid agunt pueri nostri farrago libelli*”.

että lehden sisältö rakentui nimenomaisesti materiaalista, joka vetosi 1800-luvun lopulla lehteä lukeneisiin poikiin.

Julkaisusta hahmottuva lukijakonstruktio oli esimerkiksi lehden tuottajien, lajityypin konventioiden ja kilpailullisten realiteettien hallinnoima. Pojat itse pääsevät julkaisussa vain harvoin ääneen: aikuiset tuottivat suurimman osan lehden sisällöstä, ja harvoja erikseen julkaistuja lukijakirjeitä ja lukijakilpailuiden tuotoksia lukuun ottamatta vihjeet lukijoista välittyvät lähinnä toimituksen laatimien vastausten sekä kirjoittajien harjoittaman lukijoiden puhuttelun kautta. Myös lehteen päätyneet lukijoiden tekstit olivat toimituksen valikoimisia, ja kuten jäljempänä käy ilmi, itse asiassa varsin usein julkaistuiksi valitut lukijakirjeetkin olivat aikuisten kirjoittamia. Vaikka tutkielman fokus on erityisesti lukijoille ylhäältä alaspäin suunnatuissa ihanteissa, tuo valtasuhde oli arvatenkin todellisuudessa monisyisempi. *Boy's Own Paperin* kaltaiset, verrattain edulliset ja nuorten itsensä ostettavissa olevat sarjajulkaisut osaltaan vähintäänkin hämärsivät valta-asetelmia nuorten ja aikuisten välillä.⁷⁷

Ennen kuin siirrytään jäljittämään noita vihjeitä lukijoista, mitkä sitten hahmottuivat poikamaisiksi kiinnostuksenkohteiksi? Lehden sisältöön lukeutui seikkailukertomusten lisäksi niin yksiosaisia kuin sarjoissa julkaistuja artikkeleita varsin monentyppisistä aiheista: volyymista löytyy kirjoituksia muun muassa kolikoiden tunnistamisesta, puukaiverruksesta, mikroskooppinäytteiden valmistamisesta, lintujen pidosta, krikettipallon heittämisestä, merivoimien uniformuista sekä ruutuhyppelyn alkuperästä.⁷⁸ Artikkeleihin lukeutui myös paljon erilaisia askartelu-, leikki- ja rakennusohjeita aina musteläiskäsalakirjoituksesta ”pojan omaan” onkeen tai maalaiskärryyn.⁷⁹ Yksittäisen numeron loppuosassa oli tavallisesti teemoiteltuja palstoja, esimerkiksi luontoharrastuksia ja eläintenhoitoa käsittelevä *Doings for the month*, sekä edellä mainittu jokaisen numeron päättävä lukijapalsta. Artikkeleissa painottuvat vapaa-aikaan ja harrastuksiin liittyvät teemat.

Lukijoiden toimitukseen lähettämät kirjeet käsittelivät pitkälti samoja aiheita kuin lehden artikkelit: Lukijapalstalla toimitus vastasi muun muassa lemmikkien hoitoa, eläin-, hyönteis- ja kasvilajien tunnistusta, urheilulajeja ja muita erityyppisiä harrastuksia, keksintöjä ja tiedettä, sekä historiaa ja maantiedettä koskeviin kysymyksiin. Palstalla esiintyy myös runsaasti kehoon ja terveyteen liittyviä vastauksia. Lisäksi toistuvia ovat tulevaisuuteen, ammatteihin ja koulutukseen liittyvät kysymykset:

---

⁷⁷ Bratton 1986, 76.

⁷⁸ Varsin kattavan kuvan julkaisun erilaisista aiheista saa sisällysluettelosta; BOP 1891, v-x.

⁷⁹ Rakennusohjeet saatettiin otsikoida esimerkiksi: ”*Boy's Own Angler, and how to make it*” tai ”*Boy's Own Rustic Cart*”; BOP 1891, 30 & 426.

volyymien vastauksista löytyy ohjeita muun muassa eri maa- ja merivoimien rykmenteihin hakemisesta niin Britanniassa kuin siirtomaissa, tietoa eri ammattien oppipoikasopimuksista tai vaadittavasta koulutuksesta, koulujen pääsykokeista ja esimerkiksi selvityksiä eri ammatinharjoittajien toimeentulosta. Terveysteen, koulutukseen ja ammatteihin painottuneiden kysymysten suuresta määrästä herää mielestäni kuva aktiivisesta lukijapojasta, joka näki pystyvänsä vaikuttamaan itseään ja tulevaisuuttaan koskeviin asioihin.

Palstan vastaukset myös usein käsittelivät varsin yksityiskohtaisia ja satunnaisiakin seikkoja. Tutkija Bristow näkee palstan painotuksen faktoihin ja yksityiskohtiin merkinä poikalukijoille tarjotusta illusorisesta vallasta vaikuttaa toisaalta lehden sisältöön, ja toisaalta itseensä: kun kouluopetus painotti opetettavien asioiden ulkoa muistamista, olivat lehdestä opeteltavat faktat heidän omiaan. Mikään aihe ei näennäisesti ollut toista keskeisempi: kysymykset olivat palstan sähkösanomamaisessa esitysmuodossa näennäisesti samalla viivalla, oli aiheena sitten kuningattaren pituus tai parhaat akvaarion rakennusmateriaalit.⁸⁰ Toisaalta painotus satunnaisiin tai valinnaisiin faktoihin nähdäkseni myös alleviivasi lehden vapaa-aikaista ja huvituksellista funktiota.

Poikamaisiksi kiinnostuksenkohteiksi esitetään lehdessä monipuolisesti erilaiset vapaa-ajanharrastukset, luonto, urheilu, pelit, keksinnöt, niin tiede kuin taidekin, sekä erityisesti seikkailut kaikissa muodoissaan. Lehdessä konstruoitu poika on harrastuksissaan aktiivinen, ehtymättömän tiedonjanoinen sekä myös kiinnostunut kehittämään itseään; hän ottaa omiin käsiinsä sekä terveytensä että tulevaisuutensa. Tietystä mielessä tämä korreloi fiktiokertomusten voimantuntoisten poikasankarien piirteitä.

Lehden ensisijaisesti tarkoitettuna lukijaryhmänä olivat pojat, joita lehti varsin alleviivatusti puhutteli sisältöään, nimeään ja mottoaan myöten. Julkaisun sivuilta on kuitenkin erotettavissa muitakin lukijaryhmiä, joita lehden kirjoittajat myös huomioivat. Eräs alkavaa volyyymiä mainostanut kuvitus valottaa lehden lukijakuntien moninaisuutta. Siinä väkijoukon ympäröimä kuuluttaja lausuu runoa:

”[...] Kaikenikäisiä ”poikia” se palvelee
Tytöt, isät, äiditkin sitä selailee
Sekä tädit, sedät, serkut – hyllyllä
mul’ volyymeja on kaks’toista kyllä!”⁸¹

---

⁸⁰ Bristow 1991, 42-43.

⁸¹ ”[...] *Vor ”boys” of every age it caters / And gals may read it, paters, maters / Aunts, uncles, cousins – on the shelf / Oi ’ve got the volumes twelve moisel!*”; kuvitus, BOP 1891, 64. Runo on vapaasti käännetty rakennetta ja riimitystä mukailleen.

Kuuluttajan ympärille kerääntynyt kuuntelijajoukko on kirjava, tytöistä poikiin ja nuorista vanhoihin. Yleisö on myös moninainen, aina hyvin pukeutuneesta herrasväestä puujalalla nilkuttavaan mieheen. Kuuntelepa kuvan etualalla koirakin tarkkaavaisesti kuulutusta. Myös kuuluttaja itse – vahvasti murtaen runonsa lausuva vanhempi herra – julistautuu lehden lukijaksi ja keräilijäksi. Runo korostaakin lehden soveltuvan lukijoille myös elintasosta ja luokkarajoista riippumatta: puhuttelun kohteena on ”herrasväki ja kansa, rikkaat ja köyhät”.⁸²

Päällisin puolin toimituksen katsantokanta erilaisiin lukijaryhmiin näyttääkin olleen varsin salliva. Poikien lisäksi lehden kirjoittajat toistuvasti puhuttelivat myös tyttöjä, esimerkiksi: ”kaikille teille, pojille, ja teidän siskoillenne, jotka usein vievät salaa lehtenne sen lukeakseen”⁸³. Myös lukijapalstalla kysyjien joukosta löytyy ”tyttölukijoiksi” ja ”pojan siskoiksi” identifioituvia kysyjä. ja julkaistuissa lukijakirjeissä esiintyy toisinaan tyttö- ja naislukijoiden puheenvuoroja: esimerkiksi muuan ”*Lady reader*” kirjoittaa Kööpenhaminasta kommentoidakseen erästä lehdessä aiemmin julkaistua seikkailukertomusta.⁸⁴ Samoin eräs rouva kirjoittaa, että hänen tyttärensä on rakentanut kanootin lehden ohjeiden mukaisesti.⁸⁵

Tyttölukijoiden aktiivisesta huomioimisesta huolimatta lehden toimitus ei juurikaan julkaissut erityisesti tytöille räätälöityä sisältöä.⁸⁶ Tyttöjen huomioiminen tapahtuukin erityisesti poikalukijoiden lisäksi ja ohella; ensisijaisesti tarkoitettua lukijaa puhutellaankin nimenomaisesti miessukupuolen edustajana. Kuten kertomusten sankarirepresentaatioissa, myös lukijoita puhuteltaessa poikamaisuus linkittyy olennaisesti kasvatuksellisiin teemoihin: ihanteelliseen mieheyden malliin ja mieheksi kasvamiseen.⁸⁷ Tekstien neuvot ja opetukset myös yleistetään usein koskemaan kollektiivisesti kaikkia poikia.⁸⁸ Mielenkiinto sukupuolitetun miehisyyden määrittelyyn korostuu myös ”vanhoiksi pojiksi”⁸⁹ itseään kutsuvissa lukijoissa: poikamaisuus ei näyttäyty välttämättä jonkinlaisena iän myötä kadotettavana piirteenä, vaan pikemminkin ihanteena, jota miehen tuli kasvaessaan vaalia. Tässä mielessä lehdessä konstruoitu poikamaisuus kääntyy eräänlaiseksi mieheyden prototyyppiksi, joka performatiivisesti toisinsi ja tuotti sukupuolen merkityksiä niin julkaisun sivuilla kuin sen ulkopuolellakin: nimeämällä poikamaiseksi erilaisia

---

⁸² ”*Gentle an’ simple, rich an’ pore [poor]*”; *ibid.* *Gentle* (vrt. *gentleman*) ja *simple* viittaavat tässä nähdäkseen erityisesti luokkaan.

⁸³ “[...] *to you all, boys, and to your sisters who, many times and oft, spirit away your paper to read*”; ”Doings for the month”, BOP 1891, 62. Muita esimerkkejä tyttöjen puhuttelusta poikalukijoiden ohella BOP 1891, 73 & 511 & 701.

⁸⁴ ”Some words of cheer”, BOP 1891, 79.

⁸⁵ ”A B.O.P canoe”, BOP 1891, 558.

⁸⁶ Penner 2016, 51.

⁸⁷ Mieheyteen yhdistetään muun muassa urheilu ja liikkuminen, sekä rohkeus, sankaruus ja kristinusko; esim. ”Manly words for young men”, ”True manhood”, BOP 1891, 606 & 766.

⁸⁸ Esim. ”Pompholugopaphlasma”, ”Michael Faraday”, BOP 1891, 73 & 779.

⁸⁹ Esim. ”Correspondence”, BOP 1891, 752, 823.

aiheita, kiinnostuksen kohteita, harrastuksia, niin ihmisiä kuin esineitäkin, tekijöitä ja lukijoita, lehti tuotti mieheyden merkityksiä ja kutsui myös imitoimaan ja vahvistamaan niitä.

Ensisijaisesti lehti oli suunnattu kasvaville pojille ja nuorille miehille. Lukijoiden ikää voidaan hahmottaa lehdessä julistettujen lukijakilpailujen ikäkategorioiden avulla: esimerkiksi suosituksi osoittautuneen käsialakilpailun osallistujia tarkastelemalla selviää, että määrällisesti suurimpia olivat alle 16-vuotiaiden kategoriat, ja miltei puolet osanottajista asettuivat 12-15-vuotiaiden ikähaarukkaan.⁹⁰ Kategorioiden alimmat mainitut iät alkoivat kymmenennestä ikävuodesta. Lehden havittelemaa kohdeyleisöä ovat tuskin olleet paljoa tätä nuoremmat lukijat; lehti erosi aiheiltaan ja jo suurilta, tiheiltä tekstimassoiltaankin nuorimmille, vasta lukemaan opetteleville lapsille tarkoitettua kirjallisuudesta.⁹¹ Ikään liittyvät käsitteet, kuten lapsuus, nuoruus ja aikuisuus ovat historiallisesti liukuvia; numeerisen iän merkitys ei ollut 1800-luvun lopulla yhtenäinen, vaikkakin se oli vakiintumassa ja tarkentumassa.⁹²

Kategorioiden yläikäraja oli asetettu 24:än vuoteen. Nähtävästi kuitenkin myös vanhemmat lukijat olivat varsin halukkaita osallistumaan, sillä toimitus ilmoitti lokakuussa 1890 suuren kiinnostuksen vuoksi lisäävänsä kaikkiin kilpailuihinsa erityisen ”yli-ikäisten” palkintokategorian.⁹³ Vanhempien lukijoiden kiinnostus kohdistui myös lehden muuhun aineistoon. Lukijakirjeitä tarkastelemalla voidaan havaita, että varsin suuri osa niistä oli aikuisten tahojen kirjoittamia, kun taas varsinaiset poikaikäiset lukijat pääsivät julkaisussa varsin harvoin itse ääneen. Kirjoittajina saattoi olla esimerkiksi koulujen rehtoreita tai vanhempia, jotka ylistivät lehden sisällön kasvattavaa luonnetta.⁹⁴ Kirjeiden joukosta löytyy myös kannustavia viestejä lehden pitkäikäisiltä lukijoilta; erään kirjeen laatijana on jopa lähes 70-vuotias, edelleen ”nuoren miehen sydämen” omaava mies, joka kirjoittaa keräilevänsä lehteä ja nauttivansa sen sisällöstä.⁹⁵

Normaalin ja epänormaalin käsiteparin avulla voidaan hahmottaa muun muassa kasvatuksellisia ja kurinpidollisia vallan rakenteita, jotka ovat historiallisesti ilmenneet esimerkiksi armeijan, vankilan, koulun ja perheen instituutioissa. Nuo vallan rakenteet eivät pelkästään rakenna käsityksiä epänormaalista, asetetun normin ulkopuolisesta, vaan epänormaali kääntyy myös määrittämään normaalia.⁹⁶ Aikuisten lukijoiden ”yli-ikäisyys” näyttäytyykin julkaisussa poikkeuksellisena ja

---

⁹⁰ ”Writing competition”, BOP 1891 (nrot 643-655), 512.

⁹¹ Perheen pienimmille tarkoitettulle lastenkirjallisuudelle tyypillisiä olivat esimerkiksi lukemista opettavat ja kieleen tutustuttavat lorut, eläinsadut ja fantasia; Lyons 1999, 328-329.

⁹² Michals 2014, 6-11.

⁹³ ”Our prize competitions” BOP 1891, 61.

⁹⁴ Esim. ”Some words of cheer”, ”A B.O.P. canoe”, *ibid.*, 79 & 286 & 558.

⁹⁵ ”A letter to the editor”, BOP 1891, 286.

⁹⁶ Käsiteparia on erityisesti teoretisoinut Michel Foucault. Downing 2008, 82; Taylor 2015, 3.

norminvastaisena. Näiden muun ikäisten lukijoiden korostettu läsnäolo tulee samalla alleviivanneeksi ensisijaista lukijapoikaa. Samantapaisesti myös tyttölukijoiden säännönmukainen puhuttelu poikien ohella rakentaa lukijapojasta lehdessä eräänlaista normaalia, johon nähden muut, ”epänormaaleina” näyttävät lukijat heijastuvat ja korostuvat. Näkisinkin lukijoiden kategorisoivan puhuttelun vallan muotona: toimitus hierarkisoi lukijoitaan, samaan aikaan kanavoiden ja rakentaen kasvatuksellisia ihanteitaan koskettamaan erityisesti tiettyjä ryhmiä.

Toisaalta samaan aikaan lehden rakentamia idealisoidun poikamaisuuden representaatioita sävyttää näennäinen sallivuus ja universaalius yli kategorisoitujen lukijaryhmien, mikä osaltaan häivytti näitä hierarkioita: olihan oikeus sukupuolitetun mieheyden tuottamisen ja toisaalta kategorisen nuoruuden määrittelyn seuraamiseen myös ”poikien siskoilla”, ”vanhoilla pojilla”, sekä ”tädeillä, sedillä ja serkuillakin”. Kuten jo edellä sankari-ihanteiden tarkastelun yhteydessä käy ilmi, sekä sukupuolen että iän merkitykset varsin vahvasti linkittyivät idealisoituun perheen instituutioon: ihanteen mukaan mies toimi perheen päänä ja hallinnoijana, ja toisaalta myös nuoruus oli tuon mieheyden erityisen tavoittelun ja harjoittelun aikaa. Perheen ja kasvatuksen linkit asettivat poikamaisuuden määrittelyn kiinteästi koskettamaan myös tyttöjä ja aikuisiakin, mikä nähdäkseni osaltaan selittää näennäistä sallivuutta.

Erityisen ristiriitaisena hierarkkisuuden ja universaaliuden välinen jännite näyttää tavoiteltujen lukijapoikien luokka-asemaa tarkastellessa. Esimerkiksi *George Burrettin* kertoja asettaa selvän eron tarinan köyhän sankarin sekä puhutellun lukijan statuksen välillä: Burrettin ponnistelut ankaran talven, nälän ja kurjuuden keskellä verrataan kertojan ja puhuteltavan lukijan muodostamaan ”meihin”, jotka lämpimillä vaatteilla, ylimääräisillä peitoilla ja tulta kohentamalla selviävät talven kylmyydestä.⁹⁷ Silti vähävaraisemmista oloista lähtöisin olevat lukijat asettuvat toimituksen erityisen huomion kohteeksi. Esimerkiksi julkaistut opettajien ja rehtorien kirjeet kehuivat lehden vetoavuutta vähävaraisiin poikiin.⁹⁸ Lisäksi lehden toimitus vaikutti varsin tyytyväiseltä aina kun joku ”vaatimattomamman alkuperän nuori” luki lehteä, pärjäsikin lukijakilpailuissa tai osoitti sankarillisuutta.

Kirjoittajien puhuttelussa myös toissijainen lukija saa korostetun ja siten epänormatiivisen aseman: muun muassa eräs kirjoittaja suuntaa kertomuksensa ”jokaiselle pojalle, ja erityisesti jokaiselle köyhälle pojalle”.⁹⁹ Erillistävää sävyä koski myös lukijoita, joilla oli ruumiillisia vammoja, kuten puuttuva raaja: ”Iloitsemme aina erityisesti, kun sellaiset kilpailijat pystyvät saavuttamaan palkintoja

---

⁹⁷ ”George Burrett”, BOP 1891, 554.

⁹⁸ ”Our open column”, BOP 1891, 286.

⁹⁹ ”Michael Faraday”; BOP 1891, 779.

tai kunniakirjoja heidän vaikeuksistaan huolimatta.”¹⁰⁰ Tutkija Elizabeth Penner huomioikin, että lehden havittelemista lukijoista on erotettavissa ensisijainen, elintasoltaan ja arvoiltaan keskiluokkainen lehteä lukenut poika, sekä toissijainen, erityisesti kasvatuksellisten hyväntekeväisyyspyrkimysten kohteena toiminut vähävarainen poika.¹⁰¹

Kuitenkin jaottelu omaa elämäänsä hallitsevaan keskiluokkaiseen poikaan ja nälässä ja kurjuudessa ponnistelevaan työväenluokkaiseen poikaan asettuu mielestäni turhankin polaarisiksi. Jos palataan ajatukseen normaalia määrittävästä epänormaalista, hahmottuu tämä arvottava jaottelu nähdäkseni ymmärrettävämmäksi. Tästä näkökulmasta kasvatukselliset ihanteet myös asettuvat erityisen keskeisiksi normien ulkopuolisille; vaikka ihanteet ammensivat erityisesti keskiluokkaisesta ”normaalista”, niiden näennäinen tarve korostui varsinkin ”epänormaaleiksi” asetetuilla rajapinnoilla, jollaiseksi tässä työväenluokkainen, voimakkaasti normista erotettu lukijakonstruktio kääntyy.

Eräs lehden sisäisessä diskurssissa luokkaeroja häivyttävä tekijä on koulunkäynnin esittäminen pojan elämään kiinteästi kuuluvana normina, joka toistuu niin kertomuksissa, artikkeleissa kuin muissa teksteissä. Lukijapoikaa puhuteltaessa kirjoittajat eivät erityisesti tee eroa esimerkiksi varakkaiden suosimia yksityiskouluja ja maksuttomia lautakuntajohtoisia kouluja käyneiden oppilaiden välillä, vaan keskiöön nousee koulunkäynnin yhtenäisyys: ”Mutta ainakin tässä maailmassa olemme aina koulussa. Jokaisella elämänvaiheella on omat työlääät opetuksensa, enemmän tai vähemmän vakavat rangaistuksensa ja, luojan kiitos! myös riemuisa leikkiaikansa.”¹⁰² Myös kertomuksissa korostuvat koulunkäynnin yhtenäiset ja romantisoituneet piirteet, ja koulunkäynnin kuvaus ei niinkään keskity oppitunteihin, vaan kouluajan ulkopuolella tapahtuviin seikkailuihin. Kansallistuva ja yhtenäistyvä koulunkäynti oli 1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä enenevässä määrin osa keskiverron pojan nuoruutta.

Toimitus korosti varsin voimakkaasti myös lehden kansainvälistä suosiota sekä etäisimmätkin maailmankolkat kattavaa levikkiä. Eräälle kysyjälle lehden toimitus vakuutteli: ”Kyllä. *Boy's Own Paper* kulkee kaikkialle ulkomailla, jopa kaikkein kaukaisimmille Polynesian saarille.”¹⁰³ Myös julkaistuissa lukijakirjeissä vanhempien ja tyttölukijoiden ohella ulkomailta lähetetyt kirjeet ovat toistuvia.¹⁰⁴ Lukijakilpailujen voittajalistoiissa mainituista osoitteista kuitenkin selviää, että lehden

---

¹⁰⁰ ”We always specially rejoice when such competitors are able to carry off prizes or certificates in spite of their difficulties.”; ”Perseverance under difficulties”, BOP 1891, 159.

¹⁰¹ Penner 2016, 58-59.

¹⁰² ”But in this world, at least, we are always at school. Each time of life has its laborious lessons, its punishments, more or less severe, and, thank God! its joyous playtime too.”; ”George Freeborn”, BOP 1890, 4.

¹⁰³ ”Yes. The *Boy's Own Paper* goes everywhere abroad, even to the most distant islands of Polynesia.”;

”Correspondence”, BOP 1891, 48.

¹⁰⁴ Esim. ”Some words of cheer”, BOP 1891, 79.

lukeminen painottui Britteinsaarille ja sen urbaaneihin keskuksiin, erityisesti Lontooseen ja saaren eteläosiin. Myös Birminghamin, Liverpoolin, Manchesterin ja Leedsin alueet olivat vakaasti edustettuja, samoin kuin Skotlannin Edinburgh ja Glasgow, sekä Irlannin Dublin.¹⁰⁵

Lehteä luettiin 1890-luvulle tultaessa myös muualla, erityisesti Britannian siirtomaissa ja Yhdysvalloissa. Britteinsaarten lisäksi osoitteiden joukossa esiintyy myös esimerkiksi Kanada, Brittiläinen Guiana (nyk. Guyana), Kapmaa (nyk. Etelä-Afrikan alueella), Intia ja Kalifornia. Kuitenkin luultavimmin myös ulkomaiset lukijaryhmät olivat etupäässä brittiläissyntyistä valkoista, englanninkielistä väestöä. Ulkomaille lähetettävät lehdet toimitettiin pääosin kalliimmissa vuosineljännespainoksissa, mistä voidaan päätellä niiden olleen kohdistettu varakkaammalle väestölle.¹⁰⁶

Nähdäkseni myös lehden vahva kansainvälisen levikin ja ulkomaisten lukijoiden painottaminen samaan aikaan korosti normatiiviseksi asettuvan lukijapojan brittiläisyyttä, ja asetti poikamaisuudelle sukupuolen, iän ja sosiaalisen statuksen lisäksi myös vahvoja kansallisia konnotaatioita. Toisaalta kansallisuuksien hierarkkisuus asettuu julkaisussa varsin monisyiseksi, sillä myös brittiläisyyden alle mahtui siirtomaa-aikana moninaisia kansallisia identiteettejä. Kansallisten merkitysten värittämänä alussa esitellyn lehden moton omistusmuoto ”*meidän* poikamme” ei näin mielestäni yksinomaan käänny tarkoittamaan lehden lukijoita, vaan se kääntyy myös kansalliseksi ”meiksi”, brittiläisen pojan kasvatukselliseksi ihanteeksi. Seuraavaksi lehden militarisoituvia sankaruuden ihanteita sekä kansallistuvia poikamaisuuden representaatioita tarkastellaankin Britannian vuosisadan loppua kohti voimistunutta siirtomaaimperiumia vasten.

2.3 Seikkailu ja siirtomaavalta: poikamaisuus kansallisen identiteetin rakentajana

Brittiläisellä siirtomaaimperiumilla oli 1800-luvun lopulle tultaessa varsin vahva kulttuurinen läsnäolo, johon myös linkittyi sotilaallisen, miehisen sankaruuden sekä kansallisuuden julistaminen. Kuningatar Viktoriasta laadittiin imperiumin matriarkka, ja aiemmin epäsuosittu armeija asettui kansallisen elämän keskeiseksi elementiksi. Sekä menneitä että aikalaisia sankareita tuotiin esiin niin lastenkirjallisuudessa, kuvituksissa kuin kouluopetuksen kautta. Kirjallisuuteen ja koulujen oppikirjoihin tihkui vaikutteita myös sosiaalisesta darwinismista, joka toimi oikeutuksena

---

¹⁰⁵ Otantani perustuu kirjoituskilpailun voittajalistan osoitteisiin; ”Story needing words”, BOP 1891 (nrot 262-265), 239.

¹⁰⁶ Penner 2016, 48-50.

kolonioiden hallinnalle ja sotaisuudelle. Imperialistisia ja patrioottisia painotuksia saivat myös konserttiesitykset, ja työväenluokan miesten vapaa-ajankerhojen ajanvietteetkin. Nuorten poikien liikkeet, kuten 1883 perustettu *Boys' Brigade* ja myöhemmin seuraavan vuosisadan puolella Baden-Powellin partioliike, korostivat myös toiminnassaan militaristisia ja kansallisia painotuksia.¹⁰⁷

Myös *Boy's Own Paperissa* brittiläinen siirtomaavalta ja sen merkit ovat voimakkaasti esillä. Lehden kuvituksissa esiintyy tiuhaan brittiläisen armeijan sotilaita ja kuninkaallisen laivaston merimiehiä, valtamerilaivoja, meren tyrskyjä, kaukaisten siirtomaiden villipetoja, tiheitä viidakkoja ja kesyttämättömiä erämaita. Britti-imperiumin symbolit, kuten liehuvat liput, vaakunat ja uniformut, toistuvat niin kuvissa kuin teksteissäkin. Kertomuksista huomattava osa sijoittuu Britannian merentakaisiin omistuksiin, ja siirtomaaimperiumi tarjoaa niiden päähenkilöille mahdollisuuksia seikkailuihin ja sankaritekoihin. Myös muissa lehden teksteissä, kuten artikkeleissa, runoissa, arvoituksissa ja lukijakirjeissä, käsitellään imperiumiin liittyviä aiheita ja teemoja. Kaikkiaan imperiumi asettuu teksteissä varsin keskeiseksi osaksi julkaisun rakentamaa poikamaista maailmaa seikkailuineen ja vapaa-ajanvietteineen.

Ajanjakso Napoleonin sotien loppumisesta 1815 aina ensimmäisen maailmansodan syttymiseen 1914 näki Britanniassa erityisen voimakkaana ilmentyvän siirtomaavallan vuosisadan. 1890-luvulle tultaessa Britannia omisti ja hallinnoi Englannin, Walesin ja Skotlannin sekä Irlannin lisäksi laajoja alueita ympäri maailmaa: sen hallinnon alle kuului muun muassa niin Kanada, Intia, Australia ja Uusi-Seelanti, osia Afrikasta ja Väli-Amerikasta, sekä valtava määrä alueita ja saaria niin Tyynellämerellä, Atlantilla, Intian valtamerellä kuin myös Välimerellä. On huomattava, ettei Britannian hallinnollinen valta kolonioissa kuitenkaan ollut kauttaaltaan yhtenevä, vaan se ilmeni useilla eri tavoilla; imperialistinen valtasuhde voidaankin havaita niin voimankäyttönä, poliittisena yhteistyönä, ekonomisena, sosiaalisena kuin kulttuurisenaakin riippuvuutena.¹⁰⁸ Näin esimerkiksi kauppakomppanioiden hallinnoimien Etelä-Aasian saarten, syrjäisillä Pitcairn-saarilla sijaitsevien lähetykseurakuntien, vuonna 1876 kuningatar Viktorian arvonimeen liitetyn Intian, autonomisen Kanadan sekä 1890-luvulla itsehallintoa tavoitelleen Irlannin hallinnolliset realiteetit saattoivat olla keskenään hyvinkin eriäviä.

Erityisesti 1880-luvulta lähtien kuitenkin vahvistuivat tietoiset poliittiset pyrkimykset ajaa imperiumin yhtenäisyyttä niin taloudellisesti kuin kansallisesti, ja kansalaisten tietoisuutta imperiumista pyrittiin myös tarkoituksellisesti nostamaan. Erinäiset muun muassa poliittisista

---

¹⁰⁷ MacKenzie 1986, 3-4; *Boys' Brigadesta* myös Springhall 1987, 53-61.

¹⁰⁸ Doyle 1986, 45.

päättäjistä, yhteiskuntavaikuttajista, liikemiehistä ja journalisteista koostuneet liikkeet, esimerkiksi 1884 perustettu *Imperial Federation League*, pyrkivät vahvistamaan institutionaalisia linkkejä emämaan ja kolonioiden välillä, ja lähentämään niiden sotilaallisia ja kaupallisia yhteyksiä.¹⁰⁹ Imperiumin kauppajärjestelmiä pyrittiin yhdenmukaistamaan esimerkiksi uudelleenarvioimalla merentakaisen kaupankäynnin tulli- ja tariffisäädöksiä.¹¹⁰ Samaan aikaan ajatus yhtenäisestä siirtomaaimperiumista kulminoitui myös näkemyksiin rodusta ja kansallisuudesta: imperiumin yhtenäisyys erityisesti kiteytyi valkoiseen, kantabrittiläiseen mieheen.¹¹¹

Varsinkin kulttuurisissa representaatioissaan, esimerkiksi seikkailukirjallisuudessa, imperiumi ja siirtomaavalta saivat varsin konkreettisen ja yhtenäisen muodon.¹¹² *Boy's Own Paperin* seikkailukertomuksissa siirtomaavalta asettuu usein varsin keskeiseksi entiteetiksi. Esimerkiksi *George Freebornissa* päähenkilön vie seikkailuun juuri brittiläinen imperiumi ja sen merellinen mahti: seikkailu alkaa, kun päähenkilö liittyy kuninkaallisiin merivoimiin. Siirtomaaimperiumin laaja vaikutuspiiri myös tarjoaa kertomuksessa kotoisesta ja idyllisestä Englannista luonnollisen etäisyyden päässä olevan siirtymäriitin tilan, näyttämön Freebornin sankaruuden osoittamiselle ja miehistymiselle.

Sivistystä, järjestystä ja voimaa henkivä siirtomaahallinto näyttäytyy kertomuksissa pysyvänä voimana. Vaikka kertomusten aiheina siirtomaakonfliktit ovatkin jokseenkin yleisiä, ne ovat tyypillisesti ohimeneviä. Esimerkiksi yksiosaisessa kertomuksessa *The last survivors* nuorten englantilaisten luutnanttien valmistautuminen kevyesti miehitetyn siirtomaatukikohdan puolustamiseen vihollismassalta johtaa lopulta sankarimaiseen voittoon. Vaikka kerronnassa voitto asettuu erityisesti sankarihahmojen nokkeluuden, sinnikkyuden sekä johtajankykyjen ansioksi, lopulta imperiumin sotilaallinen ylivoima toimii kapinan nujertajana ja rauhan palauttajana: luutnanttien johtama puolustus yön yli antaa tukikohtaan palaavalle varsinaiselle armeijalle aikaa piirittää vihollisen selusta.¹¹³ Samaten *George Freebornin* loppuosassa saarelle asettuneen huijarin kukistaa juuri siirtomaavalta: brittiläisen laivaston kapteeni vahvistaa päähenkilön epäilykset huijarista ja toimittaa tämän oikeuden eteen. Britti-imperiumin vaikutusvalta yltää näin kertomuksessa sen syrjäisimpiinkin kolkkiin.¹¹⁴

---

¹⁰⁹ Green 1999, 346-348.

¹¹⁰ Ibid., 350-351.

¹¹¹ Ibid., 357.

¹¹² Said 1994, 134.

¹¹³ "The last survivors", BOP 1891, 165-166.

¹¹⁴ "George Freeborn", BOP 1891, 308-310.

Siirtomaat kuvataan lehden seikkailuissa usein rajaseutuna: arvaamattomana, villinä ja vaarallisena. Lehdessä toistuvat esimerkiksi kohtaamiset kesyttömän luonnon kanssa. Yleisiä ovat muun muassa kamppailut villieläimiä vastaan. Julkaisussa esiintyy myös erityisesti metsästyksen painottuvia tarinoita, kuten kenraalimajuri R. C. Moneyn artikkelit kohtaamistaan ja ampumistaan eläimistä.¹¹⁵ Samoin luonnonmullistukset, kuten merelliset haaksirikkoja aiheuttavat myrskyt, ukonilmat ja tulvat ovat varsin tavallisia juonenkäänteitä. Näistä kohtaamisista brittiläishahmot kuitenkin selviytyvät julkaisussa voittajina: myös luonto eläimeen ja luonnonvoimeen taipuu sankarien tahtoon. Luonnon arvaamattomuus ja vaarantuntu ulottuu myös kauppasatamiin ja kaupunkoihin: hurjistunut elefantti saattaa aiheuttaa vaaratilanteen, tai arjen rauhaisan pinnan alla voi kytä paikallisten hautoma kapinajuoni.¹¹⁶ Paikalliset väestöt kuvataan teksteissä joko vaarallisina ja verenhimoisina, juonikkaina, epärehellisinä ja arvaamattomina, tai vähintäänkin lapsenomaisen naiiveina ja kehittymättöminä.

Sankareiden lisäksi myös romantisoitu emämaan luonto asettuu seikkailukertomuksissa siirtomaihin nähden vastakohtaiseksi ja glorifioituksi.¹¹⁷ Villeihin, kesyttömiin ja vaarallisiin viidakoihin verrattuna kotimaan kuvaukset viljeltyine tiloineen ja hoidettuine ruusupuutarhoineen näyttävätkin varsin kultivoituina, järjestelmällisinä ja sivilisoituneina. Kotimainen luonto kääntyy myös tuttuudessaan ylivertaiseksi vieraille. Esimerkiksi yksiosaisessa, intialaiseen siirtomaatukikohtaan jouluaattona sijoittuvassa tarinassa *The two Jacks* päähenkilö ikävöi kotimaataan, todeten suffolkilaisen rännänkin olevan parempi kuin paikallinen, vieraalta tuntuva ikuinen kesä. Kertomuksen kodin kuvauksessa nousee esille myös kotimainen kasvusto: vihreät niityt ja marjaistutukset.¹¹⁸

Kotimaan eläimistö sai myös osansa kansallisista sankari-ihanteista. *The two Jacksin* päähenkilön, Jack-nimisen pojan, kumppanina on brittiläinen bulldoggi, myös nimeltään Jack. Jo kaksikon nimet kääntyvät viittaamaan kansalliseen symboliin, *Union Jack* -nimellä kutsuttuun Britannian lippuun. Koira pitää kaulapantaansakin kuin uniformua, ja ärisee paikallisille intialaispalvelijoille, jotka kertomuksessa kuvataan aroiksi, passiivisiksi ja vetäytyviksi. Kertomuksessa koira joutuu panterin saaliiksi, mikä asettaa puitteet ihmis-Jackin sankarilliselle toiminnalle: poika tarttuu aseeseen, ja lähtee pedon ja koiran perään. Lopulta Jack ampuu panterin, ja koirakin selviää, ansaiten koetuksestaan palkkioksi mahtavan jouluaterian. Vaikka koira asettuu toisaalta avuntarvitsijan rooliin, eläimen vahva personifioiminen asettaa sen lippujen, ruusujen ja sankarihahmojen tapaan

---

¹¹⁵ Esim. ”My first tiger”, BOP 1891, 314-315.

¹¹⁶ Esim. ”The Tiger Chief of Burmah”, BOP 1891, 673-675.

¹¹⁷ Bratton 1986, 85-87.

¹¹⁸ ”The two Jacks”, BOP 1891, 150.

myös symboloimaan brittiläisyyttä ja sen näennäistä yliveraisuutta ylitse vieraan ympäristön. Koiran urheus vetää vertoja pojan urheudelle: kertoja toteaa, että koira olisi miltei yksinäänkin pystynyt voittamaan pantterin.¹¹⁹

Seikkailukirjallisuuden narratiivisesti värityneet representaatiot siirtomaiden luonnosta, eläimistä ja väestöstä voidaan asettaa idealisoiuihin sankarirepresentaatioihin nähden vastakkaiseksi, rodullistetuksi ”toiseksi”, joka korosti emämaahan ja sen kansalliseen identiteettiin, sekä länsimaisuuteen yleisesti liitettyjä ihanteita.¹²⁰ Tuo toiseus rakentuu nähdäkseni kuitenkin varsin monitahoisesti. Julkaisussa eri siirtomaiden ja niiden väestön kuvaus vaihtelee esimerkiksi riippuen niin siirtomaasta kuin kuvauksen kirjoittajasta. Siirtomaat voivatkin toimia teksteissä monipuolisesti painotuksista ja näkökulmasta riippuen valloituksen tai uteliaisuuden kohteena, tai kasvattavien koettelemuksien tarjoajana sankareiden miehistymiselle, sankarihahmojen ja siirtomaavallan mukanaan tuoman sivistyksen ja teollisen kehittyneisyyden kontrastina, valkoisen miehen taakalla oikeutetun avun ja ohjauksen tarvitsijana, sekä mahdollisesti korruptoivana uhkana moraalille puhtaudelle. Kuten Said ja Dawson toteavat, yhteistä on kuitenkin narratiivisesti arvottunut ja alisteinen valtasuhde.¹²¹

Boy's Own Paperin teksteissä ei myöskään ole näkyvillä pelkkää yhtä ja homogeenista brittiläistä identiteettiä, vaan sen sisällä ja ympärillä toimii useita lomittaisia ja keskenään vuorovaikutteisia kansallisuuden representaatioita. Kaksinapaisen brittiläisiin ja sen ulkopuolisiin muihin perustuvan jaottelun sijaan mielestäni keskeisemmiksi nousevat kansallisuuksien monisyiset hierarkiat. Lehden välittämä maailmankuva on asettamiaan poikamaisuuden ihanteita myöten vahvojen kansallisten stereotyyppien, hierarkioiden ja rasismien sävyttämä. Sankarillisten päähenkilöiden brittiläisyyttä tai englantilaisuutta systemaattisesti korostetaan, kun taas muut kansallisuudet näyttäytyvät niihin nähden hierarkkisesti alempiarvoisina. Kuten Said huomauttaa, kansalliset identiteetit rakentuvat narratiivisesti vuorovaikutuksessa toisiinsa, ja ajalla niitä asetettiin myös erilaisiin hierarkisoiuihin järjestelmiin. Värityneet representaatiot länsimaiden ulkopuolisista väestöistä ja lokaatioista konfirmoivat myös länsimaista voimaa ja valtaa, joka puolestaan kehämäisesti alleviivasi Euroopan ulkopuolisten alisteista asemaa.¹²²

Kansallisten hierarkioiden rakentumista lehdessä valottaa esimerkiksi David Kerin jatkokertomus *A coral prison*, jossa eri kansallisuuksia edustavat viisi poikaa joutuvat haaksirikkoon: englantilainen

---

¹¹⁹ ”The two Jacks”, BOP 1891, 151.

¹²⁰ Said 1994, xxiv-xxv.

¹²¹ Said 1994, 150; Dawson 1994, 49-50.

¹²² Said 1994, xiii & 106 & 134.

Bob, amerikkalainen Jake, ranskalainen Louis, saksalainen Karl sekä irlantilainen Mike. Autiolle saarelle asettuessaan pojat leikkimielisesti perustavat oman hallituksen, jonka presidentiksi Jake oitis julistautuu. Bobista nimitetään pää- ja laivastoministeri. Haaksirikossa haavoittuneesta, muita hennomasta Louisista tehdään poikien asumuksen siivoamisesta vastaava sisäministeri, rauhallinen Karl asetetaan posti- ja kulttuuriministeriksi, ja kiivasluonteisesta Mikestä tulee sotaministeri.¹²³

Vaikka kyseessä on fiktiivisessä kertomuksessa kuvattu leikki, vastaavanlaiset stereotyypittelyt ja hierarkiat ovat lehdessä toistuvia ja toisiaan rakentavia. Esimerkiksi ranskalaisen Louisin asettaminen domestiseen ja ”epämiehekkääseen” tehtävään muihin poikiin nähden selittynee osaltaan Britannian ja naapurimaa Ranskan historiallisista jännitteistä sekä lehden sisällössäkkin vahvasti esillä olleesta Ranskan häviöstä Britannialle Napoleonin sodissa vuosisadan alussa. Esimerkiksi toisaalla eräässä artikkelissa Ranskan historiasta kirjoittaja myös kuvaa aihettaan korostuneen positionaalisesti, keskittyen hallinnon järjettömyksiin, raakuuksiin ja sotatappioihin.¹²⁴

Myös viisikon muut kansallisuudet saavat muualla lehdessä omanlaisiaan stereotyyppisiä latauksia. Eräässä tarinassa ukonilmalla saksalaiseen metsään eksyvä englantilaispoika kohtaa majatalossa joukon juopuneita, rujoja ja hurjasti käyttäytyviä paikallisia opiskelijanuorukaisia, joiden toimintaan päähenkilö vertaa omaa raittiuttaan ja englantilaisten nuorten miehisiä ja urheilullisia vapaa-ajanaktiviteetteja.¹²⁵ Toisessa kertomuksessa puolestaan Nat Kansas -niminen nuori amerikkalainen merimies paikkailee pelkuruuttaan uhoamalla minkä kerkeää; muu miehistö toivoo hänen olevan enemmän kuten hyväkäytöksinen ja urhea brittipoika Ned.¹²⁶ Näin myös *A coral prisonin* haavoittuneen Louisin, rauhallisen Karlin ja oitis johtoasemaan julistautuvan Jaken hahmot saavat lehden muuhun sisältöön verratessa hierarkisoivia ja negatiivisiakin stereotyyppisiä merkityksiä.

Myös emämaan kansallisuuksien sisällä on lehdessä havaittavissa omat hierarkkiset suhteensa. Esimerkiksi lukijapalstan eräässä vastauksessa toimitus erottaa niin skotlantilaiset, englantilaiset, walesilaiset kuin irlantilaiset omiksi entiteeteikseen, jotka asettuvat myös kansainvälisiin hierarkioihin: ”Skotit ovat pisimpiä ja vahvimpia kansakuntana, seuraavaksi englantilaiset ja saksalaiset, sitten walesilaiset ja irlantilaiset.”¹²⁷ Myös lehden kertomuksissa ja muissa teksteissä Britannian sisäiset kansallisuudet useimmiten mainitaan, oli hahmo sitten kotoisin Englannista tai muualta Britteinsaarilta.

---

¹²³ ”A coral prison”, BOP 1891 (nrot 612-619), 24-26.

¹²⁴ ”A century of French history”, BOP 1891, 72-73.

¹²⁵ ”The knight of the blue ribbon”, BOP 1891, 162-163 & 179.

¹²⁶ ”Attacked by pirates”, BOP 1891, 58-59.

¹²⁷ ”The Scotch are tallest and strongest as a nation, next the English and German, then Welsh and Irish.”; ”Correspondence”, BOP 1891, 576.

Brittiläisyyden ja emämaan sisäisten kansallisuuksien suhde oli keskiajalta lähtien ollut vaihteleva, ja jotkin aikakaudet näyttäytyvät ”brittiläisempinä” kuin toiset; erityisesti yhdentymiskehitysten aikoina brittiläisyyden määrittelyn ongelma oli asettunut poliittisen debatin keskiöön. Wales oli kuulunut kuningaskuntaan 1500-luvulta, Skotlanti ja Englanti hallinnollisesti yhdistyivät 1707, ja Irlanti oli liitetty kapinoinnin seurauksena kruunun suoraan alaisuuteen 1800-luvun alussa.¹²⁸ Erityisen vahva erillinen identiteetti oli Irlannilla, joka osin asettui yhdeksi Britannian ”valkoisista kolonioista”. Myös irlantilaisiin liitettiin omia toiseuttavia stereotyyppijä.¹²⁹ *A coral prisonissa* kuitenkin myös irlantilainen Mike asetetaan saumattomaan yhteistyöhön ja sopuun muiden poikien kanssa, vaikka onkin varsin pippurinen luonteeltaan. Brittiläisyys näyttäytyykin julkaisussa paikallisten identiteettien kannalta ongelmattomalta.

Kertomuksessa avoimen negatiivisia ennakkoluuloja ei niinkään poikien välillä esiinny, vaan tarinan yhteiseksi viholliseksi asettuu intialainen bandiitti Shamo, jonka kuvaus saa susimaista ulkonäköä ja arpia myöten viljejä ja eläimellisiä piirteitä.¹³⁰ Vaikka poikien sopuisuus ja yhteistoiminta näyttäytyy myös ylikansallisena, länsimaisena ykseytenä, kuitenkin myös tässä tarinassa brittiläinen imperiumi symboleineen ja instituutioineen toimii lopullisena tilanteen ratkaisijana: pojat pelastuvat nostamalla Britannian lipun vuorenhuipulle, mikä saa ohimenevän brittiläisen laivan pysähtymään.¹³¹ Shamon ohella kertomuksessa esiintyy myös paikallisia hahmoja, jotka asettuvat brittiläisen vallan alaisuuteen. Paikallinen, englantia osaamaton ”Malediivien sulttaani” osoittautuu mahtipontisesta nimestään huolimatta köyhäksi, likaiseksi ja vanhaksi mieheksi, jonka asuna toimiva kauhtunut brittiarmeijan asetakki aiheuttaa pojissa hilpeyttä.¹³²

Emämaan ulkopuolisiin kansallisuuksiin vertautuessa brittiläisyys ja englantilaisuus esiintyvät lehdessä tietyiltä osin synonyymisinä, esimerkiksi taistelussa ihanteellisen rohkeuden osoittajana. Vaikka *George Freebornissa* palkkalaivaston ulkomaisuutta korostetaan, sen taistelun ja toiminnan kuvaukset värittyvät varsin patrioottisesti. Vieraankin lipun alla Freebornin sankarillinen toiminta taistelutilanteissa linkitetään hänen kansallisuuteensa: alivoimaisessa tilanteessa hän esimerkiksi taistelee urheasti ”todelliseen brittiläiseen tapaan”.¹³³ *The last survivorsin* luutnanttikaksikko sotilaineen puolestaan valmistautuu ”kuolemaan kuin englantilaiset”.¹³⁴ Kuitenkin *A coral prison* loppuratkaisuineen valottaa tapaa, jolla brittiläisyys nostetaan kertomuksissa myös paikallisten

---

¹²⁸ Armitage 2000, 21.

¹²⁹ Said 1994, 134; Fitzpatrick 1999, 494 & 499.

¹³⁰ ”A coral prison”, BOP 1891, 57-58.

¹³¹ Ibid., 118.

¹³² Ibid., 71.

¹³³ ”In true British fashion”; ”George Freeborn”, BOP 1891, 131.

¹³⁴ ”We'll all die together like Englishmen”; ”The last survivors”, BOP 1891, 166.

identiteettien ylitse. Vaikka voimistuvat paikalliset kansalliset identiteetit olivat brittiläisen imperiumin näkökulmasta problemaattisia, toisaalta rodullinen ylpeys saattoi olla jopa kannustettavaa, kunhan se ei sulkenut pois imperiumiin kohdistuvaa patriotismia.¹³⁵

Englantilaisuus puolestaan asettuu julkaisun teksteissä kaikkein korkeimmaksi ideaaliksi, johon kaikki muut kansalliset identiteetit vertautuvat. Englantilaiset poikasankarit, kuten poikaviisikon englantilainen Bob, Nat Kansasiin vertautuva Ned ja juopuneet saksalaiset kohtaava poika, nousevat kerronnassa kaikkein ihanteellisimmiksi. Lehden kuvauksissa myös ajatus kodista yhdistetään juuri englantilaisuuteen, kaipasipa päähenkilö sitten englantilaisia ruusuja tai englantilaista röntää.

Kertomuksissa sankarien palkintona, motivaationa ja tavoittelun kohteena toimiva kotimaa edustaa englantilaisuuden ideaalia. Brattonin mukaan glorifioitu ja monitahoinen englantilaisuuden representaatio toimi samalla myös imperiumin moraalisenä ja eettisenä perustana sekä sen oikeutuksen alkupisteenä.¹³⁶ Esimerkiksi *George Freebornissa* asettuu keskeiseksi kodin ja englantilaisuuden tuominen kolonoihin: englantilaista kotiaan läpi tarinan ikävöinyt Freeborn rakentaa lopulta oman kotinsa kaukaiselle saarelle, asettuen vielä ohjaamaan paikallista käännynnäistä yhteisöä pastorin asemassa. Toisaalta kaukaisissa siirtomaissa tuo englantilaisuus asettuu kertomuksissa erityiseen vaaraan ja tarvitsee sisäistä motivaatiota sekä moraalista ihannetta. Esimerkiksi *A coral prisonin* Malediivien sulttaanin kauhtunut sotilaan takki – ulkoinen imperiumin symboli – ei tee miehestä brittiläistä, vaan näyttäytyy kertomuksen pojille yksinomaan hullunkurisena.

Englantilaisuuden ihanne ei sellaisenaan ole julkaisussa kaikkien saatavilla, vaikka lukijoita taustasta riippumatta ohjataan sen pariin. Kansallisuuteen ja etnisyyteen liittyvät hierarkiat osaltaan toistuvat hahmojen elämänkohtaloissa. Erään esimerkin tarjoaa lyhyt kertomus Tiger-nimisestä arabialaissyntyisestä lontoolaisesta katupojasta, joka tarinan alussa tekee ilkivaltaa ja kepposia. Papin ohjauksessa hän kuitenkin parantaa tapansa, osallistuu paikalliseen lähetystoimintaan ja ystäväystyy heiveröisen Besom-nimisen pojan kanssa. Tarina kuitenkin päättyy molempien kuolemaan: Besom putoaa jokeen, ja Tiger yrittää pelastaa hänet, mutta kaksikko löydetään hukkuneena toisiinsa takertuen.¹³⁷ Tarina näyttäytyy varsin poikkeuksellisenä verrattuna lehden sankaruutta julistaviin kertomuksiin, joissa uroteot ja hahmojen henkinen kasvu useimmiten palkitaan onnellisella lopulla. Vaikka Tiger jättää pahanteon ja ansaitsee yhteisönsä kunnioituksen ja ystävyuden, palkintona ja päätöksensä toimii altruistinen kuolema: muut liikuttuvat kyyneliin kaikkien rakastaman kaksikon

---

¹³⁵ Green 1999, 356-357.

¹³⁶ Bratton 1986, 87.

¹³⁷ ”Tiger”, BOP 1891, 263-264.

kohtalosta.¹³⁸ Verrattuna *George Burrettin* köyhään sankariin, joka itse lopussa valitsee elämänkohtalonsa, Tigerin tapauksessa hahmolle ei anneta valinnan mahdollisuutta.

Sotatilanteissa sotilashahmot valmistautuvat kuolemaan kuin ”todelliset” englantilaiset tai brittiläiset. Samoin sankarin vaaraan asettavat altruistiset teot kytkeytyvät yksilön intressit ylittävään kotimaan ja domestisten arvojen puolustamiseen, ja lehdessä myös niiden kautta kääntyvät kansallisiksi sankaruuden osoituksiksi. Michael Lievenin mukaan sankarinarratiiveissa kuolevaisuus ja valmius kuoleman hyväksymiseen oli keskeinen imperialistisen draamantunnon aspekti, ja kuolemaan liittyvät kohtaukset auttoivat alleviivaamaan sankareiden epäitsekkyyttä.¹³⁹ Sotilaiden sankarillinen kuolema epäitsekään itseuhrauksen muotona hahmottuu myös imperialistisen lojaliteetin lujittajaksi. Kristillisten ja domestisten arvojen kautta kotimaahan ja kansallisuuteen sitoutunut sankaruus käänsi elämänkohtalot ja ylimmän lojaliteetin koskemaan imperiumia.¹⁴⁰

Se, miksi Tigerille ei tarjota onnellista loppua, johtuu tulkintani mukaan hänen etnisyydestään. Loppujen lopuksi teksteissä kuolema kohtaa useimmiten muita kuin lehdessä asetettua englantilaista ja keskiluokkaista normia edustavia sankareita. Esimerkiksi *For father's sake* -kertomuksessa hailta isänsä ja pikkutytön pelastava mutta koetuksessa itse surmansa saava poika on syntyperältään irlantilainen, *The last of a sea-kingissä* kuoleva mutta brittiläisen kauppalaivansa matkustajat pelastava kapteeni on ruotsalainen. Puolestaan *Bravely done* kertoo englantilaisesta, työväenluokkaisesta kaivosmiehestä, joka vapaaehtoisesti jää alas kaivostunneliin suojellakseen tovereitaan räjähdykseltä.¹⁴¹ Burrettin tapaan, ja Tigeristä eroten, myös kaivosmies valitsee oman kohtalonsa. Tiger, kansallisten ja rodullistettujen hierarkioiden alisteisena ”toisena”, asettuu lehdessä syntyperänsä vuoksi jokseenkin ongelmalliseksi sankarimaisen voimantunnon kannalta. Nähdäkseni juuri tästä syystä se on häneltä riisuttu. Ilman tuota voimantuntoa kaikkein sankarillisimmaksi asettuu puolestaan kuolema epäitsekäistä syistä, joka myös kääntyy kansakunnan, Britannian ja imperiumin ylistykseksi.

---

¹³⁸ ”Tiger”, BOP 1891, 264.

¹³⁹ Lieven 1998, 434.

¹⁴⁰ Dawson 1994, 148.

¹⁴¹ ”For father's sake”, ”The last of a sea-king”, ”Bravely done”, BOP 1891, 95-96 & 135 & 394-395.

3 Poika, kasvatus ja kulttuuri: vapaa-ajanlukeminen poikien kasvattajana

3.1 Tervehenkistä mutta jännittävää: kasvatukselliset ja kilpailulliset intentiot

David Kerin jatkokertomuksen ”*The Tiger Chief of Burmah*” toisessa luvussa nuori luutnantti Merrincourt kuuntelee seuralaisensa tarinaa pahamaineisesta burmalaisesta ryöväristä, Tiikeripäälliköstä.¹⁴² Kokemattomaksi ja ajattelemattomaksi kuvailtu luutnantti eläytyy voimakkaasti julman mutta rohkean päällikön tarinaan, haluaa hanakasti kuulla lisää, ja samaistuu tähän brittiläistä hallintoa vastaan toimivaan kapinoitsijaan. Tarinaa kertova luutnantti Marston varoittaa Merrincourtia tuntemasta liian suurta myötämielisyyttä Tiikeripäällikköä kohtaan, ja toteaa, että vaikka tämä näyttäytyykin sankarillisena, puuttuu päälliköltä moraalintaju: Tiikeripäällikkö ei tunne myötätuntoa, vaan saattaisi arvaamatta surmata häntä auttavankin henkilön. Se, miksi hahmo ei kerronnan mukaan sovellu nuoren, englantilaisen Merrincourtin ihailun ja samaistumisen kohteeksi, kiteytyy kertomuksessa juuri moraalin puutteeseen: vaikka Tiikeripäällikkö toimii britannialaisia joukkoja vastaan, suurempana ongelmana näyttäytyy hänen toimiensa kunniattomuus, häikäilemättömyys ja julmuus.

Tarinaa kuuntelevaa kokematon Merrincourtia verrataan ”epäterveellisiä ja jännittäviä” väkivaltaisista rikostarinoista innokkaasti kuluttavaan juoksupoikaan.¹⁴³ Vastaavanlainen huolenaihe työläispoikien – erityisesti vähävaraisimpien – lukutottumuksista tuntui olevan myös eräällä *Boy’s Own Paperin* kirjoittaneella *London Board Schoolin* rehtorilla: ”Tämän alueen köyhimmät pojat nauttivat [*Boy’s Own Paperista*] kovasti; se on miltei syrjäyttänyt sen pahan ja turmelevan roskan, jota aiemmin tapasin nähdä poikieni käsissä.”¹⁴⁴ Tämänkaltaisiin puheenvuoroihin kiteytyi kansalaisten moraalista kiinnostuneiden tahojen, esimerkiksi opettajien, keskiluokkaisten sanomalehtitoimittajien, pappien ja yhteiskunnallisten vaikuttajien, ilmaisema kauhistelu nuorten miesten lukeman kirjallisuuden haittavaikutuksista, johon myös sisällöltään kasvattavan mutta seikkailullisen *Boy’s Own Paperin* julkaiseminen liittyi.¹⁴⁵ Eräs tällainen taho oli lehteä kustantanut kristillinen *Religious Tract Society*.

---

¹⁴² ”The Tiger Chief of Burmah”, BOP 1891, 601-603.

¹⁴³ ”*Drinking in every word of the stirring tale as eagerly as an errand-boy spelling his way through the unwholesome and exciting pages of 'Bloodthirsty Bill of the Barranca,' or 'The Pink Robber of the Blue Mountain'*”; Ibid., 602. Mainittujen tarinoiden nimet vihjaavat väkivallasta ja rikollisuudesta.

¹⁴⁴ ”*The very poor boys of this neighbourhood keenly enjoy it; it has almost displaced the evil and pernicious trash which I used formerly to see in my boys' hands.*”; ”Our open column”, ”BOP 1891, 286.

¹⁴⁵ Bristow 1991, 10-17.

Epäterveelliseksi ja turmelevaksi kutsuttu lukeminen viittasi erityisesti kaupunkien työläisten suosimaan huokeaan kauhu- ja jännitysfiktioon, jonka aiheissa painoutuivat esimerkiksi väkivalta, rikokset ja yliluonnolliset elementit. Tällaisista sarjajulkaisuista käytettiin muun muassa lehdistön kauhistelevissa puheenvuoroissa positionaalista nimitystä ”*penny dreadful*”, viitaten julkaisujen huokeaan yhden pennyn hintaan. Vaikka nimitys oli ollut käytössä jo vuosisadan alkupuoliskolla hieman eri merkityksessä, 1870-lukuun mennessä huomio oli osaltaan kääntynyt nuorille suunnattuihin seikkailulehtiin.¹⁴⁶ Luutnantin tarinan Tiikeripäällikkö rinnastuikin korostetussa epämoraalisuudessaan näiden sensaatiomaisten kertomusten päähenkilöihin, kun taas *Boy's Own Paper* kansallisuuteen kytkeytyvää ”englantilaista” ihannetta edustavine esikuvineen asettui tuohon kirjallisuuteen nähden varsin vastakkaiseksi: kasvattavaksi ja tervehenkiseksi.

Lehden kasvatuksellisuus sekä sopivissa rajoissa esitetty jännittävyys painottui myös mainonnassa. Sanomalehdissä esiintyvien mainosten ja arvioiden luonnehdinnoissa *Boy's Own Paperin* sisällöstä toistuu nähdäkseni toisaalta tervehenkisyyttä ja toisaalta kiinnostavuutta ja jännittävyttä korostava retoriikka, esimerkiksi: ”[Lehti] tarjoaa hyvän valikoiman juuri pojille sopivan tyyppin luettavaa. Taidokkaat ja seikkailulliset tarinat on esitetty käytännönläheisessä ja opettavaisessa muodossa [...]”.¹⁴⁷ Toisessa mainoksessa lehden sisältöä kuvaillaan ”pojille rikkaaksi henkiseksi juhla-ateriaksi, joka viihdyttää ja opastaa heitä”.¹⁴⁸ Viihdyttävyyden ja opettavaisuuden yhdistely, seikkailujen ja toisaalta kasvatuksellisten painotusten samanaikainen korostaminen, toimi lehden perustajien intentiona, ja samaan aikaan se asetti lehden toimitukselle haasteita kauhistelevien kasvattajien ja popularisoituvien lukijakuntien ristipaineessa. Moraalista rappiota kauhistelevista puheenvuoroista päätellen myös pojat itse nähtiin potentiaalisina maksavina asiakkaina, joiden huomiosta kannatti kilpailla.

Päätoimittaja G. A. Hutchisonin johdolla *Boy's Own Paperin* toimitus vastasi työstään lehteä kustantaneelle *Religious Tract Societylle*. Vuonna 1799 perustettu RTS oli komiteajohtoinen herätyskristillinen järjestö, joka kustansi erityisesti hyväntekeväisyys- ja ilmaisjakeluun sekä lähetystyöhön tarkoitettuja traktaatteja¹⁴⁹ ja muita kristillisiä julkaisuja. 1840-luvulta alkaen sillä oli lisäksi ollut kaupallisia päämääriä, ja se kilpaili kirja- ja lehtimarkkinoista myös yksityisomisteisten kustannusyhtiöiden kanssa.¹⁵⁰ RTS:n entisen toimitussihteerin Samuel Greenin 1899 laatiman historiikin mukaan vuosisadan viimeisellä neljänneksellä traktaatit olivat yhä kustantamon

---

¹⁴⁶ Springhall 1994, 568-569; Bristow 1991, 11.

¹⁴⁷ ”[...] Provides a fine store of reading of that class which is just suited to boys. Stories of skill and adventure are presented in a practical and instructive form [...]”; *The Hampshire Advertiser*, 30.5.1891, 7.

¹⁴⁸ ”For the boys [...] a rich mental banquet, to amuse and to instruct them”; *The Western Daily Press* 1.6.1891, 7.

¹⁴⁹ Traktaatit olivat julistuksellisia pamfletteja ja muita kristillispainotteisia kirjoituksia.

¹⁵⁰ Fyfe 2005, 5.

keskeisintä julkaisumateriaalia, mutta tämän lisäksi se tuotti myös aiheistoltaan sekulaarimpaa vapaa-ajanlukemista, kuten viikko- ja kuukausilehtiä. Yhteistä RTS:n kirjalliselle tuotannolle oli kuitenkin kristillinen pohjavire.¹⁵¹

Järjestön toiminnassa oli myös varsin vahva painotus ulkomaille suunnattuun kristinuskon levittämiseen, ja osa julkaisutoiminnan tuloista käytettiin lähetystyöhön.¹⁵² Tämän lisäksi RTS teki vuosisadan loppuneljänneksellä myös yhteistyötä *London School Boardin* sekä muiden vastaavien koululautakuntien kanssa painamalla esimerkiksi Raamattuja koulujen lahjoitus- ja opetuskäyttöön.¹⁵³ Lehden kustannustoimintaa tarkastelleen Aileen Fyfen mukaan RTS:n pääasiallisena tavoitteena oli voiton sijaan mahdollisimman suuren levikin saavuttaminen. Järjestö osoittikin alati varsin suurta kiinnostusta uusien lukijakuntien tavoittelemiseen, varsinkin pitkin vuosisataa kasvavaan lukevaan työväenluokkaan.¹⁵⁴

RTS:n toimintaa ja muuta tuotantoa vasten tarkasteltuna *Boy's Own Paperin* perustaminen voidaan nähdä osana järjestön pyrkimyksiä levittää kristillisiä arvoja sekä tavoitella uusia lukijoita. Green lainaa vuotta 1879 käsittelevää komitean raporttia, joka alleviivaa lehden perustamisen kasvatuksellisia intentioita:

”Voimakas tarve tuonkaltaiselle lehdelle oli ollut olemassa jo pitkään. Nuorten miestemme parissa kiertävä turmeleva kirjallisuus oli kiihdyttänyt nuorisorikollisuutta. [...] Toivottiin, että jokin yksityinen kustantaja ottaisi asiakseen tuottaa luonteeltaan terve ja eheä lehti, jota pojat ostaisivat ja lukisivat. Mutta kukaan ei halunnut ottaa rahallisen tappion riskiä, jota sellainen julkaisu tuntui edellyttävän. [...] Niinpä koitui komitean tehtäväksi ryhtyä muiden kaihtamaan yritykseen.”¹⁵⁵

Raportissa korostuu julkaisun tervehenkisyyden ja toisaalta kiinnostavuuden vaatimus; sen sävyn piti olla RTS:n kristillisten painotusten mukainen ja kasvattava, mutta silti oli tärkeää, että pojat ja nuoret miehet itse olisivat kiinnostuneita sen sisällöstä. Perusteluksi tällaisen lehden tarpeellisuudelle puolestaan jälleen asetettiin näennäinen yhteys nuorten suosiman kirjallisuuden ja moraalisen rappion välillä: turmelevan kirjallisuuden pelättiin kannustavan poikia rikoksiin. Mainitut taloudelliset riskit myös liittyvät muun, poikien huomiosta kilpaileen vapaa-ajanluettavan olemassaoloon.

---

¹⁵¹ Green 1899, 123-125.

¹⁵² Ibid., 116 & 131-201.

¹⁵³ Ibid., 129-131.

¹⁵⁴ Fyfe 2005, 29.

¹⁵⁵ ”The urgent need of such a periodical had been long and deeply felt. Juvenile crime was being largely stimulated by the pernicious literature circulated among our lads. [...] It was therefore hoped that some private publisher would undertake the task of producing a paper which should be sound and healthy in tone, and which the boys would buy and read. But no one would incur the risk of pecuniary loss which such a publication seemed to threaten. [...] It was thus forced upon the Committee to attempt an enterprise from which others shrank.” Green 1899, 128.

Varakkaana kristillisenä järjestönä RTS:lle oli mahdollista varsin laajamittainen toiminta niin tuotannon kuin jakelunkin kannalta, mikä asetti sen osittaiseen etulyöntiasemaan joihinkin yksityisomisteisiin kustantajiin verrattuna.¹⁵⁶ Nähdäkseni tämä osaltaan vaikutti siihen, miksi *Boy's Own Paper* oli 1880-luvun loppuun mennessä saavuttanut verrattain suuren ja vakiintuneen levikin joihinkin muihin vastaaviin mutta lyhytikäisempiin lehtiin nähden. Toisaalta myöskään RTS ei ollut immuuni kirja- ja lehtimarkkinoiden vaihteluille ja kilpailullisuudelle; Green mainitsee historiikissa myös, että osa kustantamon lehdistä jouduttiin lopettamaan kannattamattomina.¹⁵⁷ Järjestön perustamien lehtien monilukuisuus vuosisadan lopulla saattaakin kertoa myös reaktiosta taloudellisiin haasteisiin: 1880-luvulta lähtien kustantamon julkaisuista saadut tulot olivat laskussa.¹⁵⁸

1850- ja 1860-luvuilla poistuneet mainostus-, painatus- ja paperiverot, rotaatiopainokoneen käyttöönotto sekä paperinvalmistuksen uudistukset olivat tehneet uusien lehtien perustamisesta aiempaa vapaampaa. Sensaatiomaisten, väkivaltaisten ja jännittävien tarinoiden julkaiseminen saattoi olla varsin kannattavaa ja taata suuret voitot. Tällaiset tarinalehdet olivat huokeudessaan ja jännittävytydessään suosittuja kansan keskuudessa, ja niiden levikit olivat varsin suuria. Toisaalta useat lehdistä olivat jokseenkin lyhytikäisiä, sillä lukijoiden mielenkiinto saattoi ailahdella varsin helposti. Poikien tarinalehtien lukijakunnat vaihtelivat sosiaalisen statuksen mukaan, ja eri julkaisuilla saattoi olla hyvinkin hienovaraisia hierarkkisia jaotteluita eri poikaryhmien kesken.¹⁵⁹ Kilpailevat lehdet jäljittelivät toistensa sisältöä, ja myös kirjoitusten suora kopiointi oli toisinaan kunniallisemmiksi identifioituvien kustantajien riesana. Toisena hankaluutena olivat varsin häikäilemättömät mainostusstrategiat; kunniallisten vanhempien kauhuksi myös *Boy's Own Paperin* väliin livautettiin välillä vähemmän kasvatuksellisia poikalehtiä markkinoivia mainoslehtisiä.¹⁶⁰

Arviot *Boy's Own Paperin* viikoittaisesta levikistä vaihtelevat varsin suuresti, aina 150,000-650,000 välillä.¹⁶¹ On huomionarvoista, että aikakauden lehtien ja niiden lukijoiden todellisista määristä on varsin haasteellista esittää luotettavia arvioita. Kirjanpito ei ollut säädelyä, ja myyntimääriä esimerkiksi saatettiin vääristellä yläkanttiin lehtien suosituimmuuden osoittamiseksi.¹⁶² Kasvattajien silmissä suurimpana riesana näyttäytyivät Lontoon Fleet Streetin ympäristön pienkustantajien sensaatioluontoisemmat seikkailulehdet: sallivimpien arvioiden mukaan esimerkiksi

---

¹⁵⁶ Fyfe 2005, 5-8.

¹⁵⁷ Green 1899, 129.

¹⁵⁸ Ibid., 116.

¹⁵⁹ Springhall 1994, 567-568 & 575-577; Boyd 2003, 31-36.

¹⁶⁰ Penner 2016, 43.

¹⁶¹ Arvioista esim. Bristow 1991, 38; Boyd 2002, 34; Penner 2016, 41-42.

¹⁶² Penner 2016, 41.

kustannustoimittaja Edwin Brettin *Boys of England* (1866-1899) kykeni parhaimmillaan saavuttamaan yhden viidesosan kaikista englantilaisista 10-19-vuotiaista pojista.¹⁶³

Toisaalta suhtautuminen sensaatiomaiseen ja tervehenkiseen kirjallisuuteen vaihteli ja eli: esimerkiksi aluksi statukseltaan sensaatiomainen lehti saattoi menestyessään identifioitua kunniallisemmaksi. Myös lukijakunnat olivat vuosisadan loppua kohden edelleen muovaantumassa, kasvamassa ja leviämässä. Kun *Boy's Own Paperin* perustamisvuonna 1879 lehden asetettu yhden pennyn hinta edusti edullisinta vastaavien julkaisujen hintatasoa, 1890-luvun edetessä markkinoille alkoi ilmestyä jo puolen pennyn seikkailulehtiä.¹⁶⁴ Lehden toimituksen voimakas hyväntekeväisyystoiminnan painotus aktiivisesti asetti lehteä myös vähävaraisempien lukijoiden saataville: toimitus esimerkiksi lahjoitti lehteä poikakoteihin.¹⁶⁵

Tarkoista levikkimääristä ja muuttuvista lukijakunnista riippumatta RTS:n kaltaiset tahot pitivät yllä käsityksiä suurten massojen keskuudessa rehottavasta, rikoksiin yllyttävästä ja valtaisassa suosiossaan kansakuntaa vaarantavasta turmelevasta kirjallisuudesta. *Boy's Own Paperin* perustaminen oli osaltaan liittynyt näihin uhkakuviin, joita nähdäkseni myös julkaisun sisällössä ylläpidettiin edelleen 1890-luvulle tultaessa. Lehden toimitus alleviivasi julkaisemillaan ylistävillä lukijakirjeillä omaa onnistumistaan. Myös Green kuvailee historiikissaan lehden olleen ”valtaisa menestys” perustamisestaan lähtien, ja samoin esimerkiksi poikien ja tyttöjen lukemista tarkastelevan kyselytutkimuksen julkaissut journalisti Edward Salmon vuonna 1888 kehui julkaisun onnistuneesti saavuttaneen ”niin slummit kuin parhaimmat koditkin”.¹⁶⁶ On kuitenkin kyseenalaista, kuinka laajan ja universaalin suosion lehti todellisuudessa saavutti; esimerkiksi niin Greenillä kuin Salmonilla voidaan nähdä olevan syynsä korostaa lehden menestystä. Greenin toiminta RTS:n sihteerinä asettaa hänen toteamuksensa positionaaliseen asemaan. Myös Salmon vahvasti arvottaa tutkimuksessaan käsittelemäänsä nuortenkirjallisuutta turmelemaan ja kunnialliseen, esimerkiksi todeten, että tiettyjä kirjoja ja kirjailijoita ei edes kannata siinä mainita.¹⁶⁷

Voidaan myös pohtia, missä määrin vakuuttelut lehden suosiosta olivat toisaalta kasvatuksellisten intentioiden ajamaa, ja toisaalta markkinointiin liittyvää retoriikkaa. Lähetystyöhön suuntautuneen ja koulujen kanssa yhteistyötä tehneen RTS:n tavoitteena oli jo komitean raportin perusteellakin välittää lehden kautta moraalisia ja kasvatuksellisia ihanteita mahdollisimman monille. Kustantamon herätyskristilliset periaatteet epäilemättä myös kannustivat suuntaamaan ihanteita toisaalta

---

¹⁶³ Springhall 1994, 575.

¹⁶⁴ Boyd 2003, 36.

¹⁶⁵ Penner 2016, 58.

¹⁶⁶ Green 1899, 127; Salmon 1888, 186.

¹⁶⁷ Salmon 1888, 9.

mahdollisimman laajoihin yleisöihin vetoaviksi ja toisaalta osoittamaan erityistä mielenkiintoa varallisuudeltaan ja sosiaaliselta asemaltaan alempiin luokkiin.

Toisaalta näen, että voimakkaan kilpailun ja nuorten lukijoiden vaihtuvien kiinnostusten vuoksi lehden toimituksen ei myöskään ollut kannattavaa rajata tarkoitettua lukijakuntaa liian tarkasti. Näin ollen lehden sisällön tituleeraamisen joka pojalle sopivaksi voi kasvatuksellisen norminrakentamisen lisäksi tulkita myös kaupallisena retoriikkana: se ei ainakaan poissulkevasti rajannut lukijaryhmiä, vaan sisällytti piiriinsä kaikki seikkailuista ja lehdessä poikamaisiksi tituleeratuista aiheista kiinnostuneet. Tämä voi selittää myös vuosikerran verrattain voimakasta huomiota tyttölukijoita kohtaan: markkinoiden armoilla olevan lehden oli kannattavaa aktiivisesti huomioida kaikki mahdollisesti levikkiä laajentavat lukijaryhmät. Samoin kansainvälisen levikin korostaminen nähdäkseni osaltaan liittyi lehden suosion rakentamiseen. Vanhempien ja opettajien kehuvien kirjeiden julkaiseminenkin voidaan nähdä myös toimituksen markkinoinnillisena valintana, joka pyrki vetoamaan lehteä ostaneisiin tahoihin.

Julkaisun sanomalehtimainostus oli suunnattu pikemminkin aikuisille kuin pojille itselleen. Samoin sen voidaan nähdä olleen tarkoitettu arvoiltaan, varallisuudeltaan ja sosiaaliselta asemaltaan keskiluokkaiselle yleisölle.¹⁶⁸ Kyseiset lehtimainokset mainostivat enimmäkseen *Boy's Own Paperin* hintavampia kuukausittaispainoksia, ja joulun alla puolestaan toistuivat mainokset vuosittaisvolyymeistä.¹⁶⁹ Mainokset ja arviot olivat sijoitettuna yleensä toisten nuorten tai koko perheen lukemiseksi suunnattujen lehtien mainosten yhteyteen; näillä palstoilla toistuivat myös esimerkiksi RTS:n *Girl's Own Paper* (1880-1956) ja *Leisure Hour* (1852-1905), *Cassell's Family Magazine* (1853-1912) ja *Little Folks* (1871-1933).¹⁷⁰ Pelkät keskiluokkaiset ja perheelliset sanomalehtiarviot eivät kuitenkaan mielestäni kerro koko totuutta; viikoittain julkaistujen irtonumeroiden mainostuksesta säilyneet kirjalliset lähteet ovat vähäisiä. Lehden irtonumeroita esimerkiksi myytiin kioskeissa värikkäissä, ostajan huomion herättävissä kääreissä. Lehtiä myös saatettiin ostaa yhteiskäyttöön sekä laittaa kiertoon lukemisen jälkeen poikalukijoiden keskuudessa.¹⁷¹

Sukupuolittuneet nuoret lukijakunnat lehtikustantajien huomion kohteena sekä itsenäisinä kuluttajina olivat vuosisadan lopulla vielä verrattain uusi ilmiö. Katsottuja lukijakuntia oli suurimman osan 1800-luvusta määrittänyt ikää enemmän sosiaalinen status, ja lasten ja nuorten lukeminen

---

¹⁶⁸ Penner 2016, 46.

¹⁶⁹ Esim. *The Morning Post* 19.11.1890, 4; *The Northampton Mercury* 19.12.1890, 3; *The Whitsable Times*, 4.7.1891, 8.

¹⁷⁰ Esim. *Hull Daily Mail*, 7.11.1890, 3; *The North-Eastern Daily Gazette*, 24.9.1891, 2.

¹⁷¹ Penner 2016, 42 & 45.

hahmottuikin pitkään koko perheen luettavana: kunniallisiksi katsotut kirjat asettuivat koko perheelle soveliaiksi iästä riippumatta. Toisaalta vuosisataa määritti myös muutos kohti iän ja sukupuolen mukaan hahmotettavia lukijakuntia ja nuorille varta vasten kirjoitettua ja suunnattua kirjallisuutta. Samalla myös olemassa olevaa kirjallisuutta ryhdyttiin arvottamaan uudelleen ja identifioimaan erityisesti nuortenkirjallisuudeksi: esimerkiksi historiallinen fiktio määrittyi varsinkin nuorten lajiksi vuosisadan edetessä.¹⁷²

Kansalliset painotukset eivät seikkailulehdissä välttämättä taanneet kunniallista statusta. 1890-luvulle tultaessa seikkailukirjallisuudessa vahvistuneet kansalliset sävyt sekä militaristinen ja patrioottinen pohjavire kohtasivat myös kriittisiä puheenvuoroja; moraalista kauhistelemissa puheenvuoroissa esiintyi huolia myös kalliimmista poikien seikkailujulkaisuista.¹⁷³ Kaikkiaan eri lehtien sisällöt ja aiheet lähenivät toisiaan; eräs ilmiö oli koulupoikasankarien löytäminen tiensä varsin laajalti myös sensaatiomaisempien lehtien sivuille. Muun muassa *Boys of Englandin* toimitus vähensi ajan mittaan lehden sensaatiomaisia aineksia ja korvasi ne tervehenkisempinä pidettyjä julkaisuja jäljittelevällä sisällöllä. Sen toimitus myös ryhtyi tavoittelemaan aiempaa laajempaa lukijakuntaa varakkaampien perheiden pojista.¹⁷⁴

Kaikkiaan *Boy's Own Paperin* kustannustoiminnan kautta tarkasteltuna keskiöön nousee kaksi lehden sisällön rakentumiseen vaikuttanutta intentiota: kasvatuksellinen ja kilpailullinen. Ensinnäkin lehden ihanteiden tuli olla tarpeeksi kasvattavia. Julkaisua kustantanut herätyskristillinen *Religious Tract Society* epäilemättä vaikutti aineiston vahvaan kristillismoraaliseen pohjavireeseen, mutta samalla lehden kasvatuksellisuuden ja tervehenkisyyden korostaminen mielestäni linkittyi laajemminkin esiintyneisiin puheenvuoroihin fiktiolukemisen näennäisen moraalisen turmelevuuden uhkasta. Toisaalta julkaisun piti myös vedota poikiin itseensä, sillä markkinoilla oli runsaasti kilpailevia, samojen lukijakuntien huomiota tavoittelevia lehtiä. Laajenevat lukijakunnat, kasvavat pojat mukaan lukien, myös enenevässä määrin pystyivät vuosisadan loppua kohden itse vaikuttamaan siihen, mitä he lukivat. Sisällön piti siis olla myös riittävän jännittävää.

---

¹⁷² Michals 2014, 4 & 101-102 & 118 & 127-128.

¹⁷³ Bristow 1991, 17.

¹⁷⁴ Springhall 1994, 575.

3.2 Seikkailulla maustettuna, kasvatuksellisin rajoin: lehden yhtenäistävä esitystapa

Erilaiset kulttuuriset vaikutteet, kuten kansallinen voimantunto ja imperialistiset painotukset, tihkuivat poikien seikkailukirjallisuuteen vähitellen. Kasvatuksellista poikien seikkailulehteä toimittaneen Samuel Beetonin Viktorian ristillä palkituista sotasankareista kertovan, 1860-luvulla julkaistun kirjan esipuheessa kirjoittaja muun muassa pohtii etymologisen yhteyden mahdollisuutta sanojen poika ja rohkeus välillä, sekä esittää ajatuksen siitä, että poikamaisen urheuden säilyttäminen myös aikuisella iällä on ihanteellista.¹⁷⁵ Esipuheessa kuuluukin varsin samankaltaisia kaikuja kuin miltei kolmekymmentä vuotta myöhemmin *Boy's Own Paperin* voimantuntoa uhkuissa poikamaisissa representaatioissa:

”Mutta poika on rohkea. Nuoruus on itseluottamuksen aikaa. ’Nuoret miehet näkevät näkyjä’, kun taas ’vanhat miehet uneksivat unia.’ Mitä ovat nuo näyt, jotka näyttäytyvät nuorille – mitä urheita sanoja sanoa, mitä urheita tekoja tehdä – kuinka urheasti – jos on tarpeen – kärsiä!”¹⁷⁶

Katkelmassa itseluottamusta täynnä oleville rohkeille nuorukaisille unetkin ovat toteutettavissa olevia näkyjä, ja nuo näyt kertovat urheista sanoista, teoista sekä tarvittaessa kärsimyksestä, siis sankarillisesta taistelusta. Katkelman välittömässä kontekstissa poikamainen urheus ja sen säilyttäminen kytkeytyvät militaristisiin ja patrioottisiin merkityksiin; esimerkiksi kansallisina symboleina Viktorian ristit asettavat teoksen poikamaisen urheuden säilyttämisestä kertovat sankaritarinat kansallisuuden kontekstiin.

Samankaltaisuus selittynee osaltaan sillä, että Beetonin toimittama *Boy's Own Magazine* (1855-1874) toimi sisällöltään ja muodoltaan Hutchisonin sekä muun *Boy's Own Paperin* toimituksen keskeisenä vaikutteena uutta lehteä perustettaessa.¹⁷⁷ Kuitenkin lähdeaineiston moni-ilmeistä sisältöä tarkasteltaessa korostuu nähdäkseni suorien syy-seuraus-suhteiden ja välittömien vaikutusten sijaan kulttuuriset monisyiset kehityskulut ja niiden verkkaisuus. Kuten edellisessä käsittelyluvussa todettiin, lehden sankari-ihanteet ammensivat monista erilaisista ja päällekkäisistä historiallisesti muotoutuneista merkityssuhteista, ja samaten lehden imperialistiset merkitykset eivät yksiselitteisesti vain heijastelleet siirtomaavallan vahvaa näkyvyyttä yhteiskunnassa vuosisadan viimeisillä vuosikymmenillä, vaan ne rakentuivat osin erillisistä kehityskuluista kansallisten ja uskonnollisten painotusten kautta. Samaan aikaan myös seikkailufiktio osallistui narratiivisesti värittyneillä ja

---

¹⁷⁵ Beeton 1867, v-vi.

¹⁷⁶ ”But a boy is brave. Youth is the season for confidence. ’Your young men shall see visions’ while your ’old men shall dream dreams.’ What visions are those which rise up before the young – what brave words to speak, what brave actions to do – how bravely – if need be – to suffer!”; *ibid.*, vi.

¹⁷⁷ Noakes 2004, 155; Penner 2014, 631-632.

esikuvallisilla poikamaisuuden representaatioillaan ympäröivän todellisuuden muokkaamiseen, mikä näkyy erityisen selväpiirteisenä kasvatuksellisin intentioin höystetyssä *Boy's Own Paperissa*.

Vaikka lehden tuottajien intentiona oli tarjota *Boy's Own Paperin* avulla kasvatuksellisia esikuvia sekä suunnata poikien ja nuorten miesten lukeminen pois turmelevaksi ja rikoksiin yllyttäväksi nimitetystä kirjallisuudesta, lehden sisällön muotoutuminen ominaiseen muotoonsa ei ollut pelkästään riippuvainen RTS:stä tai lehden kasvatuksellisuutta painottaneista edeltäjistä. Siihen vaikuttivat myös markkinoiden sensaatioluontoisemmat lehdet; pystyäkseen kilpailemaan lukijoihin vetoavan jännityksellisen kirjallisuuden kanssa julkaisu ei voinut erota tyyllisesti liikaa kilpailijoistaan. Hutchisonin tavoitteena oli luoda lehti, joka vetosi poikiin, ”ei heidän isoäiteihinsä”.¹⁷⁸ Lehden kasvatukselliset pyrkimykset piti siis verhota poikalukijoita houkuttelevaan muotoon.

Boy's Own Paperin ulkoasu ja rakenne eivät olleet ainutlaatuisia, vaan toimitus lainasi ne lehden edeltäjiltä ja aikalaisilta. 1860-luvulta eteenpäin Britanniassa oli julkaistu varsin monilukuisia poikien seikkailulehtiä. Beetonin *Boy's Own Magazine* oli myös korostanut sisällössään kasvatuksen ja seikkailullisuuden yhdistämistä. Lehti oli kuitenkin ollut seuraajaansa hintavampi, ja se oli ilmestynyt kuukausittain. Beetonin lehti ei ollut kuitenkaan *Boy's Own Paperin* ainoa sisällöllinen ja rakenteellinen innoittaja: ominaista ajan seikkailulehtien yksittäisnumeroille oli samantyyppinen rakenne, joka koostui muutamasta jatkokertomuksesta ja lyhyemmästä tarinasta, harrastus- ja luonnonhistoriallisista artikkeleista sekä runoista, arvoituksista, humoristisista teksteistä ja toisinaan myös lukijapalstasta. Toistuvia olivat myös suuret ja monilukuiset, toimintaa ja jännitystä korostavat kuvitukset.¹⁷⁹ Sisällöiltään yhtenäisten ja keskenään kilpailevien lehtien sisällön jäljittelyn ja kopioinnin kohteeksi joutui myös *Boy's Own Paper*, jonka toimitus valitteli kertomuksiaan kopioitavan aina Yhdysvaltoja myöten.¹⁸⁰

Lehdessä yhdistyneet, toisaalta kasvattavuutta ja toisaalta seikkailullisuutta painottaneet intentiot tekevät sen sisällössä vaikuttavasta ”kielestä”, tai esitystavasta, varsin kiinnostavan. Julkaisun esitystapaan kytkeytyviä diskursiivisia merkityksenannon prosesseja¹⁸¹ voi havainnollistaa esimerkiksi lehden poikamaisten ja imperialististen painotusten sekoittumisella. Aina poikamaisista sankareista ”pojan omiin” rakennusohjeisiin, lehden erilaiset aiheet, kuvastot ja teemat oli käännetty poikamaisuutta korostavaan kieliasuun. Poikamaisuuden kielellä niin kertomusten hahmot kuin

---

¹⁷⁸ Cox 1982, 20.

¹⁷⁹ Noakes 2004, 156-157; Fulton 2010, 6-11.

¹⁸⁰ ”Correspondence”, BOP 1891, 144.

¹⁸¹ Diskurssilla tarkoitetaan tietyn kulttuurisen merkitysjärjestelmän sisäisessä kielenkäytössä ilmenevää näkemystä todellisuudesta; Pietikäinen & Mäntynen 2009, 25-28.

lukija- ja tekijätahotkin kääntyivät poikasankareiksi, poikalukijoiksi (ja heidän siskoikseen), ja ”vanhoiksi pojiksi”. Juuri sama merkityksenannon muoto teki myös siirtomaaimperiumista lehden yhtenäistävässä esitystavassa erityisen poikamaisen: lehden representaatioissa se toimi nuorukaisten miehistäjänä ja poikamaisen mielikuvituksen kohteena. Samalla siirtomaavaltaan siinä linkittyi myös muita, poikamaisiksi lehdessä värittyneitä merkityssuhteita; kuvitelmiin imperiumista kytkeytyi poikamainen voimantunto ja uskonnollisesti sävyttynyt patriootisuus, sekä myös seikkailullinen vaaran ja jännityksen tuntu.

Julkaisun esitystavassa korostuvat seikkailulliset elementit, jotka sävyttävät koko lehteä motosta aina viimeisen sivun ”salamyhkäisesti koodattuun”¹⁸² lukijapalstaan saakka. Seikkailullisuus kumpuaa esimerkiksi militaristisista painotuksista sekä siirtomaakuvastosta. Muun muassa sodankäynti- ja armeijasanasto toistuu teksteissä seikkailullisuuden ja toiminnan ilmentäjänä. Esimerkiksi erään maatilalle sijoittuvan tarinan porsasta esittävä kuviakin väritetään militaristisin konnotaatioin kuvatekstissä: ”Sodista palaamisen jälkeen!”, ja toisaalla eräässä tarinassa puuhun juuttuneen koulupojan kiusana olevat muurahaiset rinnastetaan varsin monisanaisesti antiikin sotien hyökkäyksiin.¹⁸³ Seikkailukertomusten siirtomaista ammentavat aiheet ja kuvasto toistuvat myös esimerkiksi lehden runoissa, arvoituksissa sekä sävellyksissä. Samoin myös artikkeleissa ja rakennusohjeissa esiintyy seikkailullisia elementtejä: esimerkiksi käärmeistä kertova artikkelisarja on maustettu kirjoittajan siirtomaakomennuksella kokemilla sattumuksilla, ja rakennusvinkkejä käsittelevä artikkelin kirjoittaja katsoi aiheelliseksi perustella kätevyuden tärkeyttä esimerkiksi kertomalla Kanadaan sijoittuvan anekdootin.¹⁸⁴

Keskeinen osa julkaisussa rakentunutta narratiivista koheesiota ovat myös kuvitukset, joita volyymin sivuilla on monia satoja. Usein lehden irtonumeron aloittaa suuri, koko sivun vievä kuvi jostain numeron keskeisestä jatkokertomuksesta. Kuvituksissa toistuvat erityisesti toimintaa, liikettä ja seikkailullisuutta painottavat kuvastot. Esimerkiksi *A coral prison* alkaa varsin dramaattisella, suurikokoisella kuvituksella myrskyävän meren kourissa heittelehtivästä lautasta, jonka kyydissä tarinan viisi päähenkilöä kelluvat. Taustalla näkyy uppoava laiva, ja salamat juovittavat horisonttia. Hahmojen ilmeet ja asennot myös rakentavat kuvan liikkeen ja vaaran tuntua. Mustavalkoisen kuvan väritys on dramaattisen tummasävyinen.¹⁸⁵ Kuvitusten ja kuvatekstien avulla seikkailun tuntua välitetään myös vähemmän toiminnallisiin tai seikkailullisiin kirjoituksiin, kuten myös edellä mainittu porsasta esittävän kuvituksen kuvateksti vihjaa. Esimerkiksi vaikka *George Freebornin*

---

¹⁸² Bristow 1991, 42.

¹⁸³ Kuviitus ”After he had been to the Wars!”, ”Pompholugopaphlasma”, BOP 1891, 4 & 102-103.

¹⁸⁴ ”Mistakes about snakes” & ”A few hints for handy boys”, BOP 1891, 69 & 156.

¹⁸⁵ Kuviitus ”The tropical storm was upon them in all its terrors”, BOP 1891, 8.

alkuluvut keskittyvät päähenkilön rauhanomaisen lapsuuden käsittelemiseen, kertomuksen aloittavassa kuvituksessa on aseita kantava merivoimien sotilas, muskettien ja ruutitynnyreiden ympäröimänä.¹⁸⁶

Seikkailullisuutta korostava esitystapa toistui myös kilpailevissa lehdissä. Richard Fulton puhuu aikalaisille poikien tarinalehdille ominaisesta seikkailun diskurssista, joka yhdisti lehtien tekstejä ja niiden lukijoita. Fultonin mukaan tuo erityinen diskurssi vaikutti lukijoiden odotuksiin ja suhtautumiseen seikkailua ja huvitusta korostavaan luettavaansa erityisesti fiktiona ja huvituksena. Lehdissä se ilmeni sisällön tekstilajeja yhdistävän ja sekoittavan seikkailullisuuden kokonaisvaltaisena korostuksena: seikkailu ja jännitys sävyttävät lehtien koko sisältöä.¹⁸⁷ Vaikka Fultonin fokus on pääasiallisesti tekstien ja lukijoiden välisessä suhteessa, mielestäni ajatusta yhtenäisen seikkailullisen esitystavan diskursiivisuudesta voisi laajentaa myös lehden tekijätahoihin. Samantapaisesti myös *Boy's Own Paperin* kirjoittaneita henkilöitä ja lehden toimitusta ohjasivat esimerkiksi seikkailugenressä toistuvat odotukset tietynlaisista aiheista, hahmoista ja narratiivisista sekä kielellisistä valinnoista.

Tulkitsen, että näin myös kasvatuksellisten lehtien painotukset tihkuivat osaksi tuota seikkailun diskurssia sekä päin vastoin. Muissa lehdissä hyväksi havaittuja keinoja ja käytänteitä oli kannattavaa ottaa käyttöön, ja menestyneitä lehtiä ja esimerkiksi niiden suosittuja kertomuksia oli kannattavaa jäljitellä. Tästä näkökulmasta vuosisadan viimeisillä vuosikymmenillä voimistuneet imperialistiset sotaisuuden ja isänmaallisuuden painotukset asettuvat kilpailun kannalta hyväksi havaituksi keinoksi. Ne olivat tarpeeksi jännittäviä vedotakseen huvitusta kaipaaviin lukijoihin, ja jännityksen ja toiminnan kytkeminen kansallisiin konnotaatioihin puolestaan säästi lehtiä voimakkaimmalta moraaliselta kauhistelulta, vaikkakin samalla lehtien sisältöjen samankaltaistuminen laajensi kritiikkiä työväenluokkaisesta luettavasta myös kalliimmin hinnoiteltuihin julkaisuihin.

Seikkailullisen esitystavan kokonaisvaltaisuudesta huolimatta *Boy's Own Paperin* toimitus ja kirjoittajat muistuttivat lukijoita julkaisun kasvatuksellisista painotuksista, ja ohjasivat tulkintoja tervehenkiseen suuntaan. Kasvatukselliset painotukset tulevat aineistossa nähdäkseen erityisesti esiin kirjoittajien vahvan auktoriteetin korostamisen kautta, sekä sitomalla seikkailulliset elementit uskonnollismoraalisiin opetuksiin. Mielestäni myös lehden tekstien faktuaalisten ja fiktiivisten ainesten sekoittuminen toimii lukijoiden tulkintoja ohjaavana ja rajaavana käytänteenä.

---

¹⁸⁶ Kuvitus ”Guns were being carried down, and ammunition.”; BOP 1891, 1.

¹⁸⁷ Fulton 2010, 4-6.

Vakinaisen toimituksen lisäksi kertomuksia lehteen kirjoitti myös joukko niin nimekkäitä kuin anonyymejäkin kirjoittajia. Penner huomauttaa, että lehden vakinaiset kirjoittajat kirjoittivat usein muun elinkeinon ohella harrastuksena. Osa lehden nimettömistä kirjoituksista puolestaan oli todennäköisesti toimituksen ja RTS:n jäsenten sekä muihin sen toimintaan liittyvien henkilöiden kirjoittamia.¹⁸⁸ On tärkeä muistaa, että lehden lopulliseen sisältöön ja ulkoasuun vaikutti varsin moninaisia tahoja. Esimerkiksi kuvittajat eivät muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta saaneet juurikaan osakseen laajaa tai varsinaista taiteellista tunnustusta, mutta myös kuvittaminen ja visuaalinen anti voidaan nähdä huomattavan tärkeänä osana populaarin kirjallisuuden kenttää.¹⁸⁹

Suurin päätävävalta oli päätoimittaja Hutchisoniin henkilöityvällä toimituksella. Toimitus esiintyi Hutchisonia lukuun ottamatta pääosin nimettömänä, mikä ei ollut ajalle tavatonta: myös muut lehdet usein identifioituivat varsin vahvasti päätoimittajansa kautta. Esimerkiksi lukijapalstan vastaukset henkilöityivät Hutchisoniin, vaikka palstalta tai muualta julkaisusta ei suoraan käynyt ilmi, mitkä tekstit ovat hänen kirjoittamiaan. Muu toimitus pysytteli nimeämättömänä, vaikka muitakin henkilöitä osallistui tekstien kirjoittamiseen ja editointiin. Toimituksen nimettömyyden voi tulkita korostaneen julkaisun yhtenäisyyttä sekä Hutchisonin auktoriteettista asemaa poikamaisuuden tulkkina.¹⁹⁰

Auktoriteettiasema korostuu myös kirjoittajien koulutuksen, aseman ja ammatin vahvassa näkyvyydessä. Erityisen näkyviä volyymin kirjoittajien mainitun aseman tai elinkeinon keskuudessa ovat armeijaan, kirkkoon tai kasvatuksellisiin instituutioihin liittyvät ammatit. Sisällysluettelon kirjoittajalistalta löytyy muun muassa kaksi aatelisarvoista henkilöä, seitsemän sotilaalliseen arvoon, armeijaan tai merivoimiin viittaavan ansioliitteen omaavaa henkilöä, yhdeksän pastoria, neljä tohtoria ja yksi professori.¹⁹¹ Kirjoittajat tuovat esille omaa koulutustaan, asemaansa sekä työnkuvaansa hanakasti myös teksteissä: esimerkiksi useita biologisia ja luonnontieteellisiä artikkeleita lehteen kirjoittanut tohtori Arthur Stradling katsoo tarpeelliseksi mainita myös sairaalan, jossa opiskeli lääketiedettä, sekä tuolloisen opettajansa nimen ja aseman; samoin kenraalimajuri R. C. Moneyn metsästyskertomukset alkavat maininnalla kirjoittajan silloisesta työtehtävästä sekä asemapaikasta.¹⁹² Kirjoittajien auktoriteetin korostaminen sekä tapa puhutella poikalukijoita normatiivisena yhtenäisenä massana rakentaa nähdäkseni hierarkkista etäisyyttä kirjoittajien ja lukijan välillä. Toisaalta poikamaisuus myös yhdisti niin vanhoja kuin nuoriakin: aikuisten lukijoiden

---

¹⁸⁸ Penner 2016, 36-37 & 237.

¹⁸⁹ Crane & Fletcher 2012, 157-158.

¹⁹⁰ Penner 2016, 36-37.

¹⁹¹ ”List of contributors”, BOP 1891, iv. Kirjoittajien nimien yhteydessä mainitut ansiolyhenteet kertovat koulutuksesta, asemasta, ammatista tai ansioituneisuudesta.

¹⁹² ”How I shot a tiger in a house”, ”Mistakes about snakes”, ”My first tiger”, BOP 1891, 12 & 58 & 314.

lisäksi ”vanhoiksi pojiksi” kutsutaan julkaisussa myös kirjoittajia ja esimerkiksi tietyistä kouluista valmistuneita.¹⁹³

Kirjoittajilla on auktoriteettiaseman lisäksi julkaisun teksteissä vahva läsnäolon tuntu, mikä rakentaa lehden esitystavan kasvatuksellisuutta. Tekstit sisältävät runsaasti omaelämäkerrallisia elementtejä: toistuvia ovat esimerkiksi matkakertomukset ja kenraalimajuri Moneyyn metsästyskertomusten tapaiset autobiografiset ”tositarinat”. Toisinaan varsinainen tarina on myös ympäröity muistelevalla kehyskertomuksella, joka yhdistää tapahtumat kirjoittajan kokemukseen. Myös artikkelimuotoisissa teksteissä kirjoittajan ääni erottuu varsin vahvana: kirjoituksia on usein maustettu kirjoittajan omilla kokemuksilla ja anekdooteilla. Kirjoittajat antavat neuvoja ja esittävät kertomusmuotoisia opetuksia siitä, miten pojan tulisi kasvaa; usein annettuihin opetuksiin liittyy kristillismoraalinen sävy. Esimerkiksi *The last survivorsin* kahden luutnantin tarina on ympäröity kehyskertomuksella, jossa vanha kertoja kertoo tarinaa lapsenlapsilleen, lopussa paljastaen olevansa itse toinen luutnanteista. Kertomukseen yhdistyy myös moraalinen sovun ja lähimmäisenrakkauden opetus: luonteiltaan varsin vastakohtaisten luutnanttien välillä on tarinan aikana eripuraa, mutta vaaran uhatessa he unohtavat erimielisyytensä ja toimivat yhdessä vihollista vastaan.¹⁹⁴

Penner huomauttaa, että kaunokirjallisuuden ja asiapitoisen kirjallisuuden elementtien sekoittuminen lehden teksteissä ylläpiti sen yhtenäistä sävyä.¹⁹⁵ Julkaisussa eri tekstilajit sekoittuvat toisiinsa, ja kertomus- ja artikkelityyppisissä kirjoituksissa yhdistyvät faktuaaliset ja fiktiiviset elementit. Fiktiivisissä kertomuksissa painottuu referentiaalisuus, eli todellisuuteen viittaavuus, ja niiden tapahtumat systemaattisesti esitetään tosina, tapahtuneina tai historiallisina, tai keksittyinäkin mahdollisimman uskottavina. Referentiaalisen ja fiktiivisen sekoittuminen ilmenee esimerkiksi kuvitteellista, historiallista ja elämäkerrallista ainesta yhdistelevässä *George Freebornissa*. Vaikka kertomus sijoittuuinkin 1800-luvun alkuun, ajallista eroa lehden nykyisyyteen tai lukijoiden maailmaan ei mielestäni erityisesti korosteta. Historiallisuus tulee lähinnä ilmi seikkailun taustalla tapahtuvista sotaan liittyvistä tapahtumista, kuten Napoleonin antautumisesta. Tarinan poikamainen sankari asettuu varsin yhteneväiseksi verrattuna aikalaisten seikkailujen päähenkilöihin, joiden elämässä korostuvat yhtä lailla esimerkiksi koulunkäynti ja vahva kansallinen identiteetti.

Faktan ja fiktion sekoittaminen tapahtuu kertomuksessa varsin monisyisesti. Taustalla vilahtelevien historiallisten henkilöiden ja lokaatioiden ohella esiintyy myös fiktiivisiä hahmoja ja paikkoja. Kirjoittaja, pastori A. Baker, aloittaa kertomuksen hakasuluin erotetulla kommentilla: ”Koska

---

¹⁹³ ”Cheltenham old boys” & runo ”The captain”, BOP 1891, 527 & 671.

¹⁹⁴ Esim. ”The last survivors”, BOP 1891, 165-166.

¹⁹⁵ Penner 2016, 237.

minulla on ollut etu tuntea henkilökohtaisesti kyseinen herrasmies, olen pyrkinyt rakentamaan hänen kummallisen tarinansa johtavien faktojen varaan tämän kertomuksen, pystyäkseni toivottavasti tuottamaan miellyttävän ja tervehenkisen kirjan, joka hyödyttävästi lumooa muiden vapaat tunnit kuten sen kirjoittaminen on epäilemättä lumonnut omani”.¹⁹⁶ Tarina on laadittu minämuodossa päähenkilön näkökulmasta, ja se koostuu osin myös esimerkiksi päivätyjen kirjeiden muodossa kerrotuista jaksoista. Kertomuksen loputtua toimitus myös julkaisi lainausmerkein koristetulla otsikolla ”*George Freeborn*” kuolinilmoituksen muuan Norfolkkin saaren pastorista, jonka elämänvaiheet ovat kertomuksen päähenkilön kanssa yhteneviä.¹⁹⁷ Kuitenkin tarinassa Norfolkkin ja Pitcairnin saarten nimet on korvattu nimillä Aurora ja Eos, ja myös pastorin nimi on vaihdettu.

Riippumatta tarinan todenperäisyydestä, tai esimerkiksi nimien muuttamisen syistä, kertomus asettuu referentiaalisella ja kuvitteellisella aineksella leikkittelyllään varsin mielenkiintoiseen tarkastelukulmaan. Vaikka kertomuksen vahvasti painotetaan ankkuroituvan faktuaaliseen aineistoon, nähdäkseni kirjoittaja tulee samalla korostaneeksi myös sen fiktiivisiä, narratiivisuudesta ja vapaa-aikaisuudesta ammentavia elementtejä. Kertomus on kirjoitettu erityisesti huvitukseksi (vaikkakin hyödyttäväksi sellaiseksi), ja faktat toimivat ennen kaikkea perustana tuolle narratiiville, joka huvituksen lähteenä toimii.

Referentiaalisen ja fiktiivisen välille asetetaankin lehdessä mielestäni myös erityisiä rajanvetoja. Liiallinen mielikuvituksellisuus näyttäytyy julkaisussa niin päätoimittajan auktoriteetilla kontrolloituine lukijapalstoineen kuin kristilliseen moraaliin sidottuine sankarikertomuksineen vältettävänä määreenä. Kirjoittajat, kuten David Ker, tapasivat lisätä seikkailukertomuksiinsa alaviitteitä, jotka selvensivät tarinan tapahtumia, paikkoja tai olosuhteita.¹⁹⁸ Myös *A coral prisonin* poikaviisikon leikkihallitus saa oman kommenttinsa: ”Mikäli tämä kohta näyttäytyisi liian romanttisena ollakseen todennäköinen, kerrottakoon, että olin itse kerran hyvin samanlaisissa puitteissa perustetun [leikki]hallituksen jäsen”.¹⁹⁹ Näin kirjoittajat kommentoivat osaltaan tarinoiden mahdollista epäuskottavuutta, ja asettavat hahmojen toiminnan validiteetin kumpuamaan heidän omasta kokemuksestaan.

---

¹⁹⁶ ”Having had the advantage of the personal acquaintance of the gentleman in question, I have striven to build upon the leading facts of his strange story this narrative, in the hope of producing a pleasant and healthy book which may profitably beguile the leisure hours of others as the writing of it has undoubtedly beguiled mine.”; ”George Freeborn”, BOP 1891, 1.

¹⁹⁷ ”Our note-book”, BOP 1891, 399.

¹⁹⁸ Penner 2016, 178.

¹⁹⁹ ”In case this scene should appear too romantic to be probable, I may as well state that I myself was once a member of a Government established on a very similar principles.”; BOP 1891, 26.

Lehden kristillismoraaliset opetukset oli asetettu mahdollisimman yleismaailmallisiksi sen sijaan, että ne olisivat tunnustaneet jotakin tiettyä opinsuuntaa.²⁰⁰ Tämä, sekä kristillisten arvojen sekoittuminen sankarillisuuden representaatioihin, nähdäkseni osaltaan asettaa ne fiktiivisen ja vapaa-aikaisen seikkailun diskurssin sisälle ja saumattomaan yhteyteen: ne eivät estä näennäisen universaaleihin sankariesikuviin samaistumista, vaan kytkemällä seikkailut myös domestiseen kansallisuuteen päinvastoin toimivat seikkailullisen sankaruuden merkittävänä rakennusosana. Toisaalta kristillismoraalisten opetusten vahva painotus samalla myös suuntaa ja rajoittaa fiktiivisen, kuvitteellisen aineksen tulkinnanvaraisuutta, ja asettuu ohjaamaan lukijoiden mielikuvitusta.

Mielikuvituksen rajaamista ja seikkailun ja kasvatuksen painotuksia myös varsin summaavasti avaa eräs kirjoittaja lennokinrakennusohjetta käsittelevän artikkelinsa alussa:

”Lukuisia koneita on keksitty eri aikoina mahdollistaakseen ihmisen nousemisen maankamaralta ja lentämisen taivaan halki paikasta toiseen, ja ne kaikki ovat epäonnistuneet [...]. En toivo, että kukaan lukijoistani yrittäisi rakentaa sellaista konetta, joka heidät nostaisi, mutta seuraavaksi kuvaamani pikku lelu kohoo ilmaan [...]. Tämän lelun suuri etu on se, että se on helppo valmistaa, ja sen lentämisen katsominen ilmojen halki tuottaa huomattavaa huvitusta.”²⁰¹

Kirjoittaja kommentoi myös lehdessä aiemmin julkaistua Jules Vernen kertomusta, jossa kuvatus kaltainen, ihmisiä lennättävä lentokone esiintyy. Kuitenkin tarinan mielikuvuksellinen elementti, lentokone, asettuu tarpeelliseksi sitoa todellisuuden piiriin. Kirjoittaja painottaa, ettei tuonkaltainen kone ole aikalaistiedon mukaisella teknologialla mahdollinen.²⁰² Mielikuvitus tulisi siis suunnata leikkiin ja huvitukseen, joka rakennusohjeen muodossa toimii myös kehittäväenä ajanvietteenä.

Kuten Joseph Bristow toteaa, julkaisun rakentama konstruktio poikien maailmasta on varsin ajaton ja näennäisen epäpoliittinen, ja sen painotus oli vapaa-aikaisuudessa ja huvituksessa.²⁰³ Kirjoittajat eivät yleensä suoraan kommentoineet ajankohtaisia tapahtumia tai politiikkaa, vaan pitäytyivät huvitusta ja vapaaehtoisuutta painottavissa asioissa, jotka varsin vahvasti kytkeytyivät laajaan siirtomaaimperiumiin. Tämä myös mielestäni hämärsi lehden kasvatuksellisia intentioita. Silti lehteä, sen sisältöä ja esitystapaa varsin vahvasti myös määrittää tuo kasvatuksellinen sävy.

---

²⁰⁰ Noakes 2004, 158.

²⁰¹ ”Numerous machines have been invented at different times for the purpose of enabling a person to rise from the ground and fly through the air from one place to another, and all have failed [...]. Now, I have no desire that any of my readers should attempt to make a machine to lift themselves up by, but the little toy I am going to describe ascends into the air [...]. The great advantage with this toy is that it is easily made, and affords considerable amusement in watching its flight through the air.”; ”The Boy’s Own flying machine & how to make it”, BOP 1891, 46.

²⁰² Ibid.

²⁰³ Bristow 1991, 40-41.

Imperialistisista painotuksista ja lukijoiden mielikuvituksen kaukomaaseikkailuihin ohjaamisesta huolimatta *Boy's Own Paperin* kirjoittajien ja tuottajatahojen kasvatukselliset intentiot suuntautuivat erityisesti emämaan poikaväestöön ja varsinkin työväenluokkaiseen poikiin. Seuraavaksi pohditaan syitä kansalaisten heikkoa moraalista kauhistelevalle puheenvuoroille ja näennäiselle tarpeelle asettaa poikien vapaa-ajanlukemiselle kasvatuksellisia rajoja: keskiöön otetaan voimantuntoiset poikarepresentaatiot popularisoituvan lukemisen ja kansallistuvan koulukasvatuksen kontekstissa.

3.3 ”Mahtavan rodun tuleville johtajille”: voimantunto, kasvatusta ja kansallisuus

”Nuori mieli on neitseellinen maaperä, ja se, nouseeko siitä rikkaruohoja vai harvinaisia kukkia ja kauniita puita riippuu, tietenkin, kylvettyjen siementen luonteesta. [...] Hyvä kirja on pyhän älykkyyden siunattu olemus, joka tuo uutta valoa aivoille ja kultivoi sydämen omaksumaan yleviä tarkoituksia. Ehdän poikien kirjallisuuden pitäisi auttaa kasvattamaan miehiä. [...] Valitessa kirjoja luettavaksi pojille on tärkeää muistaa, että olemme valitsemassa henkistä ravintoa mahtavan rodun tuleville johtajille [...]”.²⁰⁴

Nuorten lukijakuntien lukemista tarkastellut journalisti Edward Salmon muotoili näin mahtipontisesti tarpeen pojille suunnatun kirjallisuuden arvottamiselle ja valikoimiselle. Tervehenkisen ja soveliaita ihanteita sisältävän luettavan näennäinen tärkeys kulminoitui erityisesti sen sukupuolittuneeseen kasvatukselliseen funktioon: oikeanlainen kirjallisuus auttaisi kasvattamaan pojista miehiä – yhteiskunnallisesti ja kansallisesti oikeanlaisia sellaisia.

Salmonin puheenvuoro henkii myös samaa kasvaviin poikiin ja nuoriin miehiin yhdistettyä voimantuntua kuin edellisen käsittelyluvun avaava nimettömän kirjoittajan kuvaus kaikkivoipaisista poikasankareista, sekä Beetonin kirjan esipuheen luonnehdinta rohkeista pojista. Sama pohjavire on havaittavissa myös *Boy's Own Paperin* perustamista käsittelevässä RTS:n pöytäkirjassa ja näennäisesti turmelevan ja rikoksiin yllyttävän kirjallisuuden kauhistelussa. Näiden puheenvuorojen perusteella pojilla ajateltiin olevan potentiaali toteuttaa kirjallisten esikuviansa toiminta – niin hyvässä kuin pahassa. Kuten edellä tulkitsen, tuo voimantuntu linkittyi myös kuvitelmiin kansallisesta ja rodullisesta ylemmydentunnosta; Salmonkin esittää ohjauksen tarpeen syyksi poikien tulevaisuuden ”mahtavan rodun” hallitsijoina, kansallisen Britannian airuina. Kasvatusta ja

---

²⁰⁴ ”The young mind is a virgin soil, and whether weeds or rare flowers and beautiful trees are to spring up in it will, of course, depend upon the character of the seeds sown. [...] A good book is the consecrated essence of a holy genius, bringing new light to the brain and cultivating the heart for the inception of noble motives. Boys' literature in a sound kind ought to help to build up men. [...] in choosing the books that boys shall read it is necessary to remember that we are choosing mental food for the future chiefs of a great race [...]”; Salmon 1888, 233.

moraalia ajavissa puheenvuoroissa poika toimi toisaalta lupauksena tulevaisuudesta, ja toisaalta potentiaalisena uhkana yhteiskuntarauhalle.

Vahvistuvan kansallisen identiteetin ja siihen kytkeytyvän voimantunnon taustalla on nähtävissä ulospäin suuntautuvan laajan siirtomaaimperiumin lisäksi myös Britannian sisäisiä yhteiskunnallisia kehityskulkuja. Voimakas teollinen kehitys ja sen myötä kaupungistuminen oli muokannut emämaan sosioekonomista maisemaa; 1870-luvulta lähtien uudenlaiset kuluttajavetoiset ja massatuotantoon perustuvat teollisuudet alkoivat muovata elinkeinorakenteita. Sen myötä myös työväen vapaa-ajankulttuuri oli hahmottumassa omanlaisekseen. Toisaalta laajentuvan, monimuotoistuvan, lukutaitoistuvan ja poliittisestikin aktivoituvan työväestön liikkuvuus, näkyvyys ja jopa itsenäiset lukuvalinnat kirvoittivat uhkakuvia tuntemattomista massoista.²⁰⁵

Fiktioin lukeminen oli kiinteä osa popularisoituvaa vapaa-ajankulttuuria. Teollistumisen seurauksena käsitys ajasta oli muuttunut: toisistaan eriytyvät ja täsmentyvät työ- ja vapaa-aika määrittivät enenevässä määrin päivärytmiä, kun työaikaa koskevat säädökset lisääntyivät pitkin 1800-lukua. Myös esimerkiksi kaasuvalojen leviäminen työväenluokkasiinkin koteihin 1850-luvulta alkaen toimi vapaa-ajanlukemisen leviämisen kannustimena. Fiktioin lukeminen vapaa-ajanvietteenä oli lähtöisin erityisesti keskiluokan keskuudesta. 1800-luvun loppua kohti kuitenkin varsinkin sanomalehdistön nousu asetti fiktiolukemista entistä laajempien yleisöjen saataville: lehtien määrät kasvoivat ja hinnat laskivat, ja lehdissä julkaistut jatkokertomukset asettuivat laajojen kansanosien erityiseen suosioon.²⁰⁶

Vuosisadan jälkipuoliskolla popularisoituvaa nuortenkirjallisuutta ja sen tarkoitettuja lukijakunnat olivat yhtenäistymässä kohti kansallisia ja sukupuolitettuja painotuksia. Nuorille lukijoille suunnattuja kertomuksia kirjoitettiin alun perin esimerkiksi sunnuntaikoulujen lukuopetuksen yhteydessä luettaviksi. Nyt lehtien määrän lisääntymisen ja niiden välisen kilpailun mukanaan tuomat huvitukselliset ja seikkailulliset sävyt laajensivat nuortenkirjallisuutta puhuttelevaan laajempaan lukijakuntaan. Nuorille laadittu ja suunnattu kirjallisuus jakautui päämääräisesti pojille tarkoitettuihin seikkailukertomuksiin ja tytöille suunnattuihin, kodin ja perheen piiriin keskittyviin tarinoihin.²⁰⁷

1800-luvun kuluessa lukutaito oli hiljalleen leviämässä aiempaa laajempiin kansanosiin. Esimerkiksi Martyn Lyons arvioi Britannian lukutaidon olleen vuonna 1890 jopa noin 90 %:n luokkaa.²⁰⁸ 1800-luvun lukemisen leviämisen tyhjentyvä arvioiminen on haasteellista: lukuopetus ei ollut esimerkiksi

---

²⁰⁵ Beaven 2005, 16 & 100; Lyons 1999, 314-315.

²⁰⁶ Lyons 1999, 314 & 334-339.

²⁰⁷ Bratton 1981, 11-13; Dawson 1994, 146.

²⁰⁸ Lyons 1999, 313.

koulujen yksityisomaisuutta, vaan myös päiväkouluja käymättömät saattoivat oppia lukemaan muun muassa kodin piirissä tai pyhäkouluissa, ja toisaalta koulunkäynti ei taannut lukutaidon oppimista. Lukutaito myös vaihteli alueellisesti ja sukupuolten välillä. Se oli korkeampi kaupungeissa ja väestökeskittymissä kuin maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla. Samaten se oli myös korkeampaa miesten kuin naisten keskuudessa.²⁰⁹

Seikkailukirjallisuuden romantisoituja mielikuvia koulunkäynnistä hallitsivat maksulliset, alun perin eliitin ja rikkaimpien opetuksesta vastanneet yksityiskoulut; erityisesti niiden kulttuurinen merkitys kulminoitui maaseudulla sijaitseviin sisäoppilaitoksiin, joiden oppilaat myös asuivat koulun tiluksilla ja vierailivat kotona vain loma-aikoina.²¹⁰ Yläluokkaisten yksityiskoulujen rooli oli vuosisadalla enemmän sosiaalinen kuin opetuksellinen; ne keskittyivät erityisesti oppilaidensa luonteen muovaamiseen sekä verkostojen muodostamiseen.²¹¹ Myös *Boy's Own Paperissa*, jossa koulunkäynti esitetään normatiivisena osana niin lukija- kuin sankaripoikien arkea, katsaukset koulupoikien elämään tapahtuvat etupäässä sisäoppilaitosten kautta.

Alkujaan kirkon piirissä järjestetty kouluopetus oli 1800-luvun kuluessa enenevässä määrin valtion taholta organisoitua. Vuoden 1870 *Education Act* oli tehnyt perusopetuksesta ensin Englannissa ja Walesissa 5-10-vuotiaille verovaroin rahoitettua ja pakollista, ja vuosisadan loppua kohti sitä täydennettiin muilla asetuksilla, jotka esimerkiksi laajensivat säädäntöä alueellisesti sekä koskemaan suurempia ikäluokkia. Vähävaraisimmista perheistä tulevien lasten koulukasvatuksen takaamiseksi perustettiin koululautakuntia, kuten RTS:n kanssa yhteistyötä tehnyt *London School Board*. Ne valvoivat asetusten täytäntöönpanoa alueellisesti esimerkiksi rakentamalla uusia maksuttomia ja uskonnollisesti riippumattomia kouluja. 1890-luvulle tultaessa maksuttoman ja pakollisen opetuksen piirissä olivat teoriassa kaikki Englannin, Walesin, Skotlannin sekä Irlannin kouluikäiset lapset. Säädökset koskivat myös muutamia Britannian merentakaisia alueita.²¹² Myös toisen asteen opetus oli yhtenäistymässä ja kansallistumassa; vuonna 1902 myös siitä tuli valtion lainsäädännöllisesti tarjoamaa.²¹³

Sosiaaliset ja taloudelliset realiteetit kuitenkin pitivät yllä niin koulunkäynnin kuin opetuksen hajanaisuutta. Koulunkäynti tuli osaksi esimerkiksi työläis- ja oppipoikien elämää asteittain, ja perheen elättämiseksi työläistaustaiset pojat saattoivat keskeyttää koulun, kun heillä oli mahdollisuus

---

²⁰⁹ Stephens 1998, 21-39.

²¹⁰ Yksityiskouluihin (*public schools*) lukeutui lainsäädännöllisesti sekä asutuskeskuksissa sijaitsevia päiväkouluja että maaseudulla sijaitsevia sisäoppilaitoksia (*boarding schools*). Roach 1991, 119-120 & 126-127.

²¹¹ Roach 1991, 123-124.

²¹² Lyons 1999, 325 & Stephens 1998, 77-79.

²¹³ Roach 1991, 252.

työntekoon.²¹⁴ Varakkaammat perheet puolestaan laittoivat lapsensa tavallisesti maksullisiin kouluihin, joiden opetuksen katsottiin olevan laadukkaampaa kuin lautakuntajohtoisissa kouluissa.²¹⁵ Esimerkiksi kurkistus *London School Boardin* menojen selvitystä koskevaan dokumenttiin kertoo maksuttoman koulukasvatuksen järjestämisen käytännön ongelmista 1880-luvulla: maksuttomia koulupaikkoja oli enemmän kuin niitä hyödyntäviä oppilaita, opetustilat pieniä, ja pätevien opettajien palkkaus riittämätöntä.²¹⁶

Yläluokkaisimmat oppilaitokset, joista kirjallisuuden representaatiot erityisesti ammensivat, toimivat mallina muille kouluille opetuksen yhtenäistyessä, ja kasvatukselliset vaikutteet tihkuivat yhteiskunnan sosiaalisessa hierarkiassa ylhäältä alaspäin.²¹⁷ Sisäoppilaitoksissa tuntiopetuksen lisäksi myös oppilaiden vapaa-aika oli suhteellisen valvottua; esimerkiksi vapaa-ajanvietteeksi kouluissa vuosisadan puolivälissä sallitut urheilulliset joukkuepelit olivat 1890-luvulle tultaessa paikoin muuttuneet jopa pakollisiksi. Urheilun lisäksi oppilaita kannustettiin muihin vapaa-ajanharrastuksiin, esimerkiksi marssiorkestereihin, luonnontieteellisiin seuroihin ja väittelykerhoihin. Täysin valvomaton vapaa-aika nähtiin puolestaan potentiaalisen vahingollisena. Sen katsottiin voivan yllyttää niin pahantekoon, homoseksuaalisuuteen kuin masturbointiinkin, vaikkakin kaksi viimeistä huolenaihetta olivat jokseenkin vaietumpia.²¹⁸

Kasvattajien kiinnostus vapaa-ajan valvontaan kielii siitä, että kouluopetus ei yksinään näyttäytynyt riittävänä kasvatuksen keinona. Jacqueline Bratton ehdottaa, että erityisesti kirjallisuus tarjosi sivistäjille hyödyllisen keinon välittää ja vahvistaa kasvatuksellisia arvoja: kaunokirjallisuuden lukeminen on peruslaadultaan yksityistä ja näennäisesti valinnaista, ja se on mielikuviin vetoavuuksiensa vuoksi vapaa faktojen tiukasta noudattamisesta. Valinnainen ja vapaa-aikainen lukeminen toimi näin vahvempana motivaattorina toivottujen ihanteiden omaksumiseen kuin ulkoiseksi jäävä muu kasvatus.²¹⁹ *Boy's Own Paperissa* sankarillisine ja kasvatuksellisine esikuvineen sekä tulkintoja ohjaavine narratiivisine valintoineen korostuikin varsin vahva intentio ihanteiden ja arvojen välittämiseen. Bristow huomioi, että kansalliset painotukset lisääntyivät vuosisadan loppua kohden myös kouluopetuksessa.²²⁰ Lukemisen ohella myös muunlainen pojille

---

²¹⁴ Roach 1991, 76.

²¹⁵ Lautakuntajohtoiset koulut (*board schools*) identifioituivat erityisesti vähävaraisten kouluiksi; niitä ei tule sekoittaa sisäoppilaitoksiin (*boarding schools*).

²¹⁶ Pöytäkirjan käsittelemässä kokouksessa opetusministeri A. J. Mundella (1825-1897) vastasi selvityspyyntöön *London School Boardin* menoista, etenkin koskien määrättyä koulupaikkojen tarpeellista lukumäärää Lontoon alueella; Mundella 1884, erityisesti sivut 5 & 14-16.

²¹⁷ Roach 1991; 243.

²¹⁸ *Ibid.*, 129-133.

²¹⁹ Bratton 1986, 73-77.

²²⁰ Bristow 1991, 19-21.

suunnattu harrastustoiminta, esimerkiksi armeijamaisesti järjestyneet nuortenliikkeet kuten *Boys' Brigade*, kytkeytyivät samanlaisten patrioottisten, atleettisten ja kristillismoraalisten ihanteiden välittämiseen.²²¹ Näin voidaankin todeta, että kasvatuksellisten lehtien sekä muun vapaa-ajan- ja koulukasvatuksen välittämät arvot olivat varsin yhteneviä.

Myös imperialistiset säikeet asettuivat osaksi niin koulu- kuin vapaa-ajankasvatusta. Kuten Bratton huomauttaa, ne eräässä mielessä vaativat erityisen voimakasta sisäistä motivaatiota. Imperiumin arvojen tuli olla rakennettu erityisen vankalle pohjalle, jotta ne säilyisivät kolonioiden vieraassa ympäristössä: motivaatio imperialististen arvojen omaksumiseen tuli nousta nuorista imperiuminrakentajista itsestään sisältä päin, eikä pelkän ulkoisen kouluopetuksen katsottu pystyvän perustavasti istuttamaan muuten kenties ontoiksi ja kaukaiseksi jääviä itseuhrauksen, isänmaallisuuden ja valloitushalun ihanteita nuoriin mieliin.²²² *Boy's Own Paperin* ja muun seikkailukirjallisuuden vahva kotimaan romantisointi ja kaukomailla tapahtuvien seikkailujen kytkeminen domestiseen piiriin toimi tämän motivaation asettamisen kulmakivenä, samoin imperiumin linkittäminen osaksi huvitusta, vapaa-aikaa ja poikamaista seikkailullisuutta. Samalla vaikka keskiverto brittiläinen poikalukija ei välttämättä läheiseen kosketukseen siirtomaaimperiumin kanssa päätyisikään, toimivat niin kasvatuksen kuin jännityksen tarkoituksiin väritetyt kuvitelmat siirtomaista ja niitä hallinnoivasta britti-imperiumista mielekkäänä kanavana mielikuvitukselle.

Latautuneet puheenvuorot kirjallisuuden tervehenkisyydestä ja turmelevuudesta eivät tarkoittaneet, että koko kansakunta olisi kuulunut lukutaidon piiriin, tai että kasvatusta ajavat tahot edes itse olisivat ajatelleet niin. Lukemisen turmelevuutta kauhistelevat äänenpainot kertovat nähdäkseni pikemminkin siitä, että lukutaito ja erityisesti lukeminen vapaa-ajanviettotapana miellettiin näissä piireissä niin laajalle levinneeksi ja toisaalta ”massojen” keskuudessa omaleimaista kulttuuria määrittäväksi, että erityisesti luettavan kontrolloiminen oli noussut puhuttavaksi kysymykseksi.

1860-luvulla yhteiskuntakriitikko Matthew Arnold oli määritellyt kulttuuria sivistävänä ja rauhoittavana voimana.²²³ Vaikka Arnold itse ei juurikaan kommentoinut kasvattavan lukemisen erityistä suuntaamista sivistys- ja rauhoitusmielessä, vaan sivistyksen tuli hänen mukaansa pikemminkin kummuta yksilöstä itsestään, ajatus on nähtävissä vuosisadan lopun luokkahierarkiassa ylhäältä alaspäin suuntautuvissa kasvatuserityisyyksissä.²²⁴ Näenkin, että juuri kulttuuri vapaa-aikaa ja huvitusta korostavine muotoineen näyttäytyi keskiluokkaisille sivistäjille avaimena

---

²²¹ Springhall 1987, 53-61.

²²² Bratton 1986, 73.

²²³ Arnold 1889, erityisesti sivut 6 & 14-15.

²²⁴ *Ibid.*, 31.

työväenluokkaiseen nuoreen mieheen henkilöityvien kaupunkielämän lieveilmiöiden kitkemiseen, ja kasvatukselliset intentiot voidaan nähdä pyrkimyksinä saattaa sivistävää kulttuuria alempien luokkien keskuuteen.

Toisaalta täten ”kulttuurittomana” näyttäytyvä työväenluokkainen elintapa ja vapaa-ajanviete hahmottuu myös omaleimaiseksi kulttuuriksi.²²⁵ Esteettisistä kulttuurin muodoista sekä vapaa-ajankulttuurista voidaan erottaa ns. korkeakulttuurin ja populaarin kulttuurin käsitteet, joista jälkimmäinen kääntyy merkitsemään esimerkiksi työväenluokkien omaleimaistunutta elämäntapaa.²²⁶ John MacKenzie kuitenkin toteaa, että varsinkin imperialistiset painotukset asettivat korkeat ja populaarit kulttuurin muodot vuosisadan lopulla erityisen lähelle toisiaan.²²⁷

Nancy Armstrong näkee erityisesti lukemisen leviämisen nopeuden ja tietynlaisen hallitsemattomuuden moraalisen kauhistelun taustalla. Fiktio lukeminen kehittyi hänen mukaansa erityisesti ohjaamaan ja rauhoittamaan intohimoa. 1800-luvun alkupuolella keskeistä keskiluokkaisissa työväkeen kohdistuvissa hyväntekeväisyys- ja sivistyspyrkimyksissä oli ollut lukutaidon opettaminen ja siihen tähtäävän koulutuksen järjestäminen; teollistumisen aiheuttamien vastareaktioiden kitkemiseksi esimerkiksi pyhäkoulut rauhoittivat alueita lukemisen ja lukutaidon avulla. Toisaalta lukutaidon leviäminen oli kaksipiippuista: samalla lukutaito antoi alimmille luokille eväitä radikalisoitumiseen.²²⁸ Kun lukutaito ei automaattisesti taannutkaan keskiluokkaista ”sivistystä”, vaan se kytkeytyi työväenluokan omaleimaisen kulttuurin ja lukutottumusten muotoutumiseen, keskiöön nousi pikemminkin lukutaidon ohjaaminen ja kontrollointi.

Teresa Michalsin mukaan läpi 1700-luvun ja suurimman osan 1800-luvusta luokkastatus yhdistettiin ajatuksiin iällisestä kehittyneisyydestä, ja lukemisen kontekstissa oli tavallista lasten ja alempien luokkien näkeminen yhtenäisenä ryhmänä.²²⁹ Tämä näkemys osaltaan selittää lähdemateriaalissa esiintyviä luokkaan liittyviä ristiriitaisuuksia. Lehden normatisoidun lukijakonstruktion näyttäytyminen varsin keskiluokkaisena henki sivistäjien pyrkimyksistä suunnata omaa elämäntapaansa ja ihanteitaan lukijoille. Toisaalta näiden lukijoiden tavoittelu alemmista luokista vaati myös ainakin näennäisesti lehteen ripoteltavan näitä yleisöjä puhuttelevia esikuvia, jotka kuitenkin eivät liikaa voimaannuttaisi työväenluokkaisia lukijoita, tai houkuttelisi heitä poikkeamaan yhteiskunnan sosiaalisesta järjestyksestä.

---

²²⁵ Tosin, kuten Brad Beaven huomauttaa, työväenluokka oli moninainen entiteetti, ja myös sen vapaa-ajanviettotavat vaihtelivat; Beaven 5-6.

²²⁶ Storey 2015, 14-18.

²²⁷ MacKenzie 1986, 4.

²²⁸ Armstrong 1987, 24-25.

²²⁹ Michals 2014, 4.

Elämänkohtaloiden sitominen sosiaalisiin, yhteiskunnallisiin ja myös kansallisiin hierarkioihin toimi mielestäni osaltaan tuon intohimon, tai voimantunnon, kanavoijana ja kahlitsijana. Esimerkiksi *George Burrettin* köyhän päähenkilön päätös kieltäytyä rikkaan lady'n adoptiosta asettaa hahmon toisaalta oman kohtalonsa herraksi, mutta samaan aikaan pitää yllä yhteiskuntajärjestystä.²³⁰ Yhteiskunnallisen kohoamisen sijaan ihanteelliseksi asettuu sankaruutta määrittelevissä runoissakin mainittu ”velvollisuutensa teko missä tahansa tilanteessa”, siis elinoloistaan riippumatta ja niihin tyytyen.²³¹ Sekä kansallistuvassa että lisääntyvän monikansallisessa imperiumissa kansalliset ja rasistiset järjestelmät myös rakensivat osaltaan tuota elämänkohtaloiden hierarkisoitumista.

1800-luvun lopulla nuorisorikollisuus yhdistyi laaja-alaisempiin huoliin, jotka kumpusivat esimerkiksi kiihtyvistä kaupungistumisesta sekä työ- ja vapaa-ajan muutoksista. Kaupungistumisen seurauksena keskustoihin oli muotoutunut suuria työväenluokkaisia naapurustoja, joiden nähtiin olevan erityisesti ”kulttuuria vailla”, sanan keskiluokkaisessa sivistävässä merkityksessä. Teollisuuden tuomat uudenlaiset elinkeinot vaativat aiempaa vähemmän pitkäkestoista opettelua, mutta tarjosivat kohtuullisen palkan, joka riitti käytettäväksi myös vapaa-ajanaktiviteetteihin. Tämän seurauksena kaupunkikeskuksiin rakentui uudenlainen, verrattain varakas työväestön osa, jonka pojat ja nuoret miehet erityisesti asettuivat uudenlaisten populaarikulttuurin muotojen kuluttajiksi.²³²

Sosiaali- ja elinkeinorakenteen muutosten johdosta esimerkiksi työttömyys oli lisääntynyt, ja kasvavat kaupunkikeskukset myös voimistivat sosiaalisia ongelmia, kuten väkivaltaa, rikollisuutta ja alkoholismia. Samaan aikaan lisääntynyt tiedonsaanti siirtomaista toi myös uutisia konfliktien epäonnistumisista laajempien yleisöjen tietoisuuteen; myös siirtomaasotien häviöt asetettiin moraalisesti heikon ja epäsovivan kaupunkien miesaineksen piikkiin.²³³ Vaikka moraalisessa kauhistelussa niin kaupungistumisen ja teollistumisen tuomat ongelmat kuin tappiollisista siirtomaakonflikteista kantautuvat pettymykset henkilöityivät kaupunkikeskusten nuoreen miesväestöön, samaan aikaan kansallisuuteen yhdistyvä voimantunto asettui nähdäkseen koskemaan kaikkia miehiä. Suuri potentiaali ja lupaus (tai uhkaus) tulevaisuudesta asetettiin niin yläluokkaisen sisäoppilaitoksen oppilaan kuin itälontolaisilla sivukujilla norikoilevankin pojan harteille.

Rajoittamattoman mielikuvituksellisen lukemisen vaarallisuuden korostaminen koski erityisesti miessukupuolen lukemista, kun taas tyttöjen lukemisessa mielikuvitus näyttäytyi huomattavasti pienempänä uhkana. Esimerkiksi kaukomaihin sijoittuvien sotaisten seikkailukertomusten

---

²³⁰ ”George Burrett”, BOP 1891, 552-554.

²³¹ ”True manhood”, BOP 1891, 783.

²³² Beaven 2005, 88 & 101.

²³³ *Ibid.*, 48 & 90.

kuluttaminen saattoi näyttäytyä jopa hyödyllisenä, sillä se antoi tietoa poikamaisesta ja miehisestä elämänelämästä; Salmonin mukaan jännityksellisen poikakirjallisuuden lukeminen saattoi ”elävöittää tyttöjen luonnetta ja antaa tietoa heidän veljiensä elämästä ja työstä.”²³⁴ Mikäli miehet asetettiin toimijoiksi ja johtajiksi, asettui naisten asema domestiseen piiriin kodin ja perheen pariin, ”kansakunnan vaimoiksi ja äideiksi”²³⁵.

Romaanilukemisen historiaa feministisesti tarkastellut Armstrong esittää näkemyksen, että sama kehitys, joka teki naisten romaanilukemisesta hyväksyttävän vapaa-ajanvietteen, teki siitä samalla näennäisen epäpoliittista. 1700-luvulta yleistynyt tunteisiin keskittyvä ja domestinen romaani erotti ja subjektifioi aiheensa miehisenä näyttäytyvästä poliittisesta.²³⁶ Toisaalta fiktiolukeminen siis määrittyi etupäässä yksityiseksi ja huvitukseksi; erityisesti kodin piirissä toimiville tytöille kaukomaaseikkailut näyttäytyivät jokseenkin mahdottomuutena, joten mielikuvituksen kohteena ne olivat pääasiassa harmittomia. 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa keskiluokkaisille pojille seikkailufiktion lukeminen puolestaan asettui epätoivottavammaksi, heillä kun nähtiin olevan mahdollisuus noiden seikkailujen toteuttamiseen.²³⁷

Kaikuja tällaisesta argumentoinnista on havaittavissa myös 1800-luvun lopun kasvatusmoraalisissa puheenvuoroissa. Vaikka lukeminen ja kirjallisuus oli asettunut kiinteäksi osaksi poikien kasvatusta, fiktion lukemisen ja sen mielikuvituksellisten aspektien rajoittaminen pojille näyttäytyi erityisenä huomion kohteena. Rajoittamisen taustalla näyttäytyy tuo poikiin liitetty voimantunto, joka osaltaan kytkeytyi imperialistisiin kulttuurisiin kehityskulkuihin ja osaltaan myös näkemyksiin kasvavien kaupunkien entistä näkyvämmästä nuoresta miesväestöstä. Tulkitsenkin, että vaikka *Boy's Own Paperin* tekijät pyrkivät tarjoamaan lukijoilleen kansallisesti yhtenäisiä ja moraalisesti kohottavia sankariesikuvia ja ihanteita, lehdessä samaan aikaan pyrittiin varmistamaan, ettei poikamainen voimantunto asettunut horjuttamaan yhteiskunnallisia rakenteita.

---

²³⁴ Salmon 1888, 28.

²³⁵ Ibid., 233.

²³⁶ Armstrong 1987, 16-17.

²³⁷ Seikkailun mahdottomuudesta tytöille Armstrong lainaa kirjailija Maria Edgeworthia (1767-1849), joka käsitteli Daniel Defoen romaanin ”Robinson Crusoe” (1719) soveltuvuutta nuorille lukijoille. Romaani oli varsin suosittu nuortenkirja edelleen 1800-luvun lopulla. Armstrong 1987, 24; myös Michals 2014, 124-125.

4 Lopuksi: kasvatuksellinen imperialismi, imperialistinen kasvatus

Sukellus poikamaisen vapaa-ajanluettavan kasvatuksellisiin ja imperialistisiin syövereihin on epäilemättä ollut pitkä ja kiemurainen, mutta nyt palataan takaisin alkulähteille. Tässä päätösluvussa nostan ensin esiin käsittelyssä keskeisinä nousevia havaintoja ja järjestelen sekä yhdistän tekemiäni päätelmiä. Loppuosassa vastaan johdannossa nostamiini kahteen kysymykseen: siihen, missä merkityksessä lehden sisältö oli imperialistista, ja miksi poikien vapaa-ajanlukemiseen kohdistettiin kasvatuksellisia intentioita. Nähdäkseni nämä kaksi painotusta asettuivat keskenään kehämäiseen ja monisyiseen suhteeseen. Päätän tutkielman pohdintaan jatkotutkimuksellisista mahdollisuuksista sekä kaunokirjallisten aineistojen ja tulkinnallisuuden annista historiankirjoitukselle.

Boy's Own Paperin poikamaiset representaatiot olivat mukana tuottamassa sukupuolitettuja mieheyden ihanteita, jotka kytkeytyivät niin imperialistisiin kuin kasvatuksellisiin kulttuurisiin prosesseihin. Julkaisun poikamaisten sankarihahmojen kautta, erityisesti sankarinarratiivien merkityksiä sävyttävässä prosessissa, tietyt arvot ja ihanteet asettuivat esimerkillisiksi. Näistä ihanteista korostuvat toisaalta toiminnallisuus, voimakkuus ja aktiivisuus, jotka henkilöityivät stereotyyppisinä näyttäytyvissä kuvauksissa ehtymätöntä voimantuntoa uhkuvissa sankaripojissa. Toisaalta tämä poikamainen voimantunto oli myös sijoitettu moraalisiin puitteisiin, jotka kristillisesti painottuneessa lehdessä erityisesti korostuivat. Myös mieheksi kasvamisen tematiikka asettui sankarinarratiivien keskiöön: kertomuksissa miehistyminen tapahtuu erityisesti sodan ja konfliktin kautta, mutta vielä keskeisemmäksi asettuu henkinen ja moraalinen kasvu, joka sitoi hahmoja nähtyyn vallitsevaan yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen järjestykseen. Sankarilliset arvot ankkuroitiin perheen ja kodin merkityksiin, asettamalla kodin, kotimaan ja perheen perustaminen sankarinarratiivien motivaatioksi ja palkinnoksi.

Eräänlainen mieheyden opettelu sankaritarinoiden, esikuvien ja auktoriteettien ohjauksessa toistui sekä fiktiivisissä kertomuksissa että lehden sivuilla laajemminkin. Julkaisun rakentama sukupuolen konstruktio voidaankin nähdä performatiivisena: ihanteellistetuilla poikasankareillaan sekä tuomalla sisäisen diskurssinsa keskiöön mieheyden määrittelyn, poikamaisuuden konstruktiot asettuvat tietynlaiseksi sukupuolen prototyyppiksi, joka toistui, varioitui ja muovaantui lehden sivuilla uudelleen ja uudelleen. Niin kirjoittajat, lukijat kuin lehden muutkin sidosryhmät osallistuivat tuon mieheyden määrittelyyn toiston ja imitaation, joskus myös esimerkiksi parodian keinoin.

Julkaisun sisällössä toistuvat ”kaikille pojille” sopivat kiinnostukset, joilla lehti myös osallistui sukupuolisen poikamaisuuden määrittelyyn. Toimituksen ja kirjoittajien harjoittama lukijoiden

puhuttelu oli näennäisen sallivaa, mutta samalla se aktiivisesti hierarkisoi poika- ja muita lukijakuntiaan. Lehden sisällön pariin olivat tervetulleita niin vanhat kuin nuoretkin, varakkaat ja vähävaraiset yleisöt niin kotimaassa kuin ympäri maailman, ja poikalukijoiden ohella myös tyttölukijat olivat aktiivisen huomion kohteena. Kuitenkin keskiluokkaisesta, englantilaisesta poikalukijasta eroavat lukijakunnat systemaattisesti esitettiin normista poikkeavina: sekä tyttöjen, aikuisten lukijoiden, sosiaaliselta asemaltaan alempien sekä kansainvälisten lukijoiden läsnäoloa korostettiin, mutta samalla ne tulivat alleviivanneeksi tuota asetettua ”normaalaa”. Koska lukijat itse pääsivät julkaisussa varsin harvoin ääneen, ja lukijarepresentaatiot olivat lehden toimituksen hallinnoimia, ne kertovat enemmän lehden kasvatuksellisista intentioista kuin todellisista lukijoista; myös tämä hierarkisoitu lukijapojan konstruktio asettuu sankaripojan tapaan ihanteellistetuksi entiteetiksi.

Toisaalta ihanteiden tavoittelu asettui lehdessä suositeltavaksi kaikille pojille, mutta toisaalta ne eivät olleet kaikille yhtä saavutettavissa. Lukijapuhutteluissa polarisoituivat aktiivinen, voimantuntoinen ja tulevaisuuttaan hallitseva keskiluokkainen poika, ja avun ja ohjauksen tarpeeseen asettava työväenluokkainen poika. Poikamainen voimantunto ja illuusio hallinnasta asettui kertomuksissa myös työväenluokkaisten poikasankareiden osaksi, mutta sitä samalla aktiivisesti rajoitettiin.

Ihanteiden hierarkiat asettuivat näkyviksi myös kansallisuuden ja etnisyyden kontekstissa. Kaikkein esikuvallisimpana julkaisussa esiintyi englantilaisuuden ihanne, johon muut kansallisuudet ja etnisyydet hierarkkisesti vertautuivat. Imperiumi näyttäytyi kertomusten taustalla pysyvänä ja kyseenalaistamattomana voimana, mikä punoi imperialistisia säikeitä lehden merkitysverkostoon sekä rakensi brittiläisen ylivallan tuntua. Siirtomaavalta oli esillä lehden sisällössä erityisesti kansallisten symbolien ja instituutioiden kautta, mikä myös yhdisti imperialistisia painotuksia kansalliseen identiteettiin.

Siirtomaaseikkailujen englantilaisten sankarien elämänkohtalot onnellisine loppuineen ja kotimaan korostuksineen asettuvat eroaviksi muita kansallisuuksia edustavien hahmojen elämänkohtaloista. Toisaalta sankarillisuus – ja toisinaan sankarillinen kuolema – toimi myös imperialismin ja kansallisen yhtenäisyyden lujittajana: kansallisuuteen ja perhearvoihin kytkeytyvänä se osaltaan tuki siirtomaaimperiumin paikallisten kansallisuuksien yli muotoutuvaa brittiläistä identiteettiä. Kansallista, luokkarajoja osin ylittävää yhtenäistymistä oli havaittavissa myös muissa kasvattavaan seikkailukirjallisuuteen kytkeytyvissä merkityssuhteissa, kuten lukutaidon leviämisessä, koulujärjestelmässä sekä popularisoituissa ja kaupallisissa vapaa-ajanaktiviteeteissa.

Boy's Own Paperin perustaminen oli liittynyt keskiluokkaiseen ja evankeliskristilliseen intoon tuoda tervehenkistä luettavaa työväenluokkien pariin, ja edelleen 1890-luvulla sen sisällössä oli nähtävissä merkkejä erityisestä kiinnostuksesta myös työväenluokkaisia lukijoita kohtaan. Aikalaiset keskiluokkaisen lehdistön, kasvattajien, kirkonmiesten ja yhteiskuntavaikuttajien kauhistelut poikien ja nuorten miesten moraalista rappiosta kiteytyivät muun muassa ”vääränlaisen” vapaa-ajanluettavan turmelemaan vaikutukseen maan kasvaviin poikiin ja nuoreen miesväestöön. Näennäisen väränlainen kirjallisuus painotti sensaatiota, rajoittamatonta jännitystä ja mielikuvituksellisia aineksia. Taustalla on nähtävissä laaja-alaisempia huolenaiheita kaupungistumisesta ja sen voimistamista sosiaalisista ongelmista, sekä työväenluokan kasvusta ja rakenteellisesta muutoksesta.

Toisaalta monilukuisten, lukijoiden huomiosta kamppailevien lehtien olemassaolo asetti siihen myös kilpailullisia intentioita. Julkaisutoiminnassa olikin myös kyse taloudellisista intresseistä: poikalukijat, myös kasvavan ostovoimaiset ja lukutaitoistuvat työväenluokkaiset pojat, asettuivat houkutteleviksi kaupallisiksi yleisöiksi popularisoituvan kirjallisuuden kentällä. Julkaisujen keskinäinen jäljittely, häikäilemättömät mainosstrategiat sekä moraalisen kauhistelun ulottuminen kalliimmankin päädyn poikakirjallisuuteen henkivät myös lehtien sisältöjen lähenemisestä vuosisadan loppua kohden. Toisaalta myös soveltuvuuden korostaminen ”joka pojalle” ja muillekin lukijoille sekä alleviivaa yhtenäistyviä lukijakuntia että asettuu keskiluokkaisiin kasvattajiin ja vanhempiin vetoavaksi retoriikaksi.

Lehteen kohdistuneista kasvatuksellisuuden ja kilpailullisuuden intentioista johtuen sisällön ja esitystavan piti olla toisaalta seikkailullinen ja toisaalta tervehenkinen. Seikkailullisuus näyttäytyi lehdessä erityisesti jännityksen, dramatiikan ja toiminnan korostamisena, mihin myös julkaisun imperialistiset painotukset keskeisesti osallistuivat. Toisaalta seikkailullisuuden tuomalle jännittävyydelle myös aktiivisesti asetettiin rajoja, mikä tapahtui tervehenkisten painotusten kautta. Kirjoittajat toivat lehdessä esille omaa auktoriteettiaan, ja kertomustyypisissä teksteissä kertojat ovat vahvasti läsnä. Kirjoittajat sekä lehden päätoimittaja Hutchisoniin henkilöityvä toimitus toimivat sisällössä niin poikamaisten kiinnostuksenkohteiden kuin mieheksi kasvamisen asiantuntijoina, sekä sisällyttivät teksteihinsä moraalisia opetuksia, jotka usein saivat kristillisiä sävyjä. Tietyssä mielessä imperialistiset säikeet asettuvat myös tervehenkisyyttä korostaviksi, sillä ne suuntasivat mielikuvitusta kansallisesti soveliaisiin merkityksiin.

Lehden esitystapa oli diskursiivisuudessaan yhtenäistävä; julkaisun sisäinen kielenkäyttö sekä siihen vaikuttaneet prosessit sävyttivät, sotkivat ja yhdistivät lehteen liittyviä merkityssuhteita: se käänsi niin kasvatukselliset kuin seikkailulliset sekä imperialistiset painotukset poikamaisuuden kielelle,

sukupuolitettua poikamaisuutta koskeviksi. Tuon diskursiivisen merkityksenantoprosessin osallistujiksi asettuivat niin tekijät kuin lukijatkin, sekä muunlaiset lehteen sidoksissa olleet tahot. Julkaisun sisällön ja esitystavan muotoutumiseen vaikuttivat myös muut seikkailulehdet sekä lajityypin käytänteet; sen tekijät ammensivat vaikutteita niin aiemmista kasvatuksellisista poikalehdistä kuin sensaatiomaisemmista kilpailijoistaankin. Vastavuoroisesti *Boy's Own Paper* noiden samojen prosessien kautta osallistui lajityyppinsä muovautumiseen ja kehitykseen.

Nähdäkseni onkin tarpeettoman yksinkertaistavaa tulkita, että kyseessä olisi ollut ainoastaan aktiivinen ja tietoinen hanke hallinnoida julkaisussa tai ylipäätään pojille suunnatussa kirjallisuudessa esimerkiksi tietyn ”soveliaan” ja vallitsevan mieheyden määrittelyä, tai ajaa jonkinlaista imperialistista agendaa. Pikemminkin lehden sisällön painotukset kehittyivät neuvottelussa ja vuorovaikutuksessa ympäröivän kulttuurinsa kanssa. Lehden yhtenäistävässä esitystavassa seikkailullisuus ja tervehenkisyys sekoittuivat toisiinsa, ja kasvattavien ja huvituksellisten sisältöjen rajat hämärtyivät. Toisaalta jännityksen turvin pojille tarjottiin kasvatuksellisia ihanteita, seikkailulla maustettuna. Toisaalta puolestaan moraalisisilla opetuksilla ohjattiin tulkinnalliseen fiktiiviseen ainekseen kohdistuvaa mielikuvitusta, asetettiin seikkailullisuudelle rajoja.

Tuo mielikuvituksen rajoittaminen kytkeytyi poikamaiseen ja kansallisia sävyjä saavaan voimantuntoon. Laajenevien kaupunkien ongelmat ja maalatut uhkakuvat ”tuntemattomista massoista” asettivat näkemyksissä myös työväenluokkaisen pojan varsin voimaantuneeseen asemaan. Tämä yllytti keskiluokkaisia sivistäjiä pyrkimään asettamaan rajoja huomion kohteeksi asettuvien työväenluokkaisten vapaa-ajanaktiviteetteihin. Samaan aikaan voimantunto koski myös arvoiltaan keskiluokkaisena näyttäytyvää poikaa, joka asettui lehden konstruktioissa aktiiviseksi ja pystyväksi, oman tulevaisuutensa herraksi, sekä kansakunnan tulevaksi johtajaksi. Sisällön rodullistavissa ja hierarkisoivissa narratiiveissa tuo voimantunto linkittyi koskemaan niin englantilaisuutta kuin brittiläisyyttä. Ensimmäinen asettui kansakunnan sisäiseksi korkeimmaksi ideaaliksi ja tavoittelun kohteeksi. Toinen kääntyi puolestaan havainnoimaan yhtenäistä kansallista identiteettiä, joka näyttäytyi ylivertaisena niin muihin länsimaisiin kansallisuuksiin kuin imperiumiin kuuluviin (ja kuulumattomiin) muun maailman kansallisiin ja paikallisiin identiteetteihin verrattuna.

Fiktiokirjallisuuden lukeminen oli muotoutunut vuosisadan kuluessa näennäisen epäpoliittiseksi, ja tuo vapaa-aikaisuus ja huvituksellisuus asetti sen varsin kiinnostavaan asemaan kasvatuksen ja sukupuolittuneiden ihanteiden näkökulmasta. Illusorisen epäpoliittinen mutta samalla ideologioiden ja intentioiden sävyttämä luettava tarjosi kasvattajille väylän lujittaa toivottuja ihanteita ja suunnata rauhoittavana ja sivistävänä näyttäytyvää kulttuuria näennäisen ”kulttuurittomiin” yhteiskunnan osiin. Lukeminen näyttäytyi potentiaalisesti turmelevampana pojille kuin tytöille, osaltaan

yhteiskunnallisissa rakenteissa ja kulttuurissa normatisoitujen sukupuolitettujen jakojen vuoksi; seikkailut asettuivat näennäisen kauas tyttöjen elämänalasta, kun taas voimantuntoisilla pojilla oli mahdollisuus ja uhka toteuttaa seikkailut. Näin ollen juuri poikien lukemiseen kohdistettiin vahvoja kasvatuksellisia intentioita, kun taas tyttölukijoiden kiinnostus seikkailuihin asettui vahvemmin mielikuvitukselliseksi. Toisaalta sukupuolittuneisuuden, perhearvojen ja kansallisuuden kytköksen vuoksi myös tytöille – kansakunnan tulevana äiteinä ja vaimoina – poikia kasvattavien seikkailujen lukemisen myös nähtiin asettuvan jopa hyödylliseksi.

***

Johdannossa problemaattisiksi nostetut lehden imperialistisuuden ja vapaa-ajanlukemisen kasvatuksellisuuden merkitykset tarjoavat toisilleen selventävää kontekstia. Nämä kaksi painotusta kietoutuvatkin nähdäkseni kehämäisesti ja monisyisesti toisiinsa.

Kasvatuksen näkökulmasta imperialistisesti sävyttynyt siirtomaafiktio toimi kansallisesti ”soveliaana” kanavana mielikuvitukselle; sen patrioottinen vire korreloi myös yhtenäistyvän koulu- sekä vapaa-ajankasvatuksen painotuksia, sekä soveltui näennäisen yleismaailmallisesti niin keskiluokkaisen kuin työväenluokkaisen pojan kasvattavaksi huvitukseksi. Imperiumi ja siihen suuntautuvat kuvitelmat yhtenäistivät ja kansallistivat kasvatuksellista sanomaa ja tekivät siitä potentiaalisesti helpommin lähestyttävää. Samaan aikaan kasvatukselliset painotukset lujittivat imperialismia tuomalla sitä näkyvämmäksi ja asettamalla sitä kansallistuvan kasvatuksen keskiöön. Imperialistinen, kasvattava seikkailufiktio osaltaan rakensikin siirtomaavaltaa ammentamalla siitä aineksia ja tuomalla sen osaksi huvituksellisia vapaa-ajanvietteitä. Huvituksellisista, mutta kasvatuksellisuutta korostavista, vapaa-ajanviettotavoista imperialistiset vaikutteet sekä sen patrioottiset ja militaristiset konnotaatiot tihkuiivat myös koulu- ja muun kasvatuksen piiriin. Kasvatuksen kautta imperialismi kytkeytyi myös sukupuolen määrittelyiden yhteyteen, asettumalla osaksi näkemyksiä poikamaisuudesta, miehisyydestä ja mieheksi kasvamisesta.

Vapaa-ajanlukemisen rajoittamisen syyt kiteytyivät poikamaiseen voimantuntoon, joka kumpusi niin imperialismin voimistuvista kansallisista painotuksista kuin kotimaan yhteiskunnallisten ja sosiaalisten rakenteiden muutoksista. Tuo poikamainen voimantunto asettui niin tavoiteltavaksi kuin rajoitettavaksikin määreeksi. Toisaalta se kytkeytyi kansallisuuksien hierarkioihin ja kuvitelmiin brittiläisestä ylivallasta, ja toisaalta keskiluokkaiseen uhkakuviin kotimaisen työväenluokan voimistumisesta. Molemmissa tapauksissa mielikuvituksen valjastaminen ja ohjaaminen nousi keskeiseksi. Kasvatukselliset painotukset asettuivat rajoittamaan ja ohjaamaan imperialistisia säikeitä: jännityksen tuntu, voima ja väkivaltainen militarisoitu toiminta katsottiin tarpeelliseksi

kytkää kasvatuksellisiin perheellisten sekä kristillismoraalisten ihanteiden merkityksiin. Jännittävässä seikkailuissa vahvistunut voimantunto oli kehittänyt tuota kirjallisuutta osaltaan ”turmelemaan” suuntaan, mikä myös kehämäisesti voimisti kasvatuksellisia pyrkimyksiä.

Tässä tutkielmassa luettavaan liittyvät intentiot ja pyrkimykset on asetettu tarkastelun keskiöön, mutta on kuitenkin hyvä muistaa, ettei vapaa-ajanlukeminen nyt tai tarkasteluajankohtana asetu pelkäksi ideologioiden ja intentioiden taistelutantereeksi. Sen keskeinen ja täysin validi funktio on myös mielikuvituksessa ja huvituksessa. Käsitellyt moraaliset kauhukuvat eivät edusta universaalia tai esimerkiksi kokonaisen kansakunnan tai yhteiskuntaluokan jakamaa näkemystä, vaan suhtautuminen luettavaan ja sen ihanteisiin oli epäilemättä moninainen. Lukemisen sisäisyys ja lukukokemuksen subjektiivisuus asettavat luettavalle rajattomasti mahdollisia suhtautumisen ja tulkinnan tapoja, joiden jäljittämiseksi, erittelylle, problematisoinnille ja hyödyntämiselle historian tutkimuksessa olisi sekä työnsarkaa että potentiaalia.

Eräs suunta edetä tutkielman havaintojen pohjalta olisi esimerkiksi ajan tyttöjen vapaa-ajanlukemisen vertaava ja syvällisempi tarkastelu. Tutkielmassa niin tyttöhahmot kuin -lukijatkin asettuvat valitun näkökulman vuoksi jokseenkin yksioikoistettuun asemaan, jonka purkaminen olisi ehdottomasti tarpeen. Korostan, että lähestymistapani materiaaliin ja käsiteltyihin aiheisiin on tulkinnallinen, eivätkä tehdyt havainnot ole millään muotoa tyhjentyviä. Pikemminkin kutsuisin (niin itseäni kuin muita) myös haastamaan ja täydentämään niitä muilla ja mahdollisesti ristiriitaisillakin tulkinnoilla ja luennoilla. Tutkielman rajallisuuden puitteissa käsittelemiini ja sivuamiini asiayhteyksiin syvällisempi ja rajallisempi perehtyminen myös epäilemättä auttaisi tuomaan esiin tulkintani mahdollisia epäjohdonmukaisuuksia. Toisinaan kuitenkin myös laaja-alaisemmat tai abstraktimmatkin katsaukset ja vasta useamman mutkan kautta paljastuvat merkityssuhteet ovat avaavia; tässä mielessä juuri kaunokirjalliset aineistot sekä tulkinnalliset lähestymistavat voivat tarjota historian tutkimukselle paljon.

Lähteet ja kirjallisuus

Lähteet

Sanomalehdet

Boy's Own Paper 612-663, 1890-1891. [BOP 1891]

Julkaisussa *Boy's Own Annual* vol. 13 (1891) Religious Tract Society, Lontoo.

[Osoitteessa <https://archive.org/details/boysownpaper1318unse/> (haettu viim. 5.5.2020)]

Hull Daily Mail, 7.11.1890.

The Hampshire Advertiser, 30.5.1891

The Northampton Mercury, 19.12.1890

The North-Eastern Daily Gazette, 24.9.1891

The Morning Post, 19.11.1890

The Western Daily Press, 1.6.1891

The Whitsable Times, 4.7.1891

Painetut lähteet

Arnold, Matthew (1889). *Culture and anarchy*. Smith, Elder & co., Lontoo. [Alkuperäinen painos 1864.]

Beeton, Samuel (1867). *Our soldiers and the Victoria Cross. A general account of the regiments and men of the British army*. Ward, Lock and Tyler, Lontoo.

Green, Samuel (1899). *The story of the Religious Tract Society for one hundred years*. Religious Tract Society, Lontoo.

Mundella, Anthony (1884). *London School Board expenditure*. Grant & co., Lontoo.

Salmon, Edward (1888). *Juvenile literature as it is*. H. J. Drane, Lontoo.

Tutkimuskirjallisuus

- Armitage, David (2000). *The ideological origins of the British Empire*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Armstrong, Nancy (1987). *Desire and domestic fiction: A political history of the novel*. Oxford University Press, Oxford.
- Beaven, Brad (2005). *Leisure, citizenship and working-class men in Britain, 1850-1945*. Manchester University Press, Manchester.
- Boyd, Kelly (2002). *Manliness and the boys' story paper in Britain: A cultural history, 1855-1940*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Bratton, Jacqueline (1981). *The impact of Victorian children's fiction*. Crown Helm, Lontoo.
- Bratton, Jacqueline (1986). "Of England, home and duty: The image of England in Victorian and Edwardian juvenile fiction". Teoksessa *Imperialism and popular culture* (toim. MacKenzie, J.). Manchester University Press, Manchester, 73-93.
- Bristow, Joseph (1991). *Empire boys: Adventures in a man's world*. Routledge, Lontoo.
- Butler, Judith; Pulkkinen, T. & Rossi, L. [suom.] (2006). *Hankala sukupuoli: Feminismi ja identiteetin kumous*. Gaudeamus, Helsinki. [Suomennettu teoksesta *Gender trouble* (1990).]
- Cohn, Dorrit; Korhonen, P. ym. [suom.] (2006). *Fiktio mieli*. Gaudeamus, Helsinki. [Suomennettu teoksesta *The distinction of fiction* (1999).]
- Cox, Jack (1982). *Take a cold tub, sir!: The story of the Boy's Own Paper*. Lutterworth Press, Guildford.
- Crane, Ralph & Fletcher, Lisa (2012). "Picturing the Empire in India: Illustrating Henty", *English Literature in Transition 1880-1920* 55(2), 155-175.
- Dawson, Graham (1994). *Soldier heroes: British adventure, Empire and the imagining of masculinities*. Routledge, Lontoo.
- Downing, Lisa (2008). "Works: Crime and Punishment". Teoksessa *The Cambridge introduction to Michel Foucault*. Cambridge University Press, Cambridge, 69-85.
- Doyle, Michael (1986). *Empires*. Cornell University Press, Ithaca.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2001). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.

- Fitzpatrick, David (1999). "Ireland and the Empire". Teoksessa *The Oxford History of the British Empire: volume III: the nineteenth century* (toim. Porter, A. & Louis, R.). Oxford University Press, Oxford, 494-521.
- Fornäs, Johan; Lehtonen, M. [suom.] (1998). *Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuuksia*. Vastapaino, Tampere. [Suomennettu teoksesta *Cultural theory and late modernity* (1995).]
- Fulton, Richard (2010). "Boys' adventure magazines and the discourse of adventure, 1860-1885". *Australasian Journal of Victorian Studies* 15(1), 1-21.
- Fyfe, Aileen (2005). "Societies as publishers: The religious tract society in the mid-nineteenth century", *Publishing History* 58, 5-41.
- Green, Ewen. (1999). "The political economy of Empire". Teoksessa *The Oxford History of the British Empire: volume III: the nineteenth century* (toim. Porter, A. & Louis, R.). Oxford University Press, Oxford, 346-368.
- Hancock, Ange-Marie (2016). *Intersectionality: an intellectual history*. Oxford University Press, Oxford.
- Hyam, Ronald (2010). *Understanding the British Empire*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Kaartinen, Marjo & Korhonen, Anu (2005). *Historian kirjoittamisesta*. Kirja-Aurora, Turku.
- Kivimäki, Ville (2014). "Sotamies Riitaojan poikauhri: Sota suomalaisen mieheyden myyttisenä lähteenä". Teoksessa *Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia*. (toim. Markkola, P. ym.). Vastapaino, Tampere, 246-270.
- Lieven, Michael (1998). "Heroism, heroics and the making of heroes: The Anglo-Zulu War of 1879", *Albion* 30(3), 419-438.
- Lyons, Martyn (1999). "New readers in the nineteenth century: women, children, workers". Teoksessa *A history of reading in the West* (toim. Cavallo, G. & Chartier, R.). University of Massachusetts Press, Amherst, 313-344.
- MacKenzie, John (1984). *Propaganda and Empire*. Manchester University Press, Manchester.
- MacKenzie, John (1986). *Imperialism and popular culture*. Manchester University Press, Manchester.
- Michals, Teresa (2014). *Books for children, books for adults*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Miller, Dean (2000). *The epic hero*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Noakes, Richard (2004). "The Boy's Own Paper and late-Victorian juvenile magazines". Teoksessa *Science in the nineteenth-century periodical: Reading the magazine of nature* (toim. Cantor, G.). Cambridge University Press, Cambridge, 151-171.

- Penner, Elizabeth (2014). "The squire of boyhood': GA Hutchison and the Boy's Own Paper", *Victorian Periodicals Review* 47(4), 631-647.
- Penner, Elizabeth (2016). *Masculinity, morality, and national identity in the Boy's Own Paper, 1879-1913*. De Montfort University, Leicester.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere.
- Porter, Bernard (2004). *The absent-minded imperialists: Empire, society and culture in Britain*. Oxford University Press, Oxford.
- Roach, John (1991). *Secondary education in England 1870-1902: public activity and private enterprise*. Routledge, Lontoo.
- Said, Edward (1994). *Culture and imperialism*. Vintage, New York.
- Scott, Joan (1986). "Gender: a useful category of historical analysis", *American Historical Review* 91(5), 1053-1075.
- Springhall, John (1987). "Building character in the British boy: The attempt to extend Christian manliness to working-class adolescents, 1880-1914". Teoksessa *Manliness and morality* (toim. Mangan, J. & Walvin, J.). Manchester University Press, Manchester, 52-74.
- Springhall, John (1994). "Disseminating impure literature': The 'penny dreadful' publishing business since 1860", *The Economic History Review* 47(3), 567-584.
- Stephens, W. B. (1998). *Education in Britain, 1750-1914*. St. Martin's Press, New York.
- Storey, John (2015). *Cultural theory and popular culture: An introduction*. Routledge, Lontoo. [7. painos, alkup. 1997]
- Taylor, Dianna (2015). "Abnormal". Teoksessa *The Cambridge Foucault lexicon* (toim. Lawlor, L. & Nale, J.). Cambridge University Press, Cambridge, 3-9.
- White, Hayden (1987). *The content of the form: Narrative discourse and historical representation*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.